

св. серафим саровски • ЦИЉ ХРИШЋАНСКОГ ЖИВОТА

СВЕТИ СЕРАФИМ САРОВСКИ

ЦИЉ ХРИШЋАНСКОГ
ЖИВОТА

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Излази с блаґословом
Њ. П. Владике Жичког Г. СТЕФАНА

Издавач:
Братство СВ. СИМЕОНА МИРОТОЧИВОГ
п. п. 92, Врњачка Бања

*Слоґ, ѿрелом, корекѿура и
ликовно-ґрафичка обрада:*
Братство СВ. СИМЕОНА МИРОТОЧИВОГ

Шѿамѿа:
НОВОГРАФ — Ново Село

Тираж:
1000 примерака

Дивноме спомену
доброг пастира стада Христова,
мудрог наставника и примерног васпитача,
сажаљивога и милостивога подвижника,
истрајнога страдалника до краја

СВЕШТЕНИКА СРЕТЕНА ВУЛИЧИЋА

доктора теологије,
професора Богословије Св. Саве,
уредника „Гласника српске патријаршије“
и писца дела

„Космолошки доказ постојања личног Бога“
посвећује ово дело у знак захвалности

и искрене љубави

п р е в о д и л а ц

ПРЕДГОВОР

У једном времену велике душевне зебње и смућености, какво је наше, добро је дошла реч једнога светитеља, тј. човека, који не живи и не мисли као остали свет. Светитељ Серафим живео је само пре једнога века људског; тако да се он може сматрати нашим савремеником. Својим великим подвигом, чудотворством и прозорљивошћу он се показао раван оним духовним дивовима из првог времена Хришћанства, који су зади-вили и небо и земљу својом победом над самим собом и својом пламеном љубављу према Христу Господу, због чега су постали и остали образцем духовног хришћанског савршенства за сва покољења Цркве до данас. Својом појавом свети Серафим је показао, да и наше модерно време није без светитеља, и да Дух Свети неуморно још дејствује Својим моћним присуством међу људима, утврђујући Цркву и руководећи све ка добру. Свети Серафим нити је писао књиге нити се много учио из књига. Његове малобројне речи, које су људи по памћењу записали, јесу речи једног опитног духовног војника. Он није био човек од књиге него од силе, који је „још у овом животу почео дисати небесни ваздух“, како уопште за светитеље вели митрополит Филарет.¹⁾ Његов разговор са Мотовиловим јесте најдужи писани документ, који садржи највише његових речи, запамћених и забележених. Силина ових речи састоји се у томе, што све оно што је светитељ казао он је одмах на једном чудесном догађају и показао, као што ће се читаоци моћи уверити при крају овога разговора. То се и назива опитном духовношћу, наиме, да све оно што човек у погледу вере каже — може Светим Писмом да докаже и својим животом покаже.

¹⁾ *Беседа на дан Силаска Св. Духа.*

Многобројни писци и богослови, нарочито протестантски, решавали су питање: Шта је циљ хришћанског живота? или: шта је суштина Хришћанства? Но њихове књиге по овом питању, иако по некад врло вешто и интересно написане, биле су само израз једне безопитне субјективности, и као такве само су уносиле забуну, распаљивале борбу и стварале сектанство. Зашто? Зато што сви ти људи нису управо сами знали оно, чему су друге учили. Они нису познавали плод хришћанске религије но само њено лишће. Они нису ни изблиза ни издалека осетили у себи животворни дах Духа Светога, Домаћина и Оживотвораца овога света — како су, дакле, могли сазнати суштину хришћанске вере? Нити су видели у срцу своје блесак светлости Божје — како су, дакле, могли видети циљ нашег живота, циљ, који не може да се сагледа при светлости ма какве лојане свеће, ма ова била светла као сунце и дуга као васиона? Нити су они осетили трепет радости у целом бићу своје од радостворне благодати Божје — како су, дакле, могли стварати радост код ожалошћених и мир код узнемиренних? Но тако је то било од издавна и тако бива данас: Протестантизам богати свет књигама а Православље богати свет светитељима. Православље сматра драгоценим само оне књиге, које су или сокровишта духовног опита, или удбеници духовног војевања. Подвиг је виши од књига, а благодат Божја виша од подвига. Зато циљ нашега живота Православље не гледа ни у писању књига нити у вршењу подвига но у задобијању благодати Божје. А шта је благодат Божја и каквим се средствима она задобија, о томе и говори свети Серафим у овој књижици. Није то ново учење, него је нов светитељ; нити је то нова вера, него је само нов повторени опит. Једном речју: то је нов сведок вере, и нова потврда вере.

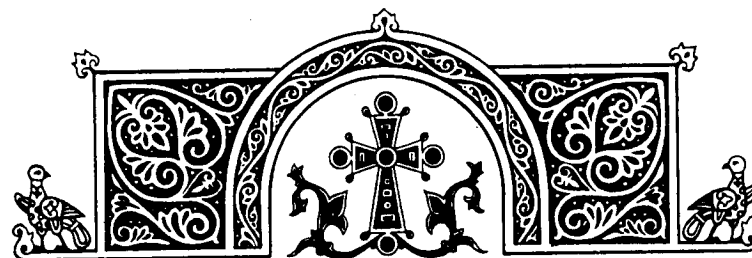
Најгласовитије дело о суштини Хришћанства на Западу, за последњих неколико деценија, написао је немачки професор Харнак.²⁾ Прочитавши некада то дело ја сам осетио неки страх, хладноћу и сумњу. Зар је тако малено Хришћанство? питао сам се ја плачевно. Зар је оно тако малено и безсилно, да га

уска логика једног смртног човека може ставити у једну пилулу и прогутати? И учинио ми се учени професор као човек, који је стао у сенку једног горостасног храста, па место да опише хрст он је описао један лишај на храсту. Како пак несравњено благотворније дејствују на душу речи преподобног о. Серафима о истом том предмету! Колика радост и колики мир испуњава душу човекову при читању његових простих речи и простодушних савета! То нису свакодневна мудровања људска но практична повест о томе, како се небо спушта к земљи и земља диже к небу. Харнак је, кажу, научник, о. Серафим — подвижник. Онај је тумачио небо земљом, овај земљу — небом. И подвиг је наука: управо подвиг је најпоузданији научни метод у науци хришћанске религије. Међу осталим подвизима о. Серафима прича се, да је хиљаду ноћи узастопце провео у молитви све клечећи на једном великом камену. Ваистину, већим и чуднијим тајнама неба и земље сагледао је очи онај, ко је хиљаду ноћи провео на молитви него ли онај, ко је хиљаду ноћи провео мрчећи хартију мастилом. Овај је писао мастилом по хартији, а онај огњем Духа Светога на скривалаху срцаца.

Благо православним хришћанима због њихових многобројних светитеља! Ко се њих држи, тај се држи најпоузданијих вођа кроз стрмените кланце заплетених људских мисли, заплетених људских страсти и заплетених земаљских догађаја и путова. Ништа опасније није него без њих изрицати своје судове о небу и земљи, о животу и смрти, о циљу живота и суштини вере.

Нека би дао Бог, молитвама светог Серафима, да се сви читаоци ове књижице истински користе њоме! Да се многи са сумњом на срцу ослободе сумње! Да се многи тужни разведре, и многи неуки поуче! Да многи са самоубилачким мислима познаду узвишени циљ нашег турског но кратког живота овде на земљи, и познавши врате се са ивице погибаоног пута! С том молитвом и жељом предаје читаоцу у руке овај превод

²⁾ Dr. ADOLF HARNACK: *Das Wesen des Christenthums*.

I

Једном — пише у својим забелешкама Мотовилов¹⁾ — било је то у Саровској пустињи, ускоро после мога исцељења, почетком зиме 1831. године, у уторак концем новембра, ја сам стајао за време вечерње у топлој цркви Живоносног Источника на свом уобичајеном месту, како је то и после тога увек бивало, управо према чудотворној икони Божје Матере. Ту приђе к мени једна од сестара из Дивјејевског манастира...²⁾ Она ми рече:

— Јеси ли ти онај хроми господин кога је недавно исцелио наш баћушка, отац Серафим?

Ја одговорих да сам управо ја тај.

— Врло добро, рече она, тад иди к баћушки, он је наредио да те позовем к њему. Он је сад у келији својој, и рекао је да ће те чекати.

¹⁾ *Н. А. Мотовилов* био је главни животописац преподобног Серафима и један од најглавнијих очевидаца и сведока живота, подвига и чудеса светитељевих. Њега је Св. Серафим чудесно исцелио од мучнога и дугвременог хромила.

²⁾ *Дивјејевски* женски манастир основао је сам Св. Серафим.

Људи, који су бар једанпут били у Саровској пустињи за живота великога старца, и који су бар чули о њему, могу потпуно појмити каквом се неисказаном радошћу испунила моја душа од тог неочекиваног позива. Оставивши Божју службу ја сам одмах потрчао к њему, у његову келију. Баћушка, о. Серафим, срео ме је на самим вратима своје келије и рекао ми:

— Ја сам чекао ваше Богољубије! Но само мало причекајте, док ја проговорим с мојим сиротама³⁾. Ја имам с вама много да говорим. Седите, ево овде! —

Мотовилов даље описује како је чекао ту дуго, око два часа; како је најзад о. Серафим изишао и извинио се што га је тако дуго задржао. Ипак није могао тога дана говорити о оној главној ствари, због које га је позвао, него га је позвао да дође на разговор сутрадан у оближњу пустињу. Но, сутрадан је била среда, дан у који се велики старац затварао, постио и ћутао — безмолствовао — и тако је и тај цели дан Мотовилов провео у чекању пред вратима старчевим. Тек у само вече појавио се о. Серафим из своје келије и рекао Мотовилову:

— Ваше Богољубије, ја сам вас звао, али не питајте ме зашто нисам отворио врата цели дан: данас је среда и ја безмолствујем, а сутра, милости просим, ја ћу се од све душе радовати да се с вама разговорим...

³⁾ тј. са монахињама из Дивјејева.

После тих речи баћушка се опет затворио.

Тешко је објаснити зашто је о. Серафим допустио да Мотовилов, кога је он позвао на разговор, два дана узалуд чека на тај разговор. Вероватно да је то светитељ учинио намерно, да би тиме ставио на пробу стрпљење Мотовилова и да би појачао код њега жељу да чује оно што му је он имао саопштити. Но можда је ту по среди био један јачи разлог, наиме, можда је светитељ молитвом припремао себе за овај свој многозначајни разговор који је намењен, као што ће се на крају видети, колико Мотовилову, толико, а можда и више, целоме свету. Ако је ово последње тачно, онда је извесно светитељ одлагао свој разговор, управо свој говор, све до онога тренутка докле му Дух Свети није открио све оно што је потом рекао.

II

Мотовилов даље продужује:

Никаква реч није у стању изразити ту радост коју сам осетио у срцу свом. Пливао сам у блаженству. Без обзира на дуготрпљење целога дана, сама помишао, да сам се на крају удостојио ипак не само видети лице о. Серафима но и чути поздрав његовим богодухновеним речима, о тако је била утешна! Да, ја сам био на врхунцу блаженства, које се не може сра-

внити ни с чим земаљским. Иако цели дан нисам ни јео ни пио, ја сам се осећао тако сит, као да сам се најео до пресићености и напио до пијанства. Истину говорим, мада ће се моје речи, можда, учинити преувеличаним и сувише одушевљеним некима који нису на делу искусули шта значи сласт, ситост и опијеност, којом се човек испуњава у време придоласка Духа Светога. Али ја уверавам хришћанском православном савешћу да овде нема преувеличавања, но да је све ово што сам рекао сушта истина, па чак и врло слаб опис онога што сам у ствари осећао у срцу своме.

Но ко ће ми позајмити речи које би могле, бар делимично, изразити оно што је моја душа осетила идућега дана?

III

Било је то у четвртак. Дан је био тмуран. На земљи је лежао снег од четврт аршина, а одозго су прашиле густе снежне пахуљице. Отац Серафим отпочео је свој разговор са мношћом на оном свом пропланку близу његове пустиње према речици Саровки, на стрмени близу обале речне. Мене је био поставио на пањ од дрвета, које он тек беше посекао, а сам је присео према мени.

— Господ ми је открио, рече велики старац, да сте ви у свом детињству усрдно желели сазнати у чему се састоји циљ нашег хришћанског живота. Ви сте се о томе распитивали често од многих великих духовних особа...

Ја морам овде рећи (говори Мотовилов), да је мене још од моје дванаесте године живота та мисао неодступно узнемиравала, и да сам се обраћао многим духовним лицима с тим питањем, али њихови одговори нису ме задовољавали. Старцу је ово било непознато.⁴⁾

— Но нико вам, продужи о. Серафим, није о томе рекао ништа опредељено. Говорили су вам: иди у цркву, моли се Богу, врши заповести Божје, чини добра дела — то ти и јесте циљ хришћанског живота. А неки су чак и негодовали на вас, што се заиста занимају небогоугодним љубопитством говорећи вам: не испитуј оно што је више тебе. Но они нису требали тако говорити. И ево ја, убоги Серафим, растумачићу вам сад, у чему се у истини састоји тај циљ.

Молитва, пост, бдење, и сва остала хришћанска делања, ма колико да су она добра сама по себи ипак, у њима се не састоји циљ нашег хришћанског живота мада она служе као неопходна средства за достигнуће тога циља. *Истински циљ нашег хришћанског живота састоји се у задобијању Светог Духа Божјега.* А пост, и бдење, и молитва, и милостиња, и свако дело Христа ради учињено јесу средства за за-

⁴⁾ то јест, старац Серафим то није могао ни од кога сазнати, него је духом својим провидео.

добијање Светога Духа Божјег. Запазите, баћушка, да само ради Христа учињено добро дело доноси плодове Духа Светога. Све што се учини не ради Христа, макар и добро, неће нам донети награде у будућем животу нити ће нам дати благодати Божје у животу овдашњем. Зато је Господ Исус Христос и рекао: „свак ко не сабира са Мног, тај расипа“. Добро дело не може се ни назвати друкчије него сабирањем, јер ако је оно и не ради Христа учињено, ипак је добро. Свето Писмо говори: „У сваком народу ко се боји Бога и чини правду, угодан је Њему“. И, као што видимо из свештене повести, такав који „чини правду“ у толикој је мери угодан Богу, да је Корнилију сотнику, који се бојао Бога и чинио правду, јавио ангел Господњи у време молитве и рекао: „пошаљи људе у Јопу Симону Ужару, тамо ћеш наћи Петра и овај ће ти рећи речи живота вечнога, којима ћеш се спасти ти и сав дом твој“. И тако Господ употребљује сва своја божанска средства да би дао могућности свакоме човеку, да се за своја добра дела не лиши награде у будућем животу. Но за ово потребно је отпочети овде правом вером у Господа нашег Исуса Христа Сина Божјег, који је дошао у свет, да грешне спасе, и задобијањем себи благодати Духа Светога, који уводи царство Божје у срца наша, и који нам отвара пут за блаженство будућег живота. Но тиме се и ограничава та угодност Богу добрих дела не ради Христа учињених: Створитељ наш пружа средства за њихово остварење, а од човека зависи, да ли ће их остварити или не. Зато је Господ и рекао Јеврејима: *Кад бисте били слейи, не бисте*

имали греха; а сада кажете: видимо, иако ваш грех осипаје. Искористи ли човек, слично Корнилију, ту угодност Богу од свога дела не ради Христа учињенога, и поверује ли у Сина Његовог, то ће му се урачунати и дело те врсте као да је учињено ради Христа и због вере у Њега. У противном случају човек није у праву жалити се, што је његово добро дело пропало. Ово последње никада се не дешава при чињењу ма каквога добра ради Христа. Јер добро дело учињено ради Њега не само ходатајствује венац правде у будућем животу, но и у овоме животу преиспуњава човека благодаћу Духа Светога, и још уз то, како је речено: *Боџ Духа не даје на меру. Јер Оиџац љуби Сина, и све је дао њему у руку.*

Тако је то, ваше Богољубије! У задобијању овога Духа Божјег, дакле, и састоји се истинити циљ нашег хришћанског живота, док молитва, бдење, пост, милостиња и остале добродетељи ради Христа само су средства за задобијање Духа Божјег.

— Како то задобијање? Упитах ја баћушку Серафима. Ја то некако не поимам.

— Задобијање је исто што и приобрећење, одговори ми он. Ви, на пример, разумете шта значи задобијање новаца? Исто је тако и задобијање Духа Божјег. Та ви, ваше Богољубије, поимате шта значи задобијање у светском смислу? Циљ светског живота обичних људи јесте задобијање, или нагомилавање новаца, а за господу, осим тога — добитак почасте, одличја и других награда за државне заслуге. И задобијање Духа Божјег јесте капитал, но само

благодатни и вечни, и он, као и капитал новчани, почасни и времени, приобретава се једним и истим начином, врло сличним једни другима. Бог Реч, Господ Богочовек Исус Христос, срањује живот наш тргу и дело живота нашег на земљи назива куповином говорећи свима нама: *Куйиѿе себи ... док не дођем ... корисѿећи време, јер су дани зли*, тј. погађајте време за получење небеских блага кроз земаљску робу. Земаљска роба — то су добродетељи ради Христа које нам доприносе благодат Свесветога Духа. У причи о мудрим и лудим девојкама, када је у лудих недостајало уља, речено је: *боље идиѿе ѿ продавцима и куйиѿе себи*. Но док су оне куповале, дотле су врата од брачне одаје већ била затворена те оне нису могле ући унутра. Неки говоре да недостатак уља у лудих девојака означава недостатак у њих добрих дела у животу. Такво разумевање није потпуно правилно. Какав је то у њих био недостатак у добрим делима када се оне — мада и лудим но ипак — девојкама називају? А девственост је највиша добродетељ, као стање равноангелско, и могла би служити сама по себи заменом свих осталих добродетељи. Ја убоги мислим да је у њих имено недостајало благодати Свесветога Духа Божјега. Творећи добродетељи те деве су сматрале, по свом духовном неразумевању, да је једино у томе дело хришћанско — само творити добродетељи. Ми смо, гле, творили добродетељи, и тиме смо дело Божје извршили! Међутим, њих се није тицало да ли су оне задобиле благодат Духа Божјег, да ли су је оне постигле. Баш за такав начин живота, којим се човек опире само на творе-

ње добродетељи, без пажљивог испитивања, да ли се њиме, и колико имено, задобија благодати Духа Божјега, — за такав начин живота и говори се у књигамата Отаца: „има и други један пут, који на почетку изгледа добар, но крај његов је на дну Ада“. Антоније Велики, у својим писмима монасима, говори за такве деве: „многи монаси и деве немају никаква поњатија о разлици воља које дејствују у човеку, и не знају, да у нама дејствују три воље: прво Божија, свесавршена и свеспасоносна, друго своја сопствена, човечја, тј. ако не пагубна а оно и неспасоносна, и трећа ђаволска, потпуно пагубна“. И баш та трећа, вражја воља и учи човека или да не твори никаквих добродетељи или да их твори из сујете, или да твори *добро ради добра*, а не ради Христа. Друга, сопствена наша воља учи нас творити све ради насладе и задовољења похоти, то јест, као што и ђаво учи — творити добро ради добра без обзира на благодат која се добром задобија. Само прва — воља Божја и свеспасоносна, у томе се једино и састоји, да се твори добро искључиво ради задобијања Духа Светога, као вечна блага, ни у чем неоскуднога, које се ничим потпуно и достојно не да оценити. Баш то задобијање Духа Светога управо и назива се тим уљем које је недостајало лудим девојкама. Због тога су оне и назване лудим, јер су заборавиле на неопходни плод добродетељи, на благодат Духа Светога без кога никоме нема спасења нити га бити може, јер: *Свешћим Духом се свака душа оживљава и узвишује чистиошћом, ѿ свешћеношћајно сија Тројичним Јединством*. Сам Дух Свети усељава се у душе наше, и то

усељавање у душе наше Њега, Сведржитеља, и са-пребивање с духом нашим Његовог Тројичног Јединства, дарује се нама кроз потпуно задобијање Духа Светога с наше стране. Ово задобијање припрема у души и телу нашем престо Божјем светворачком пребивању с духом нашим по непролазној речи Божјој: *Уселићу се у њих, и живећу у њима, и бићу им Боџ, и они ће бићи мој народ.* Ово и јесте оно уље у свећњацима мудрих девојака које је могло светло и стално горети. Девојке с таквим горећим свећњацима могле су дочекати Женика који је дошао у поноћи, и ући са Њим у двор радости. Алуде видевши своје угасле свећњаке пожуриле су, истина, на трг да купе уља, но нису успеле вратити се у време, јер су врата већ била затворена. Трг — то је живот наш: затворена врата брачног двора, која су спречила приступ Женику — смрт човечја; мудре и луде девојке — душе хришћанске; јелеј — то нису дела него благодат Свесветога Духа Божјег, која се кроз дела задобија унутра у бићу нашем, благодат, која претвара наше биће од овога у оно, тј. од трулежности у нетрулежност, од смрти душевне у живот духовни, од таме у светлост, од пећине суштства нашег, где су привезане страсти као скотови и зверови, у храм Божанства, у пресветли двор вечне радости у Исусу Христу Господу нашем, Творцу и Избавитељу, и Вечном Женику душа наших. О како је велико сажаљење Божје због наше беде, тј. због наше непажљивости наспрам Његовог старања за нас, кад сâм Бог говори: „ево стојим пред вратима и куцам!“... разумевајући под вратима ток нашег живота, још неза-

творени нашом смрћу. О како бих ја желео, ваше Богољубије, да ви будете кроз овај живот свагда у Духу Божјем! *Судићу њо ономе шћо заћекнем,* говори Господ. О тешко, тешко нама, ако нас Он затече оптерећене бригама и печалима животним, јер ко ће отрпети гњев Његов и против лица гњева Његовог ко ће се одржати! Ето зашто је речено: *бдићте и молићте се да не ѡднећте у најасћ,* тј. да се не лишите Духа Божјег, јер бдење и молитва доносе нам благодат Његову. Наравно, свака добродетел ради Христа даје Благодат Духа Светога, но више од свих даје молитва, зато што је она такорећи свагда у нашим рукама, као оруђе за задобијање благодати Духа. Захтело би се вама, на пример, ићи у цркву, но или цркве нема, или је служба свршена; захтело би вам се дати просјаку, но или нема просјака, или немате шта дати; захтело би вам се девичанство сачувати, но нема се снаге то испунити или због вашег састава или због сплеткашких напора ђаволских којима ви не можете противстати због немоћи човечје; захтело би вам се и какву било другу добродетел ради Христа извршити, но, такође, или нема се снаге или тешко увребати случај. А то се већ никако не односи на молитву: за њу се пружа могућност свагда и свакоме, и богатом, и сиромашном, и знаменитом, и простом, и силном, и слабом, и здравом, и болесном, и праведном, и грешном. Како је велика моћ молитве чак и грешног човека, када се она узноси из све душе, цените по следећем примеру из Светог Предања: једној очајној мајци умре јединац син: њу на путу сретне жена блудница, упрљана још свежим

грехом. Ова, тронута очајном жалошћу мајке, завапије ка Господу: „не ради мене окајане грешнице, но ради суза мајке ожалошћене за сином својим и тврдо верујуће у Твоје милосрђе и свемогућство, Христе Боже Господе, васкрсни сина њенога!“... и Господ га је васкрсао. Тако је велика сила молитве, ваше Богољубије. И молитва више од свега доноси Духа Божјега, а њу је удобније испуњавати од свега. Благо нама, ако нас Господ Бог застане⁵⁾ на (молитвеном) бдењу, испуњена даровима Духа Светога! Тада се ми можемо благонеустрашиво надати, да ћемо бити узети на облацима у сreteње Господа на ваздуху, који долази са славом и силом многим судити живим и мртвим, и дати сваком према делима његовим.

Гле, ви, ваше Богољубије, изволите сматрати за велику срећу разговарати са убогим Серафимом, уверени, да и он није лишен благодати Господње. А шта да речем о самом Господу, препуном Праизвору сваке благостиње, и небесне и земне?! А, међутим, кроз молитву ми се удостојавамо разговарати са самим Њим, Своблагим и Животворним Богом и Спасом нашим. Но и ту опет — треба се молити само до тога тренутка докле Бог Дух Свети не сиђе на нас у Њему знаној мери Своје небесне благодати. А када Он благоволи да нас посети, тада треба престати с молитвом. Јер зашто се Њему и молити тада: *дођи и усели се у нас и очисти нас од сваке нечистиоће и сјаси, Блази, душе наше*, кад је Он већ дошао к на-

⁵⁾ при смрти.

ма, који Му се надамо и призивамо Име Његово истински, тј. с намером, да Га сусретнемо са смиреношћу и љубављу, унутра у одајама душа наших, гладних и жедних Његовог доласка? Ја ћу то објаснити вашем Богољубију примером. Рецимо, ви мене позовете к себи у госте, и ја по позиву вашем дођем к вама и хоћу да поразговарам с вама. Међутим, ви продужујете мене позивати: милости просим, изволите к мени! Ја бих по невољи морао рећи: шта је то с њим? да није с ума сишао? Ја му дошао, а он ме продужује позивати! Тако је то и са Господом Богом Духом Светим. Зато је речено: *починиће и схваистиће да сам ја Бо̄; узнећу се међу народима, узнећу се на земљи*, тј. јављам се и јављаћу се свакоме ко у Мене верује и Мене призива, и разговараћу с њим као што сам некада разговарао с Адамом у Рају, и са Аврамом и Јаковом и другим слугама Мојим, с Мојсејем, Јовом и њима сличним. Многи тумаче, да се то испражњење односи само на светске послове, тј. да се при молитвеном разговору с Богом треба испразнити од светских послова. Но ја ћу вам рећи по Богу, да је не само нужно при молитви испразнити се од њих, него чак и од молитве у часу када због свемоћне силе вере и молитве саизволи Господ Бог Дух Свети да нас посети и да дође к нама у пуноћи неисказане Своје благости. Немирна је душа и у немиру се наоуди, када молитву врши; но при нашествију Духа Светога треба бити у потпуној тишини (безмолвију), и слушати јасно и разумно све речи живота вечнога које Он тада жели да објави. Уз то још треба бити у потпуној трезвености и душе и духа и у целомудре-

ној чистоти тела. Тако је било код брда Хорива, када је Израиљцима било речено да се за три дана не додирују жена до појаве Бога на Синају; јер је Бог наш: *огањ који сажиге сваку нечистицу*, те не може нико са оскврњеним телом и духом ступити у општење с Њим.

IV

— Ну, а како бива, баћушка, с другим добродетељима Христа ради у погледу задобијања благодати Духа Светога? Ви мени изволите само о молитви говорити?

— Задобијајте благодат Духа Светога и свима другим добродетељима Христа ради. Тргујте с њима духовно, тргујте с онима између њих, које вам највећи добитак духовни доносе. Сабирајте капитал благодатног обиља Божје благодати, слажите га у вечни Божји заложни дом (ломбард), где се прима нематеријални интерес, и то не по четири или по шест на сто, но по сто на једну рубљу духовну, и чак небројени број пута више од тога. На пример: доноси ли вам више благодати Божје молитва и бдење, то бдите и молит се; доноси ли вам пост много Духа Божјега, то постите; доноси ли више милостиња, то милостињу творите. И тако расуђујте о свакој добродетељи, коју творите Христа ради.

Ево ја ћу вам испричати за себе, убогога Серафима: — Ја сам родом од Курских трговаца. И тако, док још нисам био дошао у манастир, ми смо трговали робом која нам је више прихода доносила. Тако и ви, баћушка, поступајте. Као год у трговачком послу што није вештина у томе да се само тргује, него у томе, да се што више прихода добије, тако и на труду хришћанског живота није вештина у томе да се човек само моли, или да чини какво било друго добро дело. Јер, иако апостол говори: *молиће се без љепотице*, ипак он, као што се сећате, додаје: *волим рећи његове речи умом својим ... него ли хиљаде речи језиком*. А Господ говори: *неће сваки који ми говори: Господе, Господе, да се спасе, но који творе вољу Оца Мога*, тј. онај који твори дело Божје, и то са страхопоштовањем, јер — проклет је сваки ко твори дело Божје с небрижљивошћу. А дело је Божје ово: *да верујете у Бога и Онога кога Он посла, Исуса Христа*. Ако се правилно расуди о заповестима Христовим и апостолским, јасно је да се наше хришћанско дело састоји не у повећавању збира добрих дела, која служе само као средства циљу нашег хришћанског живота, него у извлачењу из њих што веће користи, тј. у великом приобрећењу преобилних дарова Духа Светога.

И тако ја бих желео, ваше Богољубије, да би и ви сами задобили овај преобилни праизвор благодати Божје, и да би увек расуђивали о себи: да ли се у Духу Божјем налазите или не; па ако се нађете у Духу Божјем, то нека је благословен Бог! нема се зашто туговати, ма овога часа — на страшни Суд Хри-

стов. Јер судићу њо оном шћо заћекнем. Ако ли пак не, то треба сазнати, зашто и због чега је Господ Бог Дух Свети изволео оставити нас, па поново Га тражити и молити и не одустајати све дотле докле се тражени Господ Бог Дух Свети не нађе и поново не буде с нама Својом благодаћу. А на душмане наше, који нас удаљавају од Њега, треба тако нападати, докле им се и прах не расеје, као што је рекао пророк Давид: *ѡѡћераћу нећријачеље своје и сћићгнућу их, и нећу се враћићићи док не скончају, оћорчићу их да не моћу усћачићи, ѡащће ѡод ноћама моћим.*

Тако је то, баћушка! Тако, дакле, изволите трговати духовном добродетељи. Раздајте благодатне дарове Духа Светога потребитим по примеру запаљене свеће која и сама светли горећи земаљским огњем, и не умањујући свог сопственог огња пали друге свеће, да би на другим местима светлеле свима. Па кад је тако у погледу земаљкога огња, то шта да кажемо о благодатном огњу Свесветога Духа Божијега?! Јер, на пример, богатство земаљско смањује се од раздавања, а богатство небесне Божје благодати што се више раздаје то се више умножава у онога ко га раздаје. Тако је и сам Господ казао Самарјанки: *који ћије од воде коју ћу му ја даћићи неће ожеднећићи довека, нећо вода коју ћу му ја даћићи ѡосћаче у њему извор воде која ћечече у живоћи вечни.*

V

— Баћушка, рекох ја, гле ви изволите непрестано говорити о задобијању благодати Духа Светога, као о циљу хришћанског живота; но како и где ја могу њу видети? Добра дела су видљива, а зар Дух Свети може бити видљив? Како, дакле, ја могу знати да ли је Он са мнош или не?

— У садашње време, одговори старац, због наше безмало свеопште хладноће према светој вери у Господа нашег Исуса Христа, због непажње наше према дејствима Његовог Божанског Промисла за нас и због заборављања општења човека с Богом, ми смо дотле дошли да смо, може се рећи, готово сасвим удаљили се од истинског хришћанског живота. Нама сада изгледају непојамне речи Светога Писма, када Дух Божји говори кроз уста Мојсеја: *И виде Адам Госћода како иде ѡо рају, или оно што код апостола Павла читамо: Идосмо у Ахају и Дух Божији не ићаше са нама; обрнусмо у Македонију, и Дух Божији ићаше са нама.* И на другим местима Светога Писма више пута говори се о јављању Бога људима.

Али неки говоре: „та места су непојамна. Зар су збиља људи могли тако очевидно видети Бога?“ Ништа пак ту нема непојамног. То непоимање произишло је од тога што смо се ми удаљили од простоте првобитног хришћанског сазнања и под изговором просвећености запали у такву таму незнања, да нам се већ чини непостижно то, што су древни људи до толике мере јасно разумевали, да им појам о јавља-

њу Бога људима није изгледао чудноватим ни у обичним разговорима. На пример, Јов: кад су га пријатељи укоревали зато што он хули на Бога, он им је одговорио: „како би то могло бити, када ја осећам дихање Сведржитеља у ноздрвама мојим?“ То јест: како бих ја могао хулити на Бога, када Дух Свети са мном пребива? Кад бих ја хулио на Бога, то би Дух Свети одступио од мене, а ја, гле, и дихање Његово осећам у ноздрвама мојим. Тачно у том смислу говори се и за Аврама, и за Јакова, да су они видели Господа и беседили с Њим, а Јаков чак и борио се с Њим. Мојсеј је видео Бога, и сав народ с њим, када се он удостојио примити од Бога таблице закона на гори Синају. Стуб облачни и огњени, што ништа друго није до јавна благодат Духа Светога, служили су путовођама народу Божјем у пустињи. Нису људи видели Бога и благодат Његовог Духа Светога у сну, нити у маштанији, нити у вансебности растројеног уображења, него истинито и на јави. Ми смо постали већ врло непажљиви у делу нашега спасења, откуда и долази да ми и многе друге речи Светога Писма не узимамо у оном смислу у ком би требало. А то је све зато што ми не тражимо благодати Божје, нити јој допуштамо, по гордости ума нашег, да се усели у душе наше. Зато и немамо истинске просвећености од Господа, која се шаље у срца људи, у сва срца гладна и жедна правде Божје. Ево, на пример: кад се у Библији каже: *и дуну Боџ дах живоїѡа у лице їрвзданоџ Адама, коџа је сїтворїо из їпраха земаљскоџ* — многи тумаче, као да то значи, да до тога тренутка није било у Адаму душе и духа човечјег, но да је

било тобож само тело, створено из праха земнога у оном саставу, како то баћушка апостол Павле потврђује: *васцели дух ваш и душа и шело да се сачува без їорока за долазак Госїода нашеџ Исуса Хрисїѡа*. Сва три ова дела нашега бића, дакле, била су створена од праха земнога, тако да Адам није створен мртвим но дејствујућим животним бићем, слично осталим на земљи живећим и о-душе-вљеним Божјим творењима. Али ево у чему је моћ човекова: да Господ Бог после није дахнуо у лице његово овај дах живота, тј. благодат Господа Бога Духа Светога, који од Оца исходи и у Сину почива и ради Сина у свет се шаље, то Адам, ма како да је он био саздан као савршен и превасходан над осталим Божијим творењима, као круна створења на земљи, остао би ипак без Духа Светога унутра у себи, који га узводи до богоподобног достојанства, и био би као и сва остала створења. Јер мада би и имао тело, и душу и дух, не би имао унутра у себи Духа Светога. Када је пак Господ Бог дунуо у лице Адамово дах живота, тада тек, према речима Мојсејевим Адам је постао душа жива, тј. савршено подобна Богу, и као и Он, бесмртна на веки веков.

Створени Адам није подлегао утицају ни једне створене стихије, и то у таквој мери, да га вода није топила, ни огањ жегао, нити га је земља могла прогутати својим провалијама, нити га је ваздух могао повредити ма каквим својим дејством. Све је било покорно њему као љубимцу Божјем и као цару и владатељу твари. И све се умиљавало око њега, као најсавршеније круне Божјег творења. Од онога даха

животнога, удахнутога у лице Адамово из творчешких уста Светворца и Сведржитеља Бога, Адам је се толико испунио мудрошћу, да никада од самога почетка није било нити ће вероватно икада бити на земљи човека премудријег и многознанственијег од њега. Када је Господ заповедио њему да нарече име свакој твари, он је свакој твари дао такво назвање какво потпуно означава сва качества те твари, сву силу и сва својства која су јој од Бога дарована при њеном стварању. Па баш кроз тај дар натприродне Божје благодати, који му је дат дахом животним, Адам је могао видети и разумети и Господа ходећег у Рају; могао је схватити речи Његове; могао је појмити беседу светих ангела као и језик свих зверова, птица, пузећих животиња и свега живећег на земљи, што је све сада сакривено за нас, пале и грешне, а што је све било јасно за Адама до његовог пада. Такву исту мудрост, и силу, и свемоћ, и сва остала добра и света својства даровао је Господ Бог и Еви, коју је створио не од праха земнога него од ребра Адамова у Едему сладости, у Рају засађеном Њиме посред земље. А да би они могли лако за увек одржавати у себи та бесмртна благодатна и савршена својства онога даха животнога, Бог је посадио посред Раја Дрво Живота, у чијим се плодовима садржала сва битност и пуноћа дарова тога Божанског даха. Да нису Адам и Ева згрешили, то би и они и све њихово потомство могли једењем од плодова Дрвета Живота вечно подржавати у себи животворну силу Божје благодати, бесмртну младост, вечну пуноћу моћи и тела, и душе, и духа, и непрестану нестари-

вост бесконачно бесмртног и преблаженог свога стања, што је све чак и уображењу нашем непојамно у садашње време.

Но кад су они једењем од дрвета познања добра и зла — превремено и противно заповести Божјој — сазнали разлику међу добром и злом и подвргли себе свима невољама које су следовале преступљењу заповести Божје, тада су се лишили тога неоцењивог дара благодати Духа Божјег, тако да до самога доласка у свет Богочовека Исуса Христа Дух Божји *не беше даи, заио шиио Исус још не беше йрослављен.*

— Ипак, то не значи да у свету сасвим није било Духа Божјег, него да Његово присуство није било тако пуномерно као у Адаму, или у нама православним хришћанима; пројављивало се оно пак и споља, и знаци тога присуства Духа Божјег у свету били су познати роду човечјем. Тако, на пример, Адаму после пада, а заједно с њим и Еви, биле су откривене многе тајне које су се односиле на будуће спасење рода човечјег. Чак и Каину, без обзира на његову несрећу и његов преступ, био је лако појаман благодатни глас Божји, иако карајући, када је Бог с њим разговарао. Ној је беседио с Богом. Авраам виде Бога, и дан Његов, и зарадова се. Благодат Светога Духа, дејствујућа испоља, показивала је свој траг и у свима старозаветним пророцима и светитељима израиљским. Код Јевреја су доцније биле заведене нарочите пророчке школе, где се учило распознавати знаке Божјих или ангелских јављања, и разликовати

дејства Духа Светога од обичних јављања, која се дешавају у природи неблагодатног земаљског живота. Симеону Богопримцу, Богооцима Јоакиму и Ани, и другим безбројним слугама Божјим, бивала су постојана и разноврсна Божанска јављања, гласови, откривења, која су се потврђивала очевидним чудесним догађајима. Иако не с таквом силом као у народу изабраном, но ипак пројављивање Духа Божјега дејствовало је и међу незнабошцима који нису познавали Бога истинога, и то зато што је Бог и међу њима налазио Себи људи изабраних. Такве су, на пример, биле девственнице пророчице, Сибиле, које су, истина, своју девственост посвећивале Богу незнаома, но тек Богу, Творцу васељене, Сведржитељу и Промислитељу, за каквога су Га и незнабошци сматрали. Такође и философи незнабожачки, који су, истина, блудели по тами непознавања Бога, но који су тражили Богу угодну истину, могли су бити због тог самог богоугодног тражења истине причасни Духу Божјем, јер је речено: *незнабошци немајући закона чине од природе што је Богу угодно*. А истину Господ тако милује, да сâм о њој Духом Својим објављује: *истина засија са земље и правда се њомоли са небеса*.

Тако, дакле, ваше Богољубије и у јеврејском народу, свештеном и богоугодном, и међу незнабошцима, без познавања Бога, ипак се сачувало знање о Богу, тј., баћушка: јасно и разумно поимање како Господ Бог Дух Свети дејствује у човеку и по каквим је, имено, спољашњим и унутрашњим опажајима могуће уверити се, да то дејствује Господ Бог Дух

Свети а не демонска обмана. И тако је то све било од пада Адамова до доласка у свет Господа нашег Исуса Христа у телу.⁸⁾

Без овога опажајнога поимања дејства Духа Светога, Ваше Богољубије, које се вазда одржавало у роду човечјем, људи не би никако имали могућности да тачно познаду: да им је заиста дошао у свет Онај који је обећан Адаму и Еви — Плод семена женовог који је имао сатрти главу змије.

Када је Господ наш Исус Христос изволео свршити све дело спасења, тада је Он, по Својем васкрсењу, духнуо на апостоле обновивши дах живота утраћени Адамом, и даровао им исту ту адамовску благодат Свесветога Духа Божјега. Но то није све. Гле, Он им је говорио да је за њих боље да Он иде ка Оцу, јер ако Он не иде, то Дух Божји неће доћи у свет; ако пак Он, Христос, иде ка Оцу, то ће га Он послати у свет, и Он, Утешитељ, научиће и њих и све следбенике њихове свакој истини и напоменуће им све што им је Он рекао док је још био у свету. Овим је већ била Христом обећана *благодат на благодат*. И заиста у дан Педесетнице Он им је торжествено ниспослао Духа Светога у хујању *силног ве-*

⁸⁾ „И Свети Симеон Богопримац, који је по Благодати Свесветога Духа Божјега живео 365 година, — у 365-ој години свога живота јасно је изрекао у храму Господњем, да је опажајем сазнао по дару Духа Светога, да је то Он Сами, Христос, Спаситељ света... Па и света Ана пророчица, кћи Фануилова, која је служила Господу Богу 80 година од свог обудовљења у храму Божјем, и која је била чувена по особитим благодатним даровима Божјим — праведна и чиста слушкиња Божја — објавила је, да је то заиста Он, обећани Месија света истинити Христос, Бог, човек, цар Израиљев, који је дошао да спасе Адама и род човечији“.

и́ра, у виду огњених језика, који су сишли на сваког од њих, и ушли у њих, и напунили их силом огњеподобне Божествене благодати, росоносно дишуће и радостотворно дејствујуће у душама свих причасника Њеној сили и дејству. И та иста огњедуховена благодат Духа Светога даје се свима нама Христовим вернима у тајни светог крштења и свештено запечаћава се миропомазањем по најглавнијим местима нашега тела, како је то указано светом црквом као вековечном чуварком те благодати. Говори се: *йечай̑ дара Духа Свей̑оџа*. А на што ми, баћушка ваше Богољубије, ми убоги, стављамо своје печате, ако не на сосуде у којима се чува нека наша драгоценост? А шта на свету може бити и више и драгоценије од дарова Духа Светога, послатих нам свише у тајни крштења? Јер та благодат при крштењу тако је велика, тако неопходна, тако живоносна за човека, да се она не одузима чак ни од човека јеретика до саме смрти његове, тј. до рока означеног свише по Промислу Божјем ради доживотне пробе човека на земљи: на што је он способан, и шта је он у стању учинити у том Богом дарованом размаку времена при помоћи силе благодати, свише дароване му. И кад ми никад не би грешили после нашега крштења, ми би за навек остали свети и непорочни угодници Божји, и сачувани од сваке скверне тела и духа. Но баш у томе и јесте беда, што ми преуспевајући у узрасту не преуспевамо у благодати и разуму Божјем, као што је у том преуспевао Господ наш Христос Исус, него напротив: развраћајући се мало по мало, ми се лишавамо благодати Свесветога Духа Божјега

и постајемо у различној мери грешни и многогрешни људи. Но када неко, будући побуђен на то премудрошћу Божјом, која иште наше спасење, реши се ради ње (ове Божје премудрости) јутрити к Богу и бдити ради обретења вечнога свога спасења, тада такав, послушан гласу (те премудрости), мора прибећи истинитом кајању за све грехе своје, кајању и творењу добродетељи, противположних учињеним гресима, а кроз добродетељи Христа ради и к задобијању Духа Светога, који дејствује унутра у нама, и који унутра у нама устројава царство Божје. Не говори загадава Реч Божја: *Царс̑иво Божије уну́йра је у вама; оно се с најором осваја и йодвижници џа задобијају*. То јест: они људи који — без обзира на узе греховне, што их везују тако да им својим насиљем и побуђивањем на нове грехе не допуштају прићи к Њему, Спаситељу нашем, са савршеним покајањем на истјазаније с Њим — презру сву крепост тих греховних уза и усиљавају се да их растргну — такви људи јављају се потом пред лице Божје бели од снега, убелиени благодаћу Његовом. *Дођише*, говори Господ, *и ако су ваши џреси као скерлеи̑, ја ћу их убелиши̑ као снеџ*. Тако је негда свети тајновидац Јован Богослов видео овакве људе у хаљинама белим, тј. у хаљинама оправдања *и са йалмама у рукама*, као знамењем победе, и певали су они Богу дивну песму *Алилуја. Лейо̑иу њихвоџ йевања нико није моџао да йодражава*. За њих је Ангел Божји рекао: *ово су они који дођоше из невоље велике, и ойраше хаљине своје и убелише их у крви Јаџњеш̑овој*, — опраше их страдањима и убелише их причешћем Пречи-

стих и Животворних Тајни Тела и Крви Агнеца, Непорочног и Пречистог Христа, закланог Његовом сопственом вољом за спасење света пре свију векова, који се увек и до сада жртвује и раздробљује, али никад не нестаје, који нам даје вечно и неоскудно спасење наше на путу живота вечног ради благопријатног одговора на Страшном Суду Његовом. Кроз то нам Он даје Собом и замену плода дрвета живота, замену најдражу и сваки ум превазилазећу. Тога плода хтео је лишити наш род човечји непријатељ људски, деница, ниспавши с неба. Мада је непријатељ ђаво и прелестио Еву, те је с овом пао и Адам, ипак је Господ даровао нама не само Искупитеља у плоду Семена Жениног, сатрвшега смрт смрћу, но нам је Он дао у Жени, Приснодеви Богородици Марији Ходатаицу (Заступницу) пред Сином Својим и Богом нашим. Ова је сатрла у Самој Себи и сатире (и сада) главу змијину у свему роду човечјем. Ова је непостидна и непобедна Заступница чак и најочајнијих грешника. Баш због тога се Божја Матер и назива *раном демона*, пошто демон нема могућности да погуби човека, само ако човек не одступи од прибегавања к помоћи Божје Матере.

VI

Још морам ја, убоги Серафим, објаснити, ваше Богољубије, у чему је разлика између дејства Духа Светога, који се свештенотајно усељава у срца верујућих у Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, и дејства таме греховне по упуту и ражарењу демонском, лоповском. Дух Божји опомиње нас на речи Господа нашег Исуса Христа, и дејствује заједно с Њим, увек истоветно, радујући срца наша и управљајући стопе наше на пут миран; а дух лукави, бесовски, мудрује супротно Христу, и дејства су његова у нама бунтовна, стропотна и испуњена телесном похоти, похоти очију и гордошћу житејском. *Заступица вам кажем ... сваки који живи и верује у мене ако и умре, живеће.* Ко има благодат Светога Духа као праву веру у Христа, ако би по немоћи човечјој и умро душевно од ма каквога греха, то неће умрети за навек но биће васкрснут благодаћу Господа нашег Исуса Христа, који узима грехе света и даром дарује благодат преобилну. Баш за ову благодат, јављену свему свету и роду нашем човечјем кроз Богочовека, и речено је у Јеванђељу: *у Њему беше живої, и живої беше свейлосїї људима*, и додано: *и свейлосїї свейли у ѿами и ѿама је не обузе.* Ово значи, да благодат Духа Светога, дарована при крштењу у име Оца и Сина и Светога Духа, без обзира на грехопадења човечја, без обзира на таму околу душе наше, светли се ипак у срцу кроз заслуге Христове, као искона, божанствена и најдрагоценија светлост. Ова светлост Христова при непокајаности

грешника говори к Оцу: *Ава Оче!* не гњеви се до краја на непокајаност ову! а доцније, при обраћању грешника на пут покајања, потпуно изглађује и трагове учињених преступљења, и поново одева бившег преступника одећом нетрулежном, изатканом од благодати Духа Светога, о задобијању које као о циљу хришћанског живота ја и говорим толико време вашем Богољубију.

Још ћу да вам говорим, да би ви још јасније појмили, шта треба разумети под благодаћу Божјом, како исту распознати, и у чему се нарочито пројављује њено дејство у људима, њоме просвећеним. Благодат Духа Светога је светлост што просвећује човека. О том говори све Свето Писмо. Тако, Богоотац Давид рекао је: *Закон Твој је свећилник ногама мојим ... и да ме Закон Твој није научио, ја бих њојинуо.* То јест: благодат Духа Светога, изражена у закону речима заповести Господњих, јесте светилник мој и светлост моја. И ако та благодат Духа Светога, коју ја тако пажљиво и усрдно задобијам, седам пута на дан поучавајући се *судовима њравде Твоје* — ако та благодат не би просвећивала мене у тами брига, скопчаних с великим звањем мога царског сâна, то одакле бих ја могао узети ма и једну искру светлости, да бих осветлио ход свој по путу живота, потамњеном злбом непријатеља мојих? И у самој ствари Господ је неретко пројављивао пред многим сведоцима дејство благодати Духа Светога на оним људима, које је Он освећивао и просвећивао великим наитијем Његовим. Сетите се Мојсеја после беседе његове с Богом на гори Синајској. Људи нису

могли погледати у њега, — тако је сијао он не-обичном светлошћу, која је окружавала лице његово. Он је чак принуђен био да се јавља пред народом не иначе него под покривалом (на лицу). Сетите се Преображења Господњег на гори Тавору. Велика светлост била је објумила Њега, *и хаљине Његове њосијадеше сјајне, врло беле као снећ ... и ученици Његови ... њадеше ничице и уљашише се веома.* А кад су се Мојсеј и Илија јавили уза Њ у истој тој светлости, то да би се сакрило сијање светлости Божанствене благодати, која је заслепљивала очи ученика, појави се *облак сјајни*, вели се. Ето таквим начином јавља се благодат Свесветога Духа у неисказаној светлости на свима онима, којима Бог јавља њено дејство.

VII

— Али на који начин — упитах ја баћушку о. Серафима — могу ја сазнати да се находим у благодати Духа Светога?

— То је, ваше Богољубије, врло просто! одговори он мени. Због тога и говори Господ: *све је њпросио онима који наћу разум...* А сва наша беда је у томе, што сами ми не иштемо тога Божанственог разума, који се не горди, јер није од овога света. Тај разум, испуњен љубављу према Богу и ближњему, сазићује

свакога човека на његово спасење. За тај разум Господ је рекао: *Боџ хоће да се сви људи сјасу и дођу у њознање истине.* А поводом недостатка тога разума Он је рекао Својим апостолима: *зар сје и ви неразумни и зар нисте читали Писма. Зар ове приче не разумете...* И опет говори се у Јеванђељу о том разуму у вези с апостолима: *и тада им отвори ум да разумеју Писма.* Находећи се у томе разуму и апостоли су свагда видели да ли Дух Божји пребива у њима или не, па видећи пребивање Духа Божјег у њима, и будући прожети Њиме, они су тврдили, да је дело њихово свето и потпуно угодно Господу Богу. Тиме се и објашњава, зашто су они у својим посланијама писали: *угодно би Свештоме Духу и нама,* и само на томе основу они су и предлагали своја посланија као истину непролазну, на корист свима вернима. Тако су свети апостоли опипљиво сазнавали у себи присуство Духа Божјег... Ето, дакле, ваше Богољубије, видите ли како је то просто?

Ја одговорих:

— Ипак ја не поимам, како ја могу тврдо бити уверен, да сам ја у Духу Божјем. Како ја могу сам у себи распознати Његово истинско јављање?

На то баћушка о. Серафим:

— Ја сам вам већ рекао, ваше Богољубије, како је то врло просто, и подробно сам вам опречао, како људи бивају у Духу Божјем и како треба разумети Његово јављање у нама... Шта вам је, баћушка, још потребно?

— Потребно ми је, рекох ја, да то добро појмим!...

Тада о. Серафим ухвати ме врло чврсто за плећа и рече ми:

— Ми смо оба сад, баћушка, у Духу Божјем, и ја и ти... Зашто ти не погледаш у мене?

На то ја:

— Не могу, баћушка, да вас погледам зато што из ваших очију сипају муње. Ваше лице постало је светлије од сунца и у мене се очи ломе од бола.

О. Серафим рече:

— Не страшите се, ваше Богољубије, и ви сте сами сад постали светли као и ја. И ви сте сад у пуноћи Духа Божјег, иначе вам не би било могуће ни мене видети таквим.

И приклони к мени своју главу, па тихо на ухо рече ми:

— Благодарите Господа Бога за неизречену милост Његову према вама. Ви сте видели, да се ја још нисам био ни прекрстио, него се само мислено у срцу моме помолио Господу Богу и унутра у себи изрекао: Господе, удостој га да јасно види и телесним очима онај силазак Духа Твојег, којим Ти удостојаваш слуге Своје онда када Ти благоволиш јавити се у светлости славе Твоје! и гле, баћушка, Господ је магновено испунио смирену молбу убогог Серафима!... Како, дакле, да му не благодаримо, обојица нас, за овај Његов неизречени дар? Ни великим пус-

тињацима, баћушка, Господ Бог не јавља тако милост Своју увек. Оваква благодат Божја благоволела је утешити скрушено срце ваше као чедољубива мајка, и то по ходајству саме Богоматере... Зашто, баћушка, не погледате мене у очи? Погледајте просто, не бојте се — Господ је с нама!

После ових речи ја погледах у лице његово, и мене спаде још већи ужас. Представите себи: у средини сунца, при његовом најсјајнијем блистању подневског лучезарја стоји лице човека који с вама разговара. Ви видите покрете уста његових, видите променљиви израз његових очију, чујете његов глас, осећате да вас неко рукама држи за плећа, но не само не видите те руке, но не видите ни сами себе, нити његовог облика, ништа осим једне заслепљујуће светлости што се надалеко простире на неколико хвати унаокруг, и осветљава јарким блеском својим и снежну пољану, и снежне пахуљице које су се одозго сипале на мене и великог старца. Да ли ико може представити себи онај положај у коме сам се ја тада налазио?

— Шта, дакле, осећате сада? упита ме о. Серафим.

— Необично добро! одговорих ја.

— Али како то добро? Управо, шта?

— Осећам такву тишину и мир у души мојој, да то никаквим речима не могу изразити!

На то ће баћушка, о. Серафим:

— То је, ваше Богољубије, онај мир за који је Господ рекао ученицима Својим: *Мир свој дајем вам; не дајем вам ђа као шћо свей даје ... Кад бисте били од свейа свей би своје љубио, а како нисте од свейа него вас ја изабрах од свейа, зашћо вас мрзи свей ... али не бојше се, ја сам победио свей*. Ето, таквим то људима, омрзнутим од овога света но избраним од Господа, Господ и даје тај мир који ви у себи осећате — *мир сваки ум превасходи*, по речи апостолској. Таквим га пак назива апостол зато што је немогуће никаквом речју изразити оно душевно благостање које он производи у оним људима у чија га срца Господ Бог унедри. Христос Спаситељ назива га миром од Његове сопствене милости а не од овога света, јер никаква времена земаљска благополучност не може га дати срцу човечјем: он (тај мир) се дарује свише од самога Господа Бога, због чега се и назива миром Божјим... Шта још ви осећате? упита ме о. Серафим.

— Необичну сладост! одговорих ја. И он продужи:

То је она сладост, за коју се говори у Светом Писму: *нашће се од изобиља швог дома и шшћоком своје сладостшћи ћеш их најшћшћшћ*. Та иста сладост преиспуњава сад срца наша и разлива се по свима жилама нашим — наслађење неизречено! Од те сладости наша срца као да се топе, и ми смо оба испуњени таквим блаженством какво не може бити изражено никаквим језиком... Шта још ви осећате?

— Необичну радост у свему срцу моме.

И баћушка о. Серафим продужи:

— Када Дух Божји нисходи к човеку и осењава га пуноћом Свога наитија, тада се душа човечја преиспуњава неизреченом радошћу јер Дух Божји чини радосним све оно до чега се Он прикосне. То је она иста радост за коју Господ вели у Јеванђељу Своме: *Жена кад рађа њрџи муку, јер дође час њен; а кад роди деџе, више се не оџомиње жалосџи, збоџ радосџи иџо се роди човек на светџ. И ви, дакле, имаџе сада жалосџ; али џу вас оџеџ видеџи, и радоваџе се срце ваше, и радосџ вашу нико неђе узетџи од вас.* Но ма колико да је утешна та радост коју ви сад осећате у срцу свом, ипак је она ништавна у сравњењу с оном радости, за коју је Господ рекао устима Свога апостола: *Шџо око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно џриџреми Боџ онима који џа љубе.* Зраци те радости дају се нама сада, па кад је од њих тако слатко, добро и весело у душама нашим, то шта да се каже о оној радости, која је приготовљена тамо на небесима свима плачућим овде на земљи? Гле, и ви сте, баћушка, довољно се исплакали у вашем животу на земљи, па погледајте, каквом радошћу утешава вас Господ још у овдашњем животу. Сада је на нама, баћушка, да прилажемо труд к труду да би усходили од силе к сили, да би тако достигли меру узраста пуноће Христове, те да би се на нама збиле речи Господње: *Они који чекају Госџода добиће креџосџи крила као орлови; џоџеџи ће и неђе се умориџи, џоџи ће и неђе оџладнеџи, иџи ће из силе у силу, и јавиће им се Боџ боџова на Сиону разума и небеских виђења...* Ето тада ће се наша садашња радост,

која нам се јавља у маломе и за кратко, јавити у свој пуноћи својој, и нико је неће узети од нас; и ми ћемо бити преиспуњени неизјасним небеским насладама... Шта још ви осећате, ваше Богољубије?

Ја одговорих:

— Топлоту необичну!

— Како то, баћушка, топлоту? Та гле, ми у шуми седимо. Сад је на пољу зима, под ногама снег, на нама је снег, а одозго сипају пахуљице... Каква ту може бити топлота?

Ја одговорих:

— Онаква управо каква бива у купатилу, кад станемо у пару.

Он упита:

— Зар и онакав задах какав је у купатилу?

— Не, одговорих ја, ништа на земљи није слично овоме мирису *блаџоуханија*.

Баћушка о. Серафим пријатно се осмехну, и рече:

— И сџм ја, баћушка, осећам то тачно као и ви, но нарочито питам вас, да ли и ви то осећате? Рекли сте сушту истину, ваше Богољубије. Никаква пријатност земаљског мириса не може бити сравњена с тим благоухањем које ми сад осећамо, а то је зато што нас сада окружава благоухање Светога Духа Божјега. Шта земаљско може бити слично томе?... Но, приметите, ваше Богољубије, ви ми, гле, рекосте, да је унаокруг нас топло као у купатилу, док ме-

ђутим, посмотрите, снег се не топи ни на вама ни на мени, нити пак под нама. Мора, дакле, да та топлота није у ваздуху него у самим нама. То управо и јесте она иста топлота за коју нас Дух Свети нагони да вапијемо ка Господу молитвом: *загреј ме ѿоћлином Духа Свећога!* Загревани њоме пустињици и пустињице нису се бојали зимскога мраза, будући одети благодатном хаљином, као топлом шубом, изатканом Светим Духом. И тако то, у ствари, мора да буде због тога што благодат Божја обитава унутра у нама, у срцу нашем, јер је Господ рекао: *Царство Божије унутра је у вама.* Под царством Божјим Господ је разумевао благодат Духа Светога. Ово Царство Божје, дакле, сад се налази унутра у нама, док испоља благодат Духа Светога обасјава нас и загрева; она преиспуњава многоразличним благоухањем и ваздух који нас окружава, наслађава наша чувства небесном насладом, напаја срца наша радошћу неизреченом. Наше садашње стање јесте баш оно исто о коме апостол говори: *Царство Божије није јело ни ѿиће, него ѿраведности и мир и радости у Духу Свећоме.* Наша вера састоји се не у убедљивим речима људске мудрости, него у ѿказивању духа и силе. Ето у таквом се стању ми оба сада находимо. Имено о овоме стању и рекао је Господ: *има неки међу овима шћо сћоје овде који неће окусићи смрћи док не виде Царство Божије да је дошло у сили...* Ето, баћушка ваше Богољубије, какве неизречене радости удостоји нас Господ Бог данас!... Ето шта значи бити у пуноћи Духа Светога, о којој свети Макарије Египатски пише: „ја сам био у пуноћи Духа Свето-

га“... Том пуноћом Духа Светога испунио је сада Господ и нас, убоге... Ну, сад изгледа, ваше Богољубије, да се нема шта више питати, каквим начином људи бивају у благодати Духа Светога. Да ли ћете се ви сећати садашњег јављења неисказане милости Божје, која нас је посетила?

— Не знам, баћушка, рекох ја, да ли ће ме Господ удостојити, да се за навек сећам тако живо и јавствено ове милости Божје, како је сада осећам.

— А ја мислим, одговори ми о. Серафим, да ће вам Господ помоћи, да за навек задржите ово у вашој памети; иначе се благодат Његова не би тако магновено приклонила к смиреној молитви мојој, и не пожурила би тако брзо да послуша убогог Серафима; тим пре, што ово није дано само ради вас једног, да ви једини разумете, но кроз вас целоме свету, тако да би ви, утврдивши се у делу Божјем, могли и другима користити. Што се пак тиче тога, баћушка, што сам ја монах а ви светски човек, то не мари ништа: Бог тражи праву веру у Њега и Сина Његовог Јединородног. За ово се и даје обилно свише благодат Духа Светога. Господ иште срце испуњено љубављу према Богу и ближњима — срце је престо на коме Он воли да седи и на коме се Он јавља у пуноћи Своје небесне славе. *Сине, дај ми срце своје,* говори Он, *а све остало ћу ѿи ја даћи,* јер у срцу човечјем може се сместити *Царство Божије.* Господ заповеда Својим ученицима: *ишћиће најпре Царство Божије и ѿравду Његову, и ово ће вам се све додаћи ... а зна и Оћац ваш небески да вама ѿреба све ово.* Не укорава нас Господ Бог зато што се користимо

земаљским благима, јер и Сâм говори, да у положају нашег живота на земљи ми имамо потребу за оним што успокојава наш људски живот и што чини лакшим и удобнијим пут наш ка небесној отаџбини. Ослањајући се на ове речи свети апостол Петар је рекао, да, по његовом мишљењу, нема ничега бољег у свету од благочешћа сједињеног с довољством. И света Црква моли се за ово да би ово било нам даровано Господом Богом. И мада су скорби, нечешћа и разнолике невоље нераздвојне од нашег живота на земљи, ипак Господ Бог није хтео, и неће, да ми будемо и једино у невољама и искушењима и због тога нам преко апостола и заповеда да носимо бремена једни других и да тако испунимо закон Христов. Лично Господ Исус нам даје заповест да љубимо једни друге, те да тако, тешећи се том узајамном љубављу, олакшамо себи мукотрпни и тесни пут нашег путовања ка небеској отаџбини. Јер, ради чега је Он и сишао са небеса ка нама ако не да нам Сâм послужи (а не да Њему служе) и да душу за избављење многих. Тако и ви чините, ваше Богољубије, и видевши на себи јасно пројављену милост Божју, говорите о томе свакоме ко жели своје спасење. Жетве је много, говори Господ, а посленика је мало. Ето, и нас је Господ Бог извео на дело и дао нам је дарове благодати Своје да би и ми, жањући класје спасења наших ближњих кроз привођење великог броја људи у Царство Божје, принели Њему плодове, и то по тридесет, по шездесет или по сто. Пазимо се, роде, да не будемо осуђени са оним лукавим и лењивим слугом који је закопао свој таланат у земљу, него се

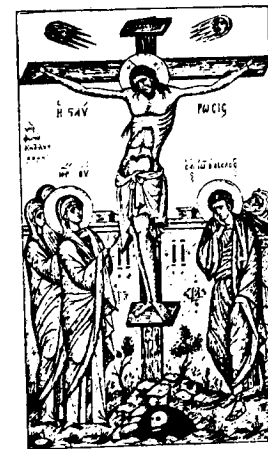
потрудимо да подражавамо оним добрим и верним слугама Господњим који су своје Господу принели — један уместо два — четири, а други уместо пет — десет таланата. У вези милости Господа Бога нема се зашто сумњати — сами видите, ваше Богољубије, да се речи Господње, речене преко пророка, збивају на нама. „Ја нисам Бог издалека, него Бог изблиза и код уста твојих је спасење твоје“. Ја убоги нисам успео ни да се прекрстим, него сам само у свом срцу пожелео да вас Господ удостоји да видите Његову благодат у читавој пуноћи, и Он је одмах пожурио да и на делу испуни моју жељу. Не говорим ово хвалећи се и не ради тога да покажем неки свој значај те да вас доведем до зависти, и не ради тога да би ви помислили да сам ја монах а ви световњак, не, ваше Богољубије, не. „Господ је близу свих који Га призивају у истини и Он не гледа на лице. Отац љуби Сина и све је дао у Његове руке“. Ми само треба да Га волимо синовски као Оца нашег небеског. Господ подједнако слуша и монаха и световњака, простог хришћанина, уколико су само обоје православни и уколико љубе Бога из дубине своје душе, и уколико оба имају веру у Њега макар „као зрно горушично“. Тада ће они и горе премештати, јер „један покреће хиљаде, а двоје миријаде“. Сам Господ говори: „све је могуће ономе ко верује“, а родни свети апостол Павле велегласно узвикује: „све могу у Христу који ми снагу даје“. И зар још дивније не говори Господ наш Исус Христос о онима који верују у Њега: „ко верује у мене дела која ја творим и он ће творити, и већа од ових ће творити; јер ја идем Оцу своје. И ја ћу

умолити Оца за вас да радост ваша буде испуњена. До сада нисте ништа тражили у име моје, сада тражите и добићете“. Тако, ваше Богољубије, све што ви будете тражили од Господа добићете, само гледајте да то буде у славу Божју и на корист ближњима, јер Он и корист ближњих урачунава у Своју славу, због чега и говори: „што учините једноме од ових малих, мени учинисте“. Тако уопште не сумњајте у то да ли ће Господ испунити ваше прозбе. Нека би оне само биле или на Његову славу или на корист ближњих. Чак и кад би вам нешто било неопходно ради ваше потребе, користи или добити, и то ће вам брзо и милостиво Господ Бог послати, но само нека би у томе имали крајњу нужду и неопходност, јер Господ љуби оне који Њега љубе: благ је Господ према свима и милује и даје и онима који не призивају име Његово, и штедрост је Његова на свим делима Његовим, вољу оних који Га се боје испуниће и молитву њихову ће услышати, и сваку намеру њихову ће испунити, испуниће Господ све прозбе твоје. Само се једнога чувајте, ваше Богољубије, да не тражите од Господа оно у чему не осећате крајњу нужду. Неће вам Господ ни то отказати због ваше православне вере у Христа Спаситеља (јер неће Господ предати удео праведних на удео грешних, и вољу слуге Свога Давида ће свакако испунити) али ће тражити одговор зато што смо Га обеспокојавали без особите нужде, због чега смо тражили оно без чега смо сасвим лепо могли да прођемо.

Тако, ваше Богољубије, ја вам све казах и на делу показах што су Господ и Мајка Божја кроз мене

убогог Серафима благоволили да вам кажем и покажем. Идите са миром. Господ и Мајка Божја нека буду са вама свагда, сада и увек и у векове векова. Амин. Идите са миром.

За читаво време те беседе и од времена кад се лице оца Серафима просветило, то виђење није престајало, и све од почетка разговора и до овог што је сада речено он ми је говорио налазећи се у истом положају. Неизрециво блистање које је излазило од њега видео сам ја сâм, својим сопственим очима и готов сам то и заклетвом да потврдим.

ЖИТИЈЕ

ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ СЕРАФИМА САРОВСКОГ*

Преподобни Серафим, старац Саровски, родио се у граду Курску, у Русији, од благочестивих и имућних родитеља, Исидора и Агатије. Отац му је био трговац. Родио се 19. јула 1759. године, и на светом крштењу добио име Прохор. Његов отац имао је велико усрђе према храмовима Божјим, а мати његова била је, више него њен муж, поштована због своје побожности и добротворства. У трећој години својој Прохор изгуби оца, те му као једина васпитачица остаде његова побожна мати Агатија. Под њеним руководством он одрасте у хришћанској побожности и у љубави према молитви у храму Божјем.

Од раног детињства над блаженим се показивало необично старање Божје, које је предсказивало у њему благодатног изабраника Божјег. Једном, када је мати његова разгледала грађевину цркве, започету још њеним мужем, она поведе са собом седмогодишњег Прохора на сам врх звонаре која се зидала. Несмотреношћу дете паде са звонаре на земљу. Агатија се у ужасу стрча са звонаре, мислећи да се њен син разбио намр-

* Преузето из ЖИТИЈА СВЕТИХ за месец јануар од о. Јустина (Поповића).

тво. Но са чуђењем и радошћу она га угледа где стоји на ногама, читав и неповређен. Тако се на благодатном детету испунише речи Светог Писма: *Зло ње неће задесиџи, и ударац неће досеђнуџи до џела њвођ, јер ће анђелима својим зајоведииџи за џебе да џе чувају на свима џуџевима џвојим. На руке ће џе узетџи да џде не зајнеш за камен нођом својом* (Псал. 90, 10-12).

У десетој години Прохора почеше учити писмености, и он стаде брзо схватати црквено писмо, обелодањујући светли ум и памћење, и у исто време украшујући себе кротошћу и смирењем. Али он се изненада тешко разболе, тако да се укућани његови нису надали да ће оздравити. У то тешко за њега време Прохор виде у сну Пресвету Богородицу, која му обећа да ће га посетити и исцелити од болести. Речи Богоматере се ускоро збише. У то време догоди се у Курску литија, на челу са чудотворном иконом Знаменске Пресвете Богородице. Због кише и блата, литија, да би скратила пут, упути се преко дворишта Прохорове куће. Благочестива Агатија похита те изнесе болног сина и принесе га к чудотворној икони Богоматере, после чега дечко потпуно оздрави.

Побожни дечак се врло марљиво труђаше у учењу, изучавајући Свето Писмо и друге божанствене и душекорисне књиге, устремивши сав ум свој к Богу, према коме је љубављу пламтела његова чиста душа. Међутим, његов старији брат, који се бавио трговином, стаде помало приучавати Прохора на њу. Али овај посао не беше Прохору по срцу; његова је душа жудела да стекне себи благо нетрулежно и непотрошљиво. Немајући могућности да радних дана посеђује божанствену литургију, Прохор није пропуштао готово ни један дан а да рано изјутра не отиде у храм Божји на јутрење. Недељом пак и празником он је нарочито волео да се бави читањем духовнопоучних књига. При томе он је понекад читао наглас и својим вршњацима, али је више волео да то ради повучен и у тишини. Од мајке се Прохорове није скриво чему стреми душа њеног сина, но она се није противила његовој жељи. И када побожни младић наврши седамнаест година, он донесе чврсту одлуку да са благословом матере напусти свет и посвети се монашком

животу. Мати му уз благослов поклонил метални крст, од кога се он никада потом није одвајао.

Оставивши свет, блажени јуноша се најпре упути на богомоље у Кијево-Печерску лавру. Тамо један прозорљиви затворник, по имену Доситеј, провиђајући у Прохору доброг подвижника Христовог, благослови га да иде да се спасава у Саровској пустињи.¹⁾ Иди, Чедо Божје, — говораше прозорљиви старац младом подвижнику, — и остани у Саровској обители; то ће ти место бити на спасење; помоћу Божјом ти ћеш тамо завршити и своје земно странствовање. Свети Дух, Ризница добара, руководиће живот твој у светињи.

Послушавши савет прозорљивог старца, Прохор отпутова у Саровску пустињу. Тамо га с љубављу прими насојатељ пустиње, старац Пахомије, монах кротак и смиренумудар, који се много подвизаваше у посту и молитви, и бејаше пример монасима. Провидевши добру намеру Прохорову, Пахомије га уврсти међу послушнике и предаде га под руководство старцу, јеромонаху Јосифу, манастирском благајнику. Налазећи се у келијном послушању код старца, Прохор је са ревношћу испуњавао сва манастирска правила и уставе и различна послушања братска: у хлебари, у просфорници, у столарници. Сем тога он је вршио у храму дужност црквењака. Никад он није бивао беспослен, него се сталном запосленошћу старао да сачува себе од мрзовоље, коју је сматрао као најопасније искушење за монаха. Болест ова, говораше он касније на основу властитог искуства, лечи се молитвом, уздржавањем од празнословља, рукодељем, читањем Светога Писма и трпљењем, зато што се мрзовоља и рађа из малодушности, нехата и празнословља.

¹⁾ Саровска пустиња налази се у Тамбовској губернији, срез Темниковски, удаљена од града Темникова 40 километара, на увору реке Саровке у реку Сатис. Ово место било је још раније освештано подвизима врлинских подвижника: најпре инока Теодосија и затим Герасима. Они су имали благодатна виђења и предсказали будући значај ове пустиње. Саровска се пустиња одавно славила строгим држањем монашких установа и подвижничким животом својих пустињака. У њој се налази седам храмова; знаменита ризница, пуна прекрасних и изванредних богослужбених принадлежности.

На црквена богослужења Прохор је одлазио пре свих, непокретно отстајајући цело богослужење, ма колико оно било дуго. Ван цркве он је волео да се повлачи у своју келију. Бавећи се рукодељем или ма којим другим послушањем, он је непрестано имао у памети и у срцу Исусову молитву, силом њеном савлађујући разна вражја искушења. Не задовољавајући се тишином и безмолвијем Саровске обитељи, млади подвижник, угледајући се на неке манастирске старце који се са настојатељевим благословом беху из манастирске оградe повукли у потпуну самоћу у дубини манастирске шуме, са благословом свога старца Јосифа такође се у слободним часовима повлачио у густу шуму ради молитвеног усамљеничког тиховања. Са молитвом је он спајао уздржање и пост: средом и петком није уопште јео, а у друге дане јео је само једанпут дневно. Сви су гајили поштовање и љубав према необичном подвижнику, чији се непрекидни и упадљиви подвизи нису могли сакрити, без обзира на његово дубоко смирење. Нарочиту љубав и поверење показиваху према њему, као према својем рођеном чеду, старци: Пахомије и Јосиф. Та љубав и свеопште поштовање Саровских монаха према младом подвижнику Христовом особито се јасно обелоданише у следећем случају.

Године 1780. Прохор се тешко разболе. Цело му тело оте, и он, трпећи жестоке муке, непомично лежаше на својој тврдој постељи. Лекара није било, и никакви лекови нису помагали; како изгледа, то је била водена болест. Болест је трајала три године, од којих је годину и по паћеник провео у постељи. И за све то време из његових уста не изиђе реч роптање; он свега себе, и тело и душу, беше предао Господу, и непрестано се мољаше, сузама својим натапајући постељу своју. Његов духовни отац и наставник, старац Јосиф, служаше му у време болести као обичан послушник; настојатељ обитељи, старац Пахомије, не одмицаше се од њега; старац Исаија и други старци и братија такође се много стараху око њега. Најзад, бојећи се за сâм живот болесников, настојатељ Пахомеје одлучно предложи болеснику да се позове лекар. Али блажени још одлучније одби лекарску помоћ. Оче свети, рече он старцу, ја сам предао себе истинском Лекару душа и тела, Господу нашем Исусу

Христу и Пречистој Матери Његовој; а ако љубав ваша нађе за добро, Господа ради, снабдите мене убогoг небеским леком (= светим причешћем).

Тада старац Јосиф, на молбу болесника и по својој усрђу, одслужи свеноћно бденије и литургију; на богослужење се братија сабраше из љубави да се помолe за страдалника. После литургије Прохор се на свом болесничком одру исповеди и причести светим Тајнама Христовим. И гле, по причешћу, њему се јави у неисказаној светлости Пресвета Дјева Марија, праћена светим апостолима: Јованом Богословом и Петром. Окренувши се својим божанским ликом према Богослову, Она рече, указујући прст на Прохора: „Овај је нашега рода“. — Потом она метну десну руку своју на Прохорову главу, и тог часа течност, која је испуњавала његово тело, стаде куљати кроз отвор који се начини на десној слабини. Прохор се убрзо потпуно исцели, само ожиљци ране, кроз коју течност истече, остадоше заувек на његовом телу, као неки сведок чудесног исцељења.

Убрзо затим на месту овог јављања Богоматере, по нарочитом промислу Божјем, би подигнута двоспратна црква са два престола, и крај ње болница, на месту порушене келије Прохорове. Прохор је, по налогу настојатеља, скупао прилоге за то грађење, и сопственим рукама израдио у доњој болничкој цркви престо од кипарисовог дрвета. Пошто је тај престо био освешћен, преподобни Серафим се до краја живота свог причешћивао светим Тајнама првенствено у том храму, ради непрестаног сећања на велико добротинство Божје, указано му на том месту.

Провевши у Саровској пустињи осам година као послушник, Прохор се 18. августа 1786. године, у двадесет седмој години живота удостоји пострига у монашки образ, при чему доби ново име — Серафим. Монашки чин, и сâмо значење новог имена,²⁾ подсећајући Серафима на чистоту и пламено служење

²⁾ Јеврејска реч *Серафим* значи: пламен, горење. У ствари, ово је име анђелско, којим се називају светли духови небески, који припадају једноме од најближих Богу чинова Небеске јерархије и заузимају пред престолом Свевишњег прво место у првом лику.

Анђелâ Богу, појачаваху у њему све више и више жељу и свету ревност да служи Господу. Серафим удвоји своје трудове и подвиге и стаде живети још усамљеничкије, ронећи у унутарње богомислено созерцање.

На годину дана и нешто више после тога, преподобни би произведен у чин јерођакона.³⁾ Од тога времена он је око шест година готово непрекидно служио у том чину, domeћући труд на труд, подвиг на подвиг, горећи духом и пламтећи божанском љубављу. Ноћи очу недеље и празника он је проводио у бдењу и усрдној молитви, без одмора, стојећи на молитвеном правилу до саме литургије. А по завршетку службе Божје он је још дуго време остајао у храму, доводећи у ред утвари и старајући се о чистоти олтара Господњег. И поред свега тога, блажени Серафим готово није осећао трудове, није се замарао, није се после њих нуждавао дужег одмарања, често пута сасвим заборављајући на храну и пиће. И када је одлазио на одмор, он је жалио што човек не може, слично Анђелима, непрекидно служити Богу.

Душа Серафимова је све више и више узлазила по лествици врлина и богомислених созерцања; и као одговарајући на његову пламену свету ревност, Господ га је у његовим подвизи-ма тешио и крепио благодатним виђењима небеским. Созерцавајући ова, он је оспособио себе, због чистоте душе, на непрекидно уздржавање и постојано узвишавање душе к Богу. Тако је понекад за време богослужења у цркви он посматрао свете Анђеле како у облику муњеносних младића, обучених у беле златоткане одеће, саслужују и певају са братијом. Певање њихово немогуће је ни речју изразити, и ма каквој мелодији земаљској усличити. „И срце се моје шoйљаше као восак“ (Псал. 21, 15), говорио је он касније речима псалмопевца, сећајући се оне неисказане радости, коју је осећао при тим небеским јављањима. И од те радости он се тада ничег сећао није. Само се сећао свог уласка у цркву, и изласка из ње.

³⁾ То је било у децембру 1787. године.

Но изузетно благодатног и значајног виђења преподобни се удостојио једном Велике Недеље за време божанствене литургије, и то на Велики Четвртак. Литургију су служили богобојажљиви старци, Пахомије и Јосиф, заједно са блаженим Серафимом, јер је Пахомије био дубоко заволео младог, но искусног у добру, монаха, и божанствену службу готово је увек служио са њим. Када Серафим после малог входа возгласи: *Госпoди, сѣаси благодетѣивиѣа, и*, изишавши на царске двери са речима: *и во вѣки вѣков*, подиже руке са орарем ка присутнима, њега изненада обасја одозго необична светлост, као од сунчаних зракова. Подигавши очи у правцу светлости, блажени Серафим угледа Господа Исуса Христа у обличју Сина Човечијег, који јаче од сунца сијаше неисказаном светлошћу и беше као ројем пчела окружен Небеским Силама: анђелима, арханђелима, херувимима и серафимима. Он иђаше од западних врата црквених, застави се према амвону, и, подигнувши руке своје, благослови служашче и присутне. Затим Он уђе у иконостасну икону поред царских двери. — Срце блаженога препуни се неисказаном радошћу у слаткој пламеној љубави ка Господу, и озари се божанском светлошћу небеске благодати. И од тог тајанственог виђења он се сам за тренут сав изменио по изгледу, те не могаше се ни маћи с места ни проговорити. Многи то приметише, али нико није знао прави разлог томе. Тада два јерођакона одмах приђоше к Серафиму и уведоше га у олтар. Но и после тога он је око два сата стајао непомично на једном месту; само му се лице сваког часа мењало: час га је покривала нека белина, слична снегу, час се разливало по њему неко живо руменило. Служашчим старцима, Пахомију и Јосифу, изгледало је да је Серафиму припала мука, што се природно могло догодити њему на Велики Четвртак, после дугог поста, нарочито када се има у виду љубав коју је блажени Серафим издавна гајио према Великом Посту. Али су потом схватили да му се догодило виђење. Када Серафим дође к себи, старци га упиташе шта се то догодило с њим. Серафим им кротко, детињски поверљиво исприча своје виђење. Опитни у духовном животу старци сложише у срцу свом његово казивање; па посаветоваше Серафима да се не погорди и не да у души својој ме-

ста пагубној мисли о некој својој вредности пред Богом. И нико, сем споменутих стараца, не дознаде тада какве дивне посете Божје би удостојен блажени Серафим.

И светитељ после овог благодатног небесног виђења, не уобрази се због неких својих духовних дарова, него се још више утврди у смиренумудрију. Ограђен дубоким смирењем, он се пео из силе у силу и, подвизавајући се непрестано у духовном самопонижавању, он је верно и чврсто ишао царским путем Крста Господњег. Од тога времена Серафим стаде још више искати безмолвије и чешће се удаљавати ради молитве у Саровску шуму, где му је била начињена пустињска келија. Проводећи дане од јутра до вечери у манастиру суделовањем у богослужењима, и испуњавањем манастирских правила и послушања, он се увече повлачио у пустињску келију ради ноћне молитве, а изјутра рано опет се враћао у манастир ради вршења својих дужности.

Године 1793. преподобни Серафим би у својој тридесет петој години рукоположен у чин јеромонаха. И у том чину он је, као и до тада, али са још већом љубављу, наставио непрекидно свештенослужење, свакодневно се са вером и богобојажљивошћу причешћујући светим Тајнама Христовим.

Ускоро после тога преподобни Серафим узме на себе још већи подвиг и добровољно се удаљи у пустињу. То он учини по смрти свог љубљеног старешине и наставника, блаженог старца Пахомија, који га прад своју кончину и благослови на овај подвиг. Са горким плачем испративши у земљу тело свога наставника, и добивши благослов за тај нови подвиг од новог настојатеља, старца Исаије, свога духовног оца, Серафим остави обитељ ради безмолвних, усамљеничко-молитвених подвига у пустињи.

Келија преподобног Серафима налазила се у непроходној боровој шуми, на обали реке Саровке, на високом брежуљку, на шест до седам километара даљине од манастира, и састојала се из једне дрвене собе са пећи. Покрај келије преподобни устроји малену градину, а потом и пчелињак који огради плотом.

Недалеко од преподобног Серафима живљаху у усамљености други саровски пустињаци; и сва околина која се састојала из разних брежуљака, начичканих шумом, цбуњем и пустињачким келијама, подсећала је на изванредан начин на Свету Гору Атонску. Зато преподобни назва своје ново обиталиште Атонском Гором, давши и другим, најусамљенијим местима у шуми, имена разних светих места: Јерусалим, Витлејем, Јордан, Кедронски поток, Голгота, Маслинска Гора, Тавор, еда би што живље представљао себи свештене догађаје из земаљског живота Спаситељевог, коме он коначно предаде сву вољу своју, и сав живот. Непрестано упражњавајући читање светог Еванђеља, он је нарочито волео да на овим местима чита о еванђелским догађајима који су одговарали називима ових места. У своје Витлејемском врту он је појао еванђелско славословље: *Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља* (Лк. 2, 14). На обали Саровке, као на обалама Јордана, он се сећао проповеди светог Јована Крститеља и Спаситељевог крштења. Спаситељевој Проповед на гори о блажествима он је слушао на једној гори која се дизала поред Саровке; а на другом вису, названом Гора Преображења, он је, замишљајући свете Апостоле присутнима, созерцавао славу преобразившег се Господа. Завукавши се у највећу густину непроходне шуме, он се сећао Спаситељеве молитве у Гетсиманском врту и, дирнут до дна душе унутарњим патњама Његовим, он је лио сузне молитве за своје спасење. На такозваној Маслинској Гори он је созерцавао славу Вознесења Христова на небо и Његово седење с десне стране Оца.

Преподобни Серафим је стално носио једну исту одећу, просту, штавише убогу; на глави — изношену камилавку, на себи похабану подрасу од белог платна, на рукама — кожне рукавице, на ногама — кожне чарапе и опанке; на полукапату на леђима увек му је висео онај крст којим га је мајка благословила испраћајући га из куће у свету обитељ; на леђима му је била торба, у којој је неизоставно носио св. Еванђеље, које га је подсећало на спасоносно ношење благог јарма и лаког бремена Христовог. Ревносном подвижнику Христовом све је време пролазило у непрестаним молитвама и псалмопјенијима, читању свештених књига и у телесним трудовима.

За време хладних дана преподобни је скупљао грање и суварке и својом секирицом секао дрва ради загревања своје убоге келије. Лети је радио у својој малој градини, коју је он сам обрађивао, и чијим се поврћем првенствено хранио. Ради ђубрења земље он је у време топлих летњих дана одлазио у баруштинска места по маховину. У те баруштине је улазио обнажен, само опасан око бедара. Комарци и други инсекти, којих је тамо било врло много, жестоко би му изуједали тело, тако да је оно често пута не само отицало него чак и помодрило и крвљу се заливало. Но подвижник Божји добровољно је трпео те мучне ране, Господа ради, па им се чак и радовао, јер, као што је он касније говорио, „страсти се истребљују страдањем и муком, или произвољном или шиљаном Промислом“. И зато је он, ради потпуног и сигурног очишћења душе, узимао на себе добровољна страдања. Пошто би на такав начин накупио маховину, угодник Божји је ђубрио леје, садио семе, заливао га, плевио и брао поврће, непрестано славословећи Бога и изливајући своју тиху, свету радост кроз певање свештених песама, помоћу којих је освежавао и васпитавао дух свој усред једноликних телесних послова. Располажући светлим памћењем, и од детињства побожно пажљив према црквеним богослужењима, Серафим је знао напамет мноштво црквених песама. Он је волео да их пева за време рада, у својој безмолвној, усамљеној пустињи. При томе су неки, најближи преподобноме, људи примећивали да су многе од тих песама одговарале месту и његовом усамљеничком монашком доброделању. Тако, свети Серафим је нарочито волео да често пева: *Всемирнују славу*⁴⁾ у част Богородице, коју је сматрао Покровитељском своје пустиње; *Пустийњим нейресѣаноје божанственоје желаније бивајетѣ, мира сушчим сујейнаго кромје*,⁵⁾ антифон који изображава пустињачки живот и окриљује душу пустињакову ка божанственим предметима; тако исто и песме које душу човекову узносе ка великом делу љубави Божје, ка стварању света и човека, као: *Иже оиѣ несущих всја ѣриведиј, Словом созидајемаја,*

⁴⁾ Догматик првога гласа.

⁵⁾ Воскресни антифон првога гласа, на јутрењу.

*совершајемаја Духом;*⁶⁾ *Водрузивиј на ничесомже земљу ѿвеличијем ѿвојим,*⁷⁾ итд.

И тако, усред те трудбеничке молитве, на послу у градини, у пчелињаку, у шуми, преподобни се погружаваше у тако дубоко созерцавање духовних тајни, да је, неприметно за себе, прекидао рад, алат му испадао из руку, руке се опуштале, очи давале лицу нарочити, благодатни израз самоудубљености. Старац се свом душом погружавао у себе, умом усходио на небо и лебдио у Богосозерцању. И ако би се коме у тим тренуцима десило да буде поред преподобнога, или да прође поред њега, нико није смео нарушити његову благодатну тишину и покој, и сваки се тихо скривао од њега. У сваком предмету, у сваком раду свети Серафим је видео прикривени однос њихов према духовном животу, и из тога се поучавао, и очи ума свог подизао горе. Тако, при рубљењу дрва, одрубивши једно или три, он се удубљивао у созерцање велике тајне Једнога Бога, слављеног у Тројици.

Поред телесних трудова, преподобни Серафим, да би све више и више напредовао у духовном усавршавању, предавао се узвишеним радовима ума и срца и читао много књига, нарочито — Свето Писмо, светоотачка дела и богослужбене књиге. За њега најглавнија књига било је Свето Еванђеље, које је увек носио са собом, и никад се није растајао с њим. Подвижнички живот, чистота срца, молитвени разговори с Богом, духовна самоудубљеност и огромна начитаност у Светом Писму и душекорисним књигама — озарише његов ум таквом светлошћу, да он јасно поимаше и свом душом проницаше у смисао речи Божјих. У пустињи он постави себи као стално правило: да свакодневно прочитава и објашњава себи по неколико одељака из Еванђеља и Апостола. „Душу треба снабдевати речју Божјом, — говорио је он касније —, јер је реч Божја хлеб анђелски, којим се хране душе, гладне Бога. Изнад свега треба упражњавати читање Новог Завета и Псалтира. Од читања Светога Писма бива просвећење у разуму, који се од тога изме-

⁶⁾ Ирмос треће песме Канона воскресног, трећег гласа.

⁷⁾ Ирмос треће песме Канона воскресног, осмог гласа.

њује божанственом изменом. Треба тако обучити себе, да ум просто плива у закону Господњем, под чијим руководством треба устројавати и живот свој. Врло је корисно бавити се читањем речи Божје у самоћи и прочитати целу Библију разумно. За један такав потхват, осим других добрих дела, Господ неће оставити човека Својом милошћу, него ће га испунити дара разумевања“. И свети старац од непрестаног упражњавања у читању Речи Божје стече такав благодатни дар разумевања, а уједно с њим мир душевни и узвишени дар умилења срца. У Светом Писму он је тражио не само истину, него и топлину духа, и неретко су за време свештеног читања из његових очију текле сузе умилења, од којих се човек, по властитом признању старчевом, сав загрева и испуњује духовним даровима, који на неизрецив начин наслађују ум и срце.

Преподобни је свакодневно по Сљедованој Псалтири вршио монашко молитвено правило, према пропису најдревнијих хришћанских пустињака. У своје време он је певао и читао Први, Трећи, Шести и Девети час, вечерње, мало повечерје, молитве пред спавање; при чему је такође често, уместо вечерњег правила, правио по хиљаду поклона одједанпут; полуноћницу и друге црквене службе. Изучивши све облике и степене молитве, он се успео не само до подвига такозване умне молитве, него и до највише на земљи висине молитвеног созерцања, када ум и срце бивају сједињени у молитви, помисли нису расејане и срце се загрева духовном топлотом, у којој просијава светлост Христова, испуњујући миром и радошћу целог унутрашњег човека.

Спасавајући се тако у пустињи у току недеље, свети Серафим је уочи недеље и празника долазио у Саровску обитељ, присуствовао вечерњу, свеноћном бденију или јутрењу, и на раној литургији причешћивао се Светим Тајнама. После тога је до вечерња примао братију који су му долазили по разним невољама својим, па се затим, узевши са собом хлеба за недељу дана, враћао у своју пустињску келију. Целу прву недељу Великог Поста он је проводио у манастиру, и у те дане спремао се за св. Причешће, исповедао се и причешћивао Светим Тајнама.

Са молитвеним подвизима блажени старац сједињаваше подвиге великог уздржања и поста. У почетку свога пустињачког, отшелничког живота он се храњаше тврдим и сувим хлебом, који недељом узимаше са собом из манастира за целу седмицу. Но и од те количине хлеба он је удељивао добар део пустињским животињама и птицама, које су га веома волеле и често походиле место његових молитвених подвига. Чак дивљим зверовима старац уливаше страхопоштовање. Тако, к њему често долажаше огромни медвед, кога он храњаше: на његову реч медвед је одлазио у шуму и потом поново долазио, и старац га је хранио, а некад давао и својим посетиоцима да га хране. Доцније преподобни Серафим још више појача свој пост: одрече се хлеба, и навикну себе на такво уздржање, да себе храњаше, по речима св. апостола: „радећи својим рукама“ (1 Кор. 4, 12), само поврћем из своје градине. У току пак прве недеље Великог Поста он уопште није узимао храну до причешћа Светим Тајнама у суботу. Преставши потпуно да узима хлеб из обитељи, он је у току две и по године живео без икаквог издржавања од стране манастира. И братија беху у недоумици, чиме се то старац могао хранити за све то време, не само лети него и зими. Тек на кратко време пред смрт старац исприча неким својим блиским лицима да се он око три године хранио само одваром од траве сних,⁸⁾ коју је лети скупљао и сушио за зиму.

Међутим, многи стадоше нарушавати безмолвије, усамљеничко молитвено тиховање блаженога пустињака, посећујући га ради духовне поуке и утехе. Многи од саровске братије долажаху к њему за савете и поуке, или да га само виде. Умејући да познаје и разликује људе, старац се од неких склањаше, држећи се молчанија. Оне пак којима стварно беше потребна његова духовна помоћ, он радо примаше и с љубављу их руковођаше својим саветима, поукама и духовним разговорима. Такви

⁸⁾ Трава снить распрострањена је у Русији; пушта много корења у земљу; народ је употребљава као лек за неке болести; младо лишће се понекад употребљава као поврће у чорби.

беху, на пример, његови стални посетиоци, схимонах Марк и јерођакон Александар.⁹⁾ Но и они, затичући понекад старца потпуно погруженог у богомислије, нису се усуђивали да га узнемире, него су, или сачекивали крај његових молитвених подвига, или, почекавши неко време, тихо се удаљавали од њега. Бивало је код преподобног и страних посетилаца. Када би пак старац, ван своје пустињске келије, неочекивано срео кога било у шуми, он обично није ступао у разговор, него му се смирено клањао и одлазио даље. Јер, говорио је он касније у својим поукама, нико се никада није кајао због ћутања. Но уопште преподобном Серафиму посетиоци беху тешки, јер му нарушаваху безмолвије. Нарочито му беше тешко, када жене долажаху к њему; но да им не да поуке није могао, сматрајући такав поступак недрагим Богу. Али, пошто је женском полу забрањен приступ у Свету Гору Атонску, свети старац реши да ту забрану прошири и на своју гору, коју је он назвао тим истим именом. И једном, дошавши у манастир, за време божанствене литургије, преподобни затражи за то благослов од саровског стројитеља старца Исаије, који, после извесног колебања,¹⁰⁾ даде му на то благослов иконом Богоматере. Уједно с тим старац Серафим се пламеном молбом обрати Богу и Пресветој Богородици: да му испуне жељу, и женама буде забрањен приступ, у његову пустињску гору, да не би долажење жена било камен спотицања и саблазни за неке од братије и још више за мирјане. Као доказ Божјег пристанка на ову молбу, преподобни замоли од Бога ово знамење: да полегну по стази гране дрвета, поред кога он има проћи, враћајући се после Божићних празника из Сарова у своју пустињску келију.

И заиста, када преподобни, ноћу уочи 26. децембра, пође у Саров на божанствену литургију, и дође до места где се земљи-

⁹⁾ Марк је бивао код старца двапут месечно, а Александар једанпут. Са њима је преп. Серафим радо разговарао о душеспасоносним предметима.

¹⁰⁾ Благосиљајући преподобног Серафима, Исаија примети у недоумици: „Та како могу ја са пет километара даљине пазити да тамо не приступају жене?“ Но преп. Серафим одговори на то са вером и убеђењем: „Ви само благословите, па ниједна од њих неће узии на моју гору“.

ште окомице спушта наниже, он угледа где су са обе стране стазе огромне гране вековних борова затрпале путању и закрчиле пролаз ка његовој келији, од чега уочи тог дана није било ни трага. Тада свети старац, препун благодарности Богу, паде на колена, убедивши се из овога да је његова жеља угодна Господу. И сâм он похита те натрпа на стазу кладе. И тако од тада би потпуно затворен приступ к њему не само женама него и свима уопште страним лицима.

Видећи такве подвиге великога страца, исконски враг рода људског наоружа се против њега свемогућим искушењима и замкама. И стаде наводити на подвижника разне страхоте: час се пред вратима чуло завијање као неког дивљег зверца; час је изгледало да гомила народа ломе врата његове келије, избија довратнике, баца се дрвљем на старца, и томе слично; покатакад дању, но особито ноћу, у време молитвеног бдења старца Серафима, њему се изненада причињало да се његова келија руши, и са свих страна проваљују у њу с јаросним урлањем страшне звери; понекад су се одједном појављивали пред њим отворени гробови из којих устају мртваци. И када га је, касније, један мирјанин у простоти срца свога упитао: „Баћушка, јеси ли виђао зле духове?“ он је с осмехом одговорио: „Они су одвратни. Као што је грешноме немогуће погледати у светлост анђела, тако је ужасно и бесе видети, јер су одвратни“.

Но сва та страшна виђења, ужасе и искушења, праћена понекад и телесним страдањима, благодатни старац је надвлађивао усрдном молитвом и побеђивао силом чесног и животворног Крста Господњег. Не једанпут старац Серафим је био кушан духом честољубља, јер је био биран за игумана и архимандрита разних манастира. Али је он у таквим случајевима увек са непоколебљивом одлучношћу, прожетом дубоким смирењем, одбијао та постављења, стремећи ка истинском подвижништву и иштући у монашком животу само спасење души својој и ближњима.

Видевши смиреноумље светог старца, ђаво поведе против њега силан мислени рат, водећи га са таквом силом, од које су падали и неки од највећих подвижника. Тада се старац Сера-

фим, у тешкој невољи душевној, обрати срдачном молитвом Подвигоположнику нашега спасења Господу Исусу Христу и Његовој Пречистој Дјеви-Матери. И у исто време, да би одстриано и истребио ђавоље замке, он одлучи да узме на себе нови виши молитвени подвиг, по угледу на древне хришћанске столпнике. У дубини непроходне шуме, у ноћно доба, ни од ког виђен, он се пео на висок гранитни камен, да би појачао свој молитвени подвиг, и дуго се, стојећи или клечећи на њему, молио произносећи из дубине душе цариникову молитву: Боже, милостив буди мени грешноме!

Овај нови столпник постави и у келији својој осредњи камен, на коме се молио од јутра до мрака. Са тог камена он је силазио само ради одмора од крајње изнурености или ради мајшног укрепљења себе убогом храном. У том великом подвигу преподобни Серафим проведе хиљаду дана и хиљаду ноћи. Ђаво би коначно побеђен, и мислени рат престаде. Али од таквог необичног молитвеног подвига и скоро трогодишњег стајања на ногама, старац крајње изнури своје тело и доби тешке ране на ногама, које га нису напуштале све до саме смрти његове. И тек тада он прекину свој неподношљиво тешки подвиг столпништва, на који су се и у старини одлучивали само веома ретки подвижници.

Но за живота старчева нико није знао за овај необичан молитвени подвиг његов, који је он умео сакрити од радозналост погледа људског. Игуману Нифонту, наследнику старца Исаије, би од стране преосвећеног епископа тамбовског упућено поверљиво писмено питање о преподобном Серафиму, на које настојатељ саровски одговори: „О подвизима и животу оца Серафима ми знамо; но о неким тајним делањима, као и о стајању 1000 дана и ноћи на камену, никоме ништа није познато“. — Тек пред блажену кончину своју преподобни Серафим, по примеру многих других подвижника, исприча неким од саровске братије између осталог и о овом свом дивном подвигу. Један од присутних примети том приликом, да тај подвиг превазилази људске силе. На то свети старац узврати са смирењем вере: „Свети Симеон Столпник стајао је на стубу четрдесет година;

та зар су моји трудови слични његовом подвигу?“ А када саговорник рече да је старац у то време, вероватно, осећао помоћ благодати која га је крепила, преподобни одговори: „Да, иначе људске силе не би биле довољне... Унутрашње ја сам се крепио и тешио тим небеским даром који силази одозго од Оца светлости“. Затим, поћутавши мало, додаде: „Када у срцу бива умилење, онда Бог бива с нама“.

Посрамљени ђаво стаде плести нове замке светоме старцу, да би га удаљио из пустиње. Он посла на њега зле људе. Они пресреташе преподобног у шуми, и стадоше тражити од њега новац који он тобож добија од мирјана — посетилаца. Старац одговори да он ни од кога не добија новац. Али му они не повероваше, и један од злочинаца полете на њега, но сам паде. Преподобни Серафим је располагао телесном снагом те би, са секиром у рукама, могао заштитити себе од трију разбојника. Али он се опомену Спаситељевих речи: *Сви који се лапше ножа, од ножа ће изгинути* (Мт. 26, 52), па испустивши секиру, прекрсти руке на груди и кротко рече: „Чините што вам је потребно“.

Један злочинац, дохвативши секиру, тако силно удари старца ушицама од секире по глави, да светоме старцу лину крв из уста и ушију, и он се онесвешћен сруши. Злочинци наставише да га јаросно бију ушицама од секире, цепаницама, рукама и ногама. Најзад, приметивши да он не дише, и држећи да је мртав, они му конопцима свезаше и руке и ноге, са намером да га баце у реку, и на тај начин сакрију свој злочин, а сами полетеше у старчеву келију по замишљени плен. Но када брижљиво прегледаше, поиспретураше и поломоше све у келији, они ништа не нађоше сем свете иконе и неколико кромпира. Тада их спопаде страх и кајање што, без икакве користи за себе, убише светог, сиромашног човека Божјег, па се дадоше у бекство. Међутим преподобни Серафим, освестивши се и некако одвезавши себи руке, узнесе Богу молитву да опрости његовим убицама, и са муком се довуче до своје келије, где сву ноћ проведе у страшним мукама.

Сутрадан преподобни са нејвећим напором добауља до мастира у време св. литургије. Изглед је његов био страшан:

коса поквашена крвљу, умршена и пуна прашине и блата; лице и руке изубијани; уши и уста са засушеном крвљу; неколико зуба избијено. На питања запрепашћене братије старац је ћутао, само је замолио да му позову настојатеља, старца Исаију, и манастирског духовника, те овој двојници исприча шта му се десило. И тако, на злу радост ђавола, преподобни Серафим би принуђен да остане у манастиру. У неподношљивим мукама он лежаше једва жив, не примајући никакву храну. Тако он проведе осам дана. Тада, уплашени за његов живот, послаше по лекаре. Прегледавши преподобнога, лекари нађоше да му је глава разбијена, ребра поломљена, груги изгажене, цело тело на многим местима покривено смртоносним ранама, и дивљаху се како је старац могао остати у животу после таквих батина.

Братија се сабраше у келији преподобнога на саветовање шта да се предузме, да би се преподобноме помогло. Послаше и по настојатеља. И баш у време када јавише да настојатељ долази, преподобни Серафим се занесе и заспа тананим, лаким спокојним сном. У сну виде он дивно виђење, слично оном које раније као послушник виде за време своје тешке болести. К њему приђе Пресвета Богородица, у царској порфири, окружена небеском славом; за њом иђаху апостоли Петар и Јован Богослов. Заустављајући се крај одра, Пресвета Дјева прстом десне руке указа на болесника и, обраћајући се пречистим лицем својим на страну где стајаху лекари, рече: „Што се мучите?“ Затим, обраћајући се опет лицем к старцу Серафиму изговори: „Овај је од мога рода!“

После тога виђење, о коме присутни ни слутили нису, заврши се. А кад настојатељ уђе у келију, болесник већ беше дошао к себи. Старац Исаија га стаде упорно и с љубављу наговарати да се користи саветима и помоћју лекара. Но болесник, без обзира на своје очајно стање, одлучно одговори да он сада не жели никакву помоћ од људи, и мољаше настојатеља да му допусти да свој живот препусти Богу и Пресветој Богородици. Настојатељ би принуђен да испуни жељу старцу, који се од дивне божанствене посете налажаше у току неколико сати у неисказаној, неземаљској радости. Потом се свети старац умири,

болнови попустише и снага му се поче постепено враћати. После кратког времена он већ устаде с постеље, стаде помало ходати по келији, и увече се поткрепи храном. Од тог истог дана он се опет стаде постепено предавати духовним подвизима.

Од дана обољења старац проведе у манастиру око пет месеци. Болест га направи погрљеним, што се још и раније примећивало код њега, пошто га једнога дана, када је секао дрва, једно дрво беше прикљештило. Но, осетивши поново у себи снаге за вођење пустињачког живота, преподобни Серафим се обрати настојатељу са молбом да га отпусти у пустињу. Старац Исаија и братија мољаху га да заувек остане у манастиру. Али преподобни одлучно одговори да он ни у шта не сматра нападе, сличне оном који му се десило, и да је готов по цену живота поднети све недаће које га снађу. Тада отац Исаија благослови његову жељу и преподобни се врати у своју пустињску келију.

Ускоро после тога разбојници, који беху избили старца, бише пронађени. То беху спахијски људи неког месног спахије Татишчева. Тада преподобни Серафим, опростивши им с љубављу, моли настојатеља и спахију да их не кажњавају, изјављујући да ће у противном напустити Саровску обитељ и тајно се удаљити у друга далека света места. На молбу старца разбојницима опростише, али их Бог наказа за свог угодника: ускоро силан пожар потпуно уништи њихове куће. Тада разбојници дођоше у покајање, и са сузама молише преподобног Серафима за опроштај и свете молитве. И по благослову његовом они се вратише на пут врлинског живота.

За своје високе подвиге и богоугодни живот свети старац се удостоји од Бога благодатног дара прозорљивости. Но утолико више он је избегавао славу људску и стремио ка безмолвију, усамљеничком молитвеном подвизивању. Године 1806. настојатељ Саровске обитељи, старац Исаија, уклони се са старешинства због болести и остарелости, и братија једнодушно изабраше на његово место преподобног Серафима. Али преподобни Серафим се уклони од тога, како због дубоког смирења свог, тако и због крајње љубави своје према пустињи и безмолвију. Тада за настојатеља би изабран отац Нифонт, од де-

тињства познат преподобном Серафиму. Међутим, старац Исаија, због недуга и слабих сила својих, не беше у стању да превалаје пут од шест километара до пустиње преподобног Серафима, и теши себе разговорима са њим. И то га веома жалошћаше. Тада братија стадоше из љубави возити престарелог Исаију к преподобном Серафиму, пошто обојица беху телесно слаби. Но ускоро и овај последњи од најмилијих пријатеља преподобног Серафима по духовном животу отиде ка Господу. Овај губитак дубоко ожалости преподобног Серафима, и од тога времена он стаде више и чешће размишљати о трулежности овог привременог живота, о будућем животу и Страшном суду Христовом. Уједно с тим он се стаде са нарочитим усрђем молити за упокојење душа драгих му срцу: блаженог Пахомија, Јосифа и Исаије. И, пролазећи мимо манастирско гробље, он је увек на њиховим гробовима узносио пламене молитве Свевишњему за њих и за друге саровске старце и подвижнике, називајући их, по пламености и узвишености молитава, „огњенима од земље до неба“. Старац је и другима завештавао да их чешће помињу у молитвама. Тако једној познатој монахињи, која је не ретко бивала у Сарову и посећивала преподобног Серафима, он даде овакву заповест: „Када долазиш к мени, сврни на гробове, начини три поклона, просећи Бога да упокоји душе слугу Својих: Исаије, Пахомија, Јосифа, Марка, и осталих; и потом говори за себе: простите, оци свети, и помолите се за мене“.

По смрти старца Исаије преподобни Серафим не промени начин свог пустињачког живота, него додаде нову особеност своје подвижништву, наложивши на себе тешки подвиг молчальништва. К њему у пустињу долажаху посетиоци, али он не излажаше к њима. Је ли му се десило да сретне кога у шуми, он је падао ничице на земљу и није подизао очи док дотични не би прошао. У таквом безмолвију, у таквом пустињачком молитвеном подвизавању проживе он око три године. Не дуго од тога он престаде чак посећивати Саровску обитељ недељом и празником. Један брат носаше му и храну у пустињску келију његову, особито зими, када у старца не беше његовог поврћа. Храна му је ношена једанпут седмично, и то у недељу. Када је

брат улазио у предсобље, старац је, рекавши за себе: „амин“, отварао врата главе оборене к земљи. И тек пошто би брат отишао, старац је стављао у суд на столу парченце хлеба или мало купуса, и тиме давао на знање брату шта да му идуће недеље донесе.

Но све то беху само спољашњи знаци молчальништва, молитвеног ђуталаштва. Суштина пак многотрудног подвига старчевог стварно се састојала не у спољашњем уклањању од општења, него у безмолвију ума, у одречењу од сваке житејске помисли, ради најчистијег, најсавршенијег посвећења себе Богу.

Многи од братије веома жаљаху због таквог удаљења благодатног старца од општења са њима и због узимања на себе подвига молчальништва. А неки га чак укораваху што се повукао у самоћу, док би, општећи са братијом, називао братију речју и примером, не шкодећи благоустројењу своје душе. Но на све те прекоре старац је одговарао речима преподобног Исака Сирина: „Заволи безмолвије, јер оно више вреди него хранити гладне у свету“, и речима светог Григорија Богослова: „Дивно је богословствовати ради Бога, али је боље од тога, ако човек очишћује себе ради Бога“.

Многотрудним подвигом молчальништва преподобни Серафим на најсавршенији начин очишћаваше и просвећиваше праведну душу своју, и још је боље и више увођаше у тајне богосозерцања, потпуно обезоружавајући ђавола за борбу са пустињожитељем. Какве плодове духа доношаше овај подвиг блаженом Серафиму, може се јасно видети из поука светог старца о безмолвију, које су несумњиво засноване и на личном опиту. „Када боравимо у молчанију, — говорио је касније преподобни Серафим —, онда враг, ђаво, ништа не успева противу тајнога човека срца; а ово треба схватити о молчанију у разуму. Молчаније рађа у души молчальника разне плодове духа. Од усамљености и молчанија рађају се умилење и кротост. Сједињено са другим делањима духа, молчальништво, молитвено ђуталаштво уздиже човека к побожности. Молчаније приближује човека Богу и чини га као земног анђела. Ти само седи у својој келији у стражењу и молчанију, и старај се на све могуће на-

чине да себе приближиш Господу, а Господ је готов да те од човека начини анђелом: *На кога ћу погледаћу? Само на крошњоког и молчаливог и ко држиће од речи мојих* (Ис. 66, 2). Осим других духовних течевина, плодом молчанија бива мир душе. Молчаније учи безмолвију и непрекидној молитви, а уздржање чини помисао нерасељивом. Најзад, онога који стекне молчаније очекује мирно расположење“. — Тако је преподобни Серафим проходио подвиг молчалништва и, достижући највише духовне дарове, добијао и нове благодатне утехе, осећајући у срцу неисказану „радосћ у Духу Свештом“ (Рим. 14, 12).

Пењући се даље по лествици врлина и монашког подвижништва, преподобни узео на себе још виши подвиг: затворништво. То се догоди на следећи начин. У време о коме је реч, настојатељ саровски беше отац Нифонт, човек богобојажљив, врлинаст, братољубив и велики ревнитељ црквеног устава и поретка. А отац Серафим, од смрти старца Исаије, узевши на себе завет молчанија, живљах у својој пустињи безизлазно, као у затвору. Раније је он недељом и празником одлазио у обитељ ради св. Причешћа. Но сада, после молитвеног подвига на камену, ноге га бољаху, и он није могао да иде. Многе монахе саблажњаваше недоумица, ко преподобног Серафима причешћује Светим Тајнама. Због тога стројитељ сазва манастирски сабор од најстаријих јеромонаха, и изнесе пред њих питање о причешћивању старца Серафима. После већања старци решише: предложити оцу Серафиму да, као и раније, долази у манастир ради причешћивања Светим Тајнама, ако га ноге служе; ако га пак ноге не служе, онда да пређе и стално живи у манастирској келији. На већу би решено да се ова одлука достави старцу Серафиму преко брата који му недељом носи храну, па нека изабере шта жели. Брат тако и уради, али му први пут старац не одговори ни речи. Брату би стављено у дужност да идуће недеље по други пут достави оцу Серафиму предлог манастирског сабора. Тада свети старац, благословивши брата, заједно с њим упути се пешке у манастир. Прихвативши други предлог манастирског сабора, преподобни показа да због болести није био у стању долазити у манастир недељом и празником, као што је то чинио раније. Ово се догоди 8. маја 1810. године, када преподобном Серафиму беше педесет година.

Повративши се у обитељ после петнаестогодишњег борава у пустињи, отац Серафим се, не свраћајући у своју келију, упути у болницу. То би дању, пре почетка свеноћног бденија. Када зазвонише звона за бденије, отац Серафим се појави на свеноћном бдењу у храму Успенија Богородице. Сва се браћија веома зачудише, када се међу њима у трен ока пронесе глас да је отац Серафим решио да се настани у манастиру. Сутрадан, 9. маја, на дан светог Николаја Чудотворца, отац Серафим дође, по обичају свом, у болничку цркву на рану литургију и причести се Светим Тајнама Христовим. Из храма он оде у келију стројитеља Нифонта и, узевши од њега благослов, настани се у својој пређашњој манастирској келији. Ту он никога није примао, никуда није излазио, и ни с ким није ни речи проговарао, то јест, узео је на себе нов, веома тежак подвиг затворништва.

О подвизима оца Серафима у затвору зна се врло мало, јер он никога не пушташе к себи, нити са ким реч проговори. У келији својој он не имађаше ништа чак ни од најнеопходнијих ствари. Икона Богоматере, пред којом је стално горело кандило, један пањ, који је замењивао столицу, — то беше све. За себе пак, строги подвижник не употребљаваше чак ни ватру. У то време он ношаше под кошуљом на леђима велики гвоздени крст, ради умртвљивања тела, „да би се дух сјасао“ (1 Кор. 5, 5). Но вериге и кострет отац Серафим није носио никада, нити је другима саветовао да их носе. „Ко нас увреди речју или делом, — говорио је он —, и ако ми еванђелски поднесемо увреду, — ето нам верига, ето и кострети! Ове духовне вериге и кострет су изнад гвоздених!“ Одећу преподобни отац ношаше исту, коју и у пустињи. Вода му бејаше једино пиће; а храна — туцано, несамлевено брашно од овса, и бели резани купус кисели. Воду и храну доношаше му монах Павле, који живљах у његовом суседству. Сатворивши молитву пред келијом старчевом, брат је остављао храну код врата. А затворник је, да га нико не би видео, покривао себе великим платном и, узевши посуду клечећи, уносио је у своју келију, као да ју је примио из руке Божјих. Затим, поткрепивши се, он је стављао посуду на пређашње место, опет скривајући лице своје платном, по угле-

ду на древне пустињожитеље, који су кукуљицом скривали лице своје.

Молитвени подвизи оца Серафима у затвору беху веома тешки, велики и разноврсни. Он и овде, као и у пустињи вршаће своје правило и сва свакодневна богослужења сем божанствене литургије. Поред тога, он се предаваше подвигу умне¹¹⁾ молитве, говорећи у срцу наизменично час Молитву Исусову час Богородичину. Понекад се свети старац, стојећи на молитви, погружавао у дуготрајно умно созерцање Бога: стајао је пред светом иконом, не читајући никакву молитву и не правећи поклоне, већ само умом у срцу созерцавајући Господа.

У току недеље отац Серафим је прочитавао цео Нови Завет, овим редом: у понедеоник — Еванђеље по Матеју, у уторак — по Марку, у среду — по Луки, у четвртак — по Јовану, у остале дане Дела и Посланице светих Апостола. Понекад се кроз врата чуло како он, читајући, тумачи за себе Еванђеље и Дела светих Апостола. Дела св. Апостола он је тумачио наглас, и то доста дуго времена. Многи су долазили и слушали речи његове са насладом, утехом и духовном коришћу. Некад је он седео над књигом, не преврћући листове, сав утонуо у созерцање чисте узвишене мисли Светога Духа. Ни један му се део тела није мицао: очи су нетремице биле уперене у један предмет.

Потпуно самоудубљивање оца Серафима у еванђелске истине не остаде необлагодате одозго. Најважније сведочанство о томе јесте то што он би удостојен недокучљиве узнесености у небеске обитељи, слично св. апостолу Павлу, св. Андреју Јуродивом и преподобном Варсануфију, који беху узнесени до трећег неба.

О томе, несхватљивом за обичан људски разум, виђењу или откривењу, послушник Јован Тихонов (касније јеромонах Јоасаф) казује ово: „Једном, после изласка оца Серафима из затворништва, посети ме један богољубиви брат, са којим сам обично делио сваку радост и утешну реч, изречену оцем Сера-

¹¹⁾ Умном молитвом се код подвижника назива созерцајна богомислена молитва, када се подвижник у безмолвију свом душом погружава у њу.

фимом. У току разговора он ме изненада упита, да ли ми је отац Серафим открио велику тајну о томе како је био узнесен у небеске обитељи. Ја му одговорих да ништа чуо нисам о тој великој милости Божјој. И стадох распитивати брата да ми он што више каже о томе, али он, при свој жељи својој, није ми могао ништа јасно рећи о томе. Испративши брата, ја сам с нестрпљењем чекао да се спусти вече, па да отидем к оцу Серафиму и замолим га да ми ублажи душу казивањем о тој великој милости Божјој. Ја то учиних чим паде вече. Старац ме дочека као чедрљубив отац, и одмах за мном закључа врата. Кад седосмо, и ја таман хтедох да га замолим да ми каже своју велику тајну, он ми тог тренутка руком својом запуши уста, и рече: „Огради себе ћутањем“. И онда ми стаде излагати са својственом му простотом историју Пророка, Апостола, светих Отаца и Мученика. Сви Свети, говораше он, које Црква Христова прославља, оставили су нам свој живот као пример за подражавање; сви су они били подобострасни нама људи, али су тачним испуњењем заповести Христових достигли савршенство и спасење, нашли благодат, удостојили се разноврсних дарова Светога Духа и наследили Царство Небеско. А пред Царством Небеским сва слава овога света је ништа; све насладе овога света немају ни сенку онога што је у небеским обитељима уготовљено онима који Бога љубе; тамо је вечна радост и славље. Но да би наш дух стекао слободу да се узноси тамо и храни преслатким разговором са Господом, нужно је смиравати себе непрестаним бдењем, молитвом и имањем на уму Господа. Ето ја, убоги Серафим, ради тога прелазим Еванђеље сваки дан. У понедеоник читам Еванђеље Матејево од почетка до краја; у уторак — Марково; у среду — Лукино; у четвртак — Јованово; у остале пак дане прочитавам Апостолска Дела и Посланице; и ни један дан не пропустим, а да не прочитам дневно Еванђеље и Апостол, и светоме. Тиме се не само душа моја, него и само тело моје наслађује и оживотворава; тиме што разговарам са Господом, што држим у памети својој живот и страдања Његова, што дан и ноћ славословим, хвалим и благодарим Искупитеља мог за све милости Његове, изливане на род људски и на мене недостојног“.

После тога старац ми понова рече: „Радости моја! молим те, стекни дух мирни, и онда ће се хиљаде душа спасти око тебе“. И ово он понови још два пута. Онда, у неописивој радости, повишеним гласом старац рече: „Ево, ја ћу ти казати о убогом Серафиму“. Па спустивши глас настави: „Миљем ми испуни душу реч Господа мог Исуса Христа: *многе су обитјељи у дому Оца мога* (Јов. 14, 2), то јест за оне који служе Њему и прослављају свето Име Његово. На овим речима Христа Спаситеља задржах се ја убоги, и пожелех да видим те небеске обитељи. И Господ не лиши мене убогог Своје милости, испуни ми жељу и молбу: и ја бих узнесен у небеске обитељи, само не знам, са телом или осим тела, Бог зна, то је недокучљиво. А о тој радости и сладости небесној, коју тамо осећах, немогуће је да ти искажем“.

И са овим речима отац Серафим заћута. У то време он се мало наже напред, глава му се са затвореним очима преклони, и он отворену шаку десне руке сасвим полако и равномерно креташе према срцу. Лице му се постепено мењаше и издаваше дивну светлост, и најзад толико засија, да је немогуће било гледати у њега; а на уснама и у целом изразу његовом бејаше таква радост и небеско усхићење, да га је заиста могуће било у то време назвати земаљским анђелом и небеским човеком. За све то време тајанственог ћутања, он као да је созерцавао нешто са умилењем и слушао нешто са запрепашћењем. Но чиме се управо усхићавала и наслађивала душа праведникова, једини Бог зна.

Праведник Божји, по немоћи људског језика, не беше у стању да ми речима објасни чудесно узнесење своје у небеске обитељи, али ми то показа необичном светлошћу лица свога и тајанственим ћутањем својим. А ја, мада сам бејах очевидац овог дивног догађаја, увек ћу рећи једно исто: Бог зна како се све то одигра.

После прилично дугог ћутања, које, по моме мишљењу, потраја око по сата, отац Серафим стаде поново говорити, и у најрадоснијим осећањима, уздахнувши, са умилењем рече: „Ах, премили мој оче Јоване, када би ти знао каква радост, каква

сладост очекује душу праведникову на небу, ти би се онда решио да у овом привременом животу са благодарношћу подносиш све муке, гоњења и клевете, па чак када би и сама ова келија наша (при томе он указа на своју келију) била пуна црва, и када би црви јели тело наше у току целог земаљског живота нашег, и онда би свим срцем требали пристати на то, само да не будемо лишени оне небеске радости, коју Бог уготови онима који Га љубе. Тамо нема ни болести, ни жалости, ни уздисања; тамо је неисказана сладост и неисказана радост; тамо ће праведници засијати као сунце. Но када ту небеску славу и радост није могао исказати ни сам свети апостол Павле (2 Кор. 12, 4), какав ће онда други језик људски бити у стању да изрази красоту небеских насеља, у којима ће се настанити душе праведних“.

У току свих година свога затворништва преподобни старац се сваке недеље и празника причешћиваше светим Тајнама Христовим, које му из болничке цркве доношаху у келију после ране литургије. А да никада не би заборављао на час смртни, и да би га што јасније и непосредније замишљао, свети Серафим замоли да му начине мртвачки сандук и метну у предсобље његове затворничке келије. Жеља светога старца би испуњена: у једном целом целцатом комаду храстовом издубише му мртвачки сандук са поклопцем, који небојен стално стајаше у предсобљу. Ту се старац често молио, спремајући се за одлазак из овог живота. У разговорима са саровском братијом, отац Серафим је често говорио односно тог сандука: „Када будем умро, молим вас, браћо, положите ме у мој мртвачки сандук“.

Духовним подвизима својим свети подвижник је додавао и телесни рад, освежујући понекад заморене старачке груди свежим ваздухом. Рано пре зоре, када све још спава, свети старац је, творећи Молитву Исусову, преносио између надгробних споменика невелику џарамицу дрва са једног места на друго, ближе његовој келији. Када га једном манастирски искушеник — будитељ — примети и, обрадован, баца се преда њ целивајући му ноге и просећи благослов, отац Серафим га благослови и рече му: „Огради себе ћутањем и пази на себе“.

Провевши у затворништву око пет година, свети старац потом измени у неколико спољашњи изглед свога затворништва: врата келије његове бише отворена, и сваки је могао долазити к њему, али он није одговарао на питања, држећи се свог завета молчанија, и продужујући своја духовна занимања. Тадањи епископ тамбовски Јона, који је често посеђивао Саровску обитељ, зажеле једном да лично види оца Серафима. У том циљу он дође к његовој келији; али преподобни отац, чврсто испуњујући своје завете пред Богом, и чувајући се човекоугодништва, не наруши ни овога пута своје молчаније и затворништво. Очигледно, за преподобног Серафима још не беше наступило време да остави затворништво. Тако је то схватио и преосвећени владика, који одби предлог игумана Нифонта да се врата од келије скину са њихових кука, рекавши: „Да некако не погрешимо“. И остави старца на миру.

Но убрзо после тога за преподобног Серафима стварно наступи час да сасвим остави подвиг свог затворништва и молчалништва. Са потпуним самоодречењем, трпљењем, смирењем и непостидљивом вером пролазећи пут општежићног монаха, пустињака, столпника, молчалника и затворника, он стече себи велику чистоту душевну и удостоји се од Бога виших благодатних дарова духовних. И тада, по вољи Свевишњег, он мораде оставити безмолвије, и продужујући сав живот у Богу и за Бога, живот испуњен најузвишенијег одречења од света, ступити на служење том истом свету — својом љубављу, богомданим благодатним даровима учитељства, прозорљивости, чудеса и исцељења, својим духовним руководством, молитвом, утехом и саветима. На тај начин преподобни Серафим узео на себе превисоки подвиг такозваног старчества (= стараштва),¹²⁾ у коме и оконча свој многотрудни и праведни живот.

¹²⁾ Стараштво представља један од најузвишенијих подвига монаштва, за који су способни само малобројни избраници. То је духовно руководство и лечење од стране старца свију монаха и долазника, којима је потребна духовна утеха и савет. Добровољни ученици, долазећи к старцу, отварају пред њим сву своју душу и предају му се на потпуно послушање, а старац узима на себе претешки подвиг љубави хришћанске и велику одговорност пред Богом за њихове душе.

Овај подвиг велики старац отпоче тиме што поче ступати у разговор са посетиоцима, а пре свега са монасима. Монасима је саветовао да стртога и ревностно држе сва монашка правила: да црквена богослужења врше неизоставно по црквеном уставу; да непропустљиво присуствују богослужењима у храму; да будно прате сва богослужења; да се непрестано баве „умном“ молитвом; да живо и усрдно обављају са смирењем своја послушања; да за трпезом седе са страхом Божјим; да без оправданог разлога не излазе из манастира; да се уздржавају од самовоље и самоделања; да трпеливо подносе сва искушења; да чувају међусобни мир, итд.

После тога свети старац поче примати и мирјане. Врата његове келије беху отворена свима — од ране литургије до осам сати увече. Све је примао радо, свакоме давао благослов и потребне кратке поуке. Посетиоце је примао одевен, као и обично, у белу подрасу и полумандију; недељом и празником имао је на себи још епитрахиљ и наруквице, пошто се тих дана причешћивао. Са нарочитом је љубављу свети старац примао оне код којих је примеђивао искрено и смирено кајање, и оне који су показивали пламено усрђе за духовни живот. После разговора са таквима, он је на њихове приклоњене главе стављао крај од епитрахиља и своју десну руку и предлагао им да изговарају за њим ову покајну молитву: „Сагреших ја, Господе, сагреших душом и телом, речју и делом, умом и помишљу и свима својим чулима: видом, слухом, мирисањем, укусом, пипањем, вољно и невољно, свесно и несвесно“. Затим је он сâм читао разрешну молитву од грехова, што је посетиоцима давало олакшање савести и неку нарочиту духовну насладу. После тога он је крстовидно помазивао чело посетиочево јелејем из кандила пред иконом Божје Мајке, „Умилење“, коју он називаше: Радост свих радости. А ако је то било до подне, давао је свету богојављенску водицу и благосиљао парченцетом нафоре или светог хлеба, освећеног на свеноћном бденију. Потом, целивајући посетиоца, говорио је у свако време: Христос воскресе! и давао да целивају икону Мајке Божје или крст који је вишио на његовим грудима.

Посетиоце који су му откривали неке своје нарочите душевне муке и патње, свети старац је очински тешио и давао им

потребне савете и лекове духовне. У другим случајевима он је предлагао општехришћанске поуке, нарочито упућивао на непрестано сећање на Бога, на молитву и целомудреност. У свима таквим случајевима он је особито завештавао да се увек има на језику и у срцу: молитва Господња — „Оче наш“, молитва арханђелска — „Богородице Дјево, радуј се“, Символ вере и Молитва Исусова: „Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме грешнога“. У томе нека буде, говорио је он, све твоје бдење и обучавање! Ишао или седео, одлазио или долазио, радио или у цркви стајао пре почетка богослужења, то имај непрестано у устима и у срцу свом. Таквим призивањем имена Божјег, ти ћеш наћи покој, достићи ћеш чистоту духовну и телесну, и у тебе ће се уселити Свети Дух, извор свих добара, и Он ће те руководити у светињи, у свакој побожности и чистоти“.

Светог старца посећивали су угледни људи, и високи државни чиновници, и чланови царске фамилије. Но нарочито му је много долазио прост свет, и тражио од њега не само поуке него и житејске помоћи. Јер, верујући у његову светост и прозорљивост, они су тражили од њега помоћ у чисто житејским недаћама и невољама, и он им је усрдно помагао. Тако, једном дотрча у манастир прост сељак, са капом у рукама, разбарушене косе, и сав очајан упита првог монаха кога срене: „Баћушка! јеси ли ти отац Серафим?“ А када му показаше где је отац Серафим, он полете к њему, паде му пред ноге, и убедљиво му стаде казивати: „Баћушка! мени су украли коња, и ја сам сада без њега потпуни убожјак; не знам чиме ћу породицу хранити. А кажу да ти погађаш“. Старац Серафим га умиљато ухвати за главу, и привукавши је к својој глави, рече му: „Огради себе ћутањем и похитај у то и то село (каза му које). Када будеш улазио у њега, ти сврати с пута на десно, заобићи четири куће, па ћеш угледати капикик; уђи на њега, одвежи свога коња од пања и изведи ћутке“. Сељак одмах са вером и радошћу потрча према добијеном упутству, нигде се не заустављајући. После се у Сарову пронесе глас да је он стварно нашао коња на указаном месту.

Други, сличан случај, казивао је отац Павле, монах Саровски. „Једном, говораше он, приведох к оцу Серафиму младог

сељака са уздом у рукама, који је плакао, јер беше изгубио коње, и оставих их саме. После пак неког времена ја опет сретох тог сељака и упитах га: Шта, дакле? јеси ли нашао своје коње?“ — „Како да не, баћушка, нашао сам“, одговори сељак. „Где и како?“ упитах га ја даље. А он одговори: „Отац Серафим рече ми да идем на трг, па ћу их тамо видети. Ја одох, и заиста тамо видех моје коњиће, узедох их и одведох својој кући“.

Неретко свети старац је такође исцељивао недужне, помазујући их јелејем из кандила што је висило у његовој келији пред споменутом иконом Мајке Божје. Но и поред свега тога преподобни Серафим још не беше потпуно оставио своје затворништво. Иако је био скинуо са уста печат молчанија и примао посетиоце, ипак он сâм никуда није излазио из своје келије.

Ускоро за преподобног Серафима наступи време да потпуно остави своје затворништво. Али пре но што се реши на то, он се молитвом обрати Богу да му открије Своју вољу по тој ствари. И гле, ноћу уочи 25. новембра 1825. године, њему се у сновиђењу јави Божја Мати заједно са светитељима тога дана: Климентом Римским и Петром Александријским, и разреши му да изађе из затвора и да посећује пустињу. Сутрадан, уставши од сна и свршивши своје убичајено молитвено правило, он саопшти своју жељу игуману Нифонту, од кога и доби благослов на то. Од тога времена преподобни стаде посећивати своју пустињску келију и молити се у њој.

Свети старац нарочито често иђаше на такозвани „Богословски извор“. Овај се извор налазио на два километра од манастира и постојао је од давних времена; али је био брзо запуштен: извориште му је било покривено настрешицом од брвана, засутом земљом, вода му је отицала само кроз једну цев. У близини извора стајаше на стубићу икона св. апостола и еванђелиста Јована Богослова, од чега је извор и добио свој назив. Ово место се веома допадало преподобном Серафиму. По његовој жељи извор би рапчишћен и обновљен, настрешица уклоњена, и место ње начињен нов трем са цеви. Ту старац стаде понајвише проводити време, бавећи се богомислијем и теле-

сним радовима, јер због болести он већ није могао да одлази у пређашњу келију. Преподобни скупљаше камичке по реци Саровки и њима попљочаваше извор. Начини крај извора и леје за себе, и ту гајаше поврће. На брежуљку близу извора би начињена за старца малена брвнара без прозора, па чак и без врата, са земљаним улазом под малим зидом. Увлачећи се у брвнарицу, преподобни отац се у том убогом склоништу одмарао после рада, склањајући се од подневне жеге. Касније му би направљена нова келија са вратима и пећи, али без прозора. Ту, у својој пустињи, он провођаше све радне дане, а увече се враћаше у манастир. То место стадоше називати доњом пустињицом оца Серафима, а извор — студенцем оца Серафима.

Дирљиво је било видети овог смиреног, погрбљеног старца, који се подупире мотком или секиром, у пустињи, како сече дрва или обрађује градиницу, са убогом камилавком на глави, у похабаној мантији, са торбом на леђима у којој се налазило Еванђеље, и бремене од камења и песка ради умртвљивања тела. На питања неких, ради чега он то носи на леђима, свети старац је одговорио речима светог Јефрема Сирина: „Мучим онога који мене мучи“.

Број посетилаца благодатног старца се стаде нагло повећавати. Једни га очекиваху у манастиру, други му долажаху у пустињу, жељни да га виде и добију од њега благослов и поуку. Потресно је било видети када се свети отац враћа у своју пустињицу после светог Причешћа — у мантији, епитрахилу и наруквицама. Гомиле народа су се тискале око њега и успоравале му ход. Но у то време ни с ким није говорио, никоме није давао благослов, и као да никога није видео, сав погружен у размишљање о благодатној сили Свете Тајне. Игуман Нифонт, који је дубоко поштовао и волео благодатног старца, говорио је поводом мноштва посетилаца светоме Серафиму: „Када отац Серафим живљаше у пустињи (првој и даљној), онда он дрвећем закрчи све прилазе к њему, да му народ не би долазио; а сада стаде примати све, те до поноћи немам могућности да се манастирска капија затвори“.

Од тог доба у преподобном оцу Серафиму Бог откри вернима ваистину велико и драгоцену благо. Нарочито беше сла-

дак и утешан душекорисни разговор благодатног старца, прожет неком особитом љубављу и препун неке тихе, животворне власти. И целокупно његово опхођење са посетиоцима одликоваше се пре свега дубоким смирењем, и свепраштајућом, делатном љубављу хришћанском. Речи његове загреваху срца, чак и она окорела и хладна, озариваху душе духовним разумевањем, раскрављиваху их на сузно и скрушено покајање, изазиваху радосну наду на могућност поправке и спасења чак и код окорелих и изгубљених грешника, испуњаваху душу благодатним миром. Ма ко дошао к њему, бедник у ритам или богаташ у раскошним хаљинама, са ма каквим мукама на души, греси-ма, потребама, и са ма каквим савестима, — све их он с љубављу грљаше, свима се до земље клањаше и, благосиљајући их, сâм им руке целиваше. Никога он сурово не кораше, нити строго изобличаваше; ни на кога не налагаше тешко бреме, сâм носећи крст Христов са свима тугама. Понекад је он и изобличавао, али кротко, разблажујући реч своју смирењем и љубављу. Старајући се да саветима пробуди глас савести, он је показивао пут спасења, и често пута тако, да слушалац најпре ни схватио није да је реч о његовој души; но потом је сила речи, зачињене благодаћу, неизоставно вршила свој утицај. Од њега нису излазили без стварне поуке ни богати, ни сироти, ни прости, ни учени, ни великаши, ни обични људи: за све њих било је доста живе воде, која је текла из уста пређашњег молчалника, смиреног и убогог старца. Народа се свакодневно стицало к њему на хиљаде, нарочито у току последњих десет година његовог живота. Свакодневно је пред његовом келијом у Сарову било око две хиљаде људи, и више. Њему то није било тешко, и он је са сваким налазио времена да поразговара на корист душе. У неколико речи он је објашњавао свакоме оно што му је управо било најпотребније, откривајући често пута најсакривеније помисли посетиоце.

Речи своје, као и сав живот свој и сва дела своја, преподобни отац Серафим свагда засниваху на Светом Писму, на списима светих Отаца и на поучним примерима из живота светитеља, угодника Божјих. При томе благодатни старац нарочито је уважавао оне светитеље, који се показаше најхрабрији по-

борници и најсјајнији ревнитељи православне вере, као: Василија Великог, Григорија Богослова, Јована Златоуста, Климента папу римског, Атанасија Великог, Кирила Јерусалимског, Амвросија Медиоланског, и њима сличне. Свети Серафим је са особитим жаром чувао и бранио чистоту Православља. Тако, када га једном приликом упита неки расколник — старообрјадац — која је вера боља, црквена или старообрјадачка, он му одговори као онај који власт има: „Остави своја бунцања. Наш живот је море, наша света Православна Црква је лађа, а сам Спаситељ је крmanoш. Када људи са таквим Крmanoшем, због своје греховне немоћи, са муком препливају море живота, и сви се не спасавају од дављења, куда ти онда хоћеш са својим чамцем, и на чему засниваш своју наду — да се спасеш без крmanoша?“

Због чистоте душе добивши од Бога дар прозорљивости, свети Серафим је често давао по неким посетиоцима поуке које су одговарале њиховим најтајнијим осећањима и најскривенијим мислима, иако му их нису открили. Ево једног таквог примера. Једном приликом дође из радозналости у Саров генерал-лајтнант Л. Разгледавши манастирска здања, он хтеде да отпутује, не добивши ништа за своју душу. Но њега заустави спахија Прокуђин, наговарајући га да сврати код затворника-старца Серафима. Надмени генерал у почетку одбијаше, али на упорно наваљивање Прокуђиново он пристаде. И чим ступише у келију, старац Серафим, идући им у сусрет, поклонил се генералу до ногу. Оваква смиреност порази гордог генерала. А Прокуђин приметивши да не треба да остане у келији, изађе у предсобље. Генерал пак, окићен ордењем, остаде око пола сата у разговору са старцем. Кроз неколико минута зачу се плач из старчеве келије: генерал је плакао као мало дете. Кроз по сата отворише се врата, и свети Серафим изведе генерала испод руке, који је и даље плакао, покривши лице рукама. Ордење пак и капу генерал беше заборавио у келији. Отац Серафим му изнесе, и закачи му ордење на мундир. Касније је тај генерал причао да је он пропутовао целу Европу, познаје мноштво разноврсних људи, али је први пут у животу видео онакву смиреност с каквом га је срео затворник саровски, и дотле није знао

за такву прозорљивост с каквом му је старац открио сав његов живот до најтајнијих појединости. А када му је за време разговора са оцем Серафимом попадало ордење са груди, прозорљиви старац му је рекао: „То је зато што си их незаслужено добио“.

Љубав благодатног старца била је просто свеобухватна и безгранична. Изгледало је да он воли све и свакога више но што мајка воли свога милог сина јединца. Није било страдања, није било невоље у ближњега, а да их он не саосети, не прими у своју душу, и не нађе одговарајуће лекове. И на тај начин он постаде у очима православног руског народа, уточиште, духовни ослонац и утеха свима који страдају и пате, свима који су натоварени и озлојеђени, свима којима је потребна милост Божја и помоћ благодатна. Лица свих узраста, звања и стања обадва пола, детињски поверљиво, искрено и простосрдачно отварали су пред њим своју душу и срце, своје сумње и недоумице, своје духовне потребе и муке, своје грехе и греховне помисли. А да све то посетилац исповеди без икаквог лажног стида и прикривања, неретко му је притицао у помоћ сам облагодатни старац, прозорљиво читајући у души његовој и наглас му говорећи његове грехе и помисли. И љубављу пребогати свети старац све је умиривао и успокојавао, нико није одлазио од њега без олакшања и душевног умирења, без стварне поуке и благодатне утехе, — нико: ни богати, ни сироти, ни прости, ни учени, ни понижени, ни угледни. И сви су осећали његову велику љубав и њену благодатну силу; и неретко се дешавало да потоци суза груну из очију људи тврда и окамењена срца.

Често је преподобни отац Серафим изазивао код многих завист, прекоре или недоумице, што он прима све без разлике, што свима подједнако чини добро, што све у истој мери пажљиво саслушава, теши и поучава, не разликујући ни пол, ни звање, ни имовно стање, ни моралне одлике својих посетилаца. Поводом тога преподобни отац је не једанпут говорио: „Претпоставимо да ја затворим врата своје келије. Посетиоци, којима је потребна утешна реч, заклињаће ме Богом да им отворим врата, но, не добивши од мене одговор, они ће са тугом одлази-

ти својој кући... Какво оправдање ја могу дати Богу на Страшном Суду Његовом?"

Другом приликом када један инок упита старца: „Што ти све учиш?“ он одговори: „Ја се држим учења Цркве која пева: Не скривај реч Божју, већ објављуј чудеса Његова“.¹³⁾

Тако је свети старац сматрао за ствар своје савести, за дужност свога живота, да прима све који му долазе, и да ће за то дати одговор на Страшном Суду Божјем. А када би приметио да његови посетиоци слушају његове савете, држе се његових поука, и са пута греха и пропасти ступају на пут врлине и спасења, он се није усхићивао тиме као плодом своје делатности, нити је то приписивао себи, него је благосиљајући за све Добротвора — Бога, говорио у таквим случајевима: „*Не нама, Господе, не нама, нешто имену Своме дај славу*“ (Псал. 113, 9). Ми смо дужни удаљавати од себе сваку радост земаљску следећи учењу Господа Христа, који је рекао: „*Не радујте се штоме што вам се духови покорављају, нешто се радујте што су имена ваша најписана на небесима*“ (Јк. 10, 20).

Једном приликом једновремено дођоше к оцу Серафиму у његову манастирску келију стројитељ Високогорске пустиње јеромонах Антоније и један трговац из Владимирске губерније. Отац Серафим замоли стројитеља да седне и причека, а са трговцем стаде одмах разговарати. Милостиво, благо и нежно изобличавао је његове пороке и давао му савете: „Сви твоји недостаци и невоље, — говораше му он, — последице су твога страшног живота. Остави такав живот, исправи путеве своје“. Опширна реч старчева о тој ствари беше прожета тако дирљивом срдачношћу и топлином да и трговац, на кога се то односило, и случајно присутни отац Антоније, бише дирнути до суза. А када трговац изађе из келије, онда се отац Антоније, дугогодишњи познаник и поштовалац преподобног Серафима, усуди рећи светом старцу: „Баћушка, пред вама је душа људска откривена као лице у огледалу: на моје очи, још не саслушавши

¹³⁾ Стихира на *Господи возвах* на вечерњу уторника Страсне седмице.

духовне потребе и невоље овога богомољца, ви му већ све сами казасте. Сада ја видим, да је ум ваш тако чист, да од њега ништа није сакривено у срцу ближњега“.

Но отац Серафим му метну на уста своју десну руку као запушујући их, и рече: „Не говориш како треба, радости моја. Срце човечје је откривено једино Господу, и само је Бог једини срцезналац; а „*срце у човека дубоко је*“ (Пс. 63, 7)“.

Отац Антоније га поново упита: „Та како ви то, баћушка, ни једну реч не упитасте трговца, а казасте му све што му је потребно?“ Тада му преподобни Серафим смирено одговори: „Он је ишао к мени, као и други, као и ти, ишао као ка служи Божјем; ја, грешни Серафим, тако и мислим да сам ја грешни слуга Божји, што ми наређује Господ као служи Своме, то ја и предајем ономе коме треба оно што је корисно. Прву помисао, која се појави у души мојој, ја сматрам као указание Божје, не знајући шта је на души у мога саговорника, већ само верујући да ми тако указује воља Божја ради саговорникове користи. Као гвожђе ковачу, тако сам ја предао себе и своју вољу Господу Богу: како је Њему угодно, тако и радим; своје воље немам, него што је Богу угодно, то и предајем“.

Међутим, ова благодатна прозорљивост преподобног оца Серафима била је уистину необична. Добијајући писма, он је често, не отварајући их, знао њихову садржину и давао одговоре: „Ево, реци ово од убогог Серафима“, итд. После блажене кончине његове нађено је много таквих неотворених писама, на која је он у своје време одговорио. Духом је свети старац био у заједници са многим подвижницима, које никада није виђао и који су живели на хиљаде километара далеко од њега. Када се у затворнику Задонског Богородичиног манастира Гергију појави мисао, да промени своје обиталиште, и повуче се у још усамљеније, и нико сем њега није знао о томе, одједном к њему дође некакав страник¹⁴⁾ из Саровске пустиње од оца Серафима и рече му: „Отац Серафим ми је наредио да ти кажем:

¹⁴⁾ Страник је скитач верски, који са извесних разлога верских стално путује од једног светог места до другог, од једне светиње до друге.

Толико година боравиш у затворништву, срамота је да те славују ђавоље помисли — да оставиш своје место. Никуда не одлази! Пресвета Богородица заповеда ти да ту останеш“. — Рекавши то, страник се поклони и оде. А када га стадоше тражити, не моглоше га наћи ни у манастиру ни око манастира.

Док се још ништа није знало о угоднику Божјем Митрофану, првом епископу Воронешком, и о његовом предстојећем прослављењу, пошто још није било никаквих откривења ни знамења, преподобни Серафим је са неколико својеручно написаних речи честитао преосвећеном архиепископу воронешком Антонију откривање светих моштију угодника Божјег Митрофана.

Једном мирјанину, неком А. Г. Воротилову, свети старац је не једанпут говорио, да ће на Русију устати три државе и много је изнурити; али ће је и Господ због Православља помиловати и сачувати. У то време ове су речи биле непојмљиве; но касније су догађаји објаснили, да је старац говорио о Кримском рату.

Од 1831. године преподобни отац је многима говорио о предстојећој глади и Саровска се обитељ по његовом савету, снабдела храном за шест година, те благодарећи томе у њој није било глади. Када се у Русији први пут појавила колера, преподобни је отворено изјављивао да ће неће бити ни у Сарову ни у Дивјејеву, што се у потпуности обистинило, јер од прве колере није умро ни један човек ни у Сарову ни у Дивјејеву.

По своме благодатном дару прозорљивости свети старац је подједнако видео и прошлост и будућност, са неколико речи оцртавао предстојећи живот човеку, и говорио речи и давао савете, који су изгледали чудни, али су их каснији догађаји оправдали, и тиме их обелоданили као пуне духа прозорљивости.

Својим даром прозорљивости свети Серафим је доносио разноврсне користи ближњима. Тако, једном допутова из Пензе у Саров побожна удовица ђаконa, по имену Евдокија. Желећи да узме благослов, од преподобног оца, она га са мноштвом народа допрати из болничке цркве, и стаде позади свих, подалеко од његове келије, чекајући свој ред. Међутим, свети ста-

рац, оставивши све одједном је викну: „Евдокија! ходи овамо брже!“ Евдокија се веома зачуди што је он зовну по имену, када је никад није био видео. И приђе му са осећањем страхопоштовања и трепета. Отац Серафим је благослови, даде јој свету нафору и рече јој: „Треба да пожориш кући, да би сина затекла код куће“. Евдокија пожори, и стварно једва затече сина свог код куће: у њеном одсуству управа Пензенске семинарије изабрала је њеног сина за студента Кијевске Духовне Академије, и пошто је Кијев далеко од Пензе, требало га је што пре испратити. И овај њен син, по завршетку Академије, замонаши се добивши име Иринарх; затим је био наставник по семинаријама, ректор и најзад епископ.

Благочестива удовица Пелагија Ивановна Шкарина, житељка града Арзамаса, још из малена имала је жељу да ступи у монаштво. Но отац Серафим, на пет година до своје кончине, предказа јој да ће бити сирота, да ће се удати, да ће имати седморо деце, — при чему их прозорљиви старац назва све по имену —, и да ће затим изгубити мужа. Мада су ова предказања рано изречена она су се сва у потпуности испунила.

Варошанки Балахни Зајајевој преподобни отац је саветовао да неизоставно ступи у манастир; али она је одбијала. Он јој каза и разлог зашто јој то саветује. „Бишећ несрећна у браку, — рече јој —, имаћеш много деце; али ћеш мужа изгубити, и остаћеш удовица; и трпећеш још већу оскудицу него при мужу“. — Зајајева не послуша старчев савет, удаде се, и после је горко жалила: јер се све речи оца Серафима испунише на њој.

Надежда Теодоровна Островска казиваше следеће: Мој рођени брат, потпуковник В. Т. Островски, по поруци наше тетке, која је имала велику веру према оцу Серафиму, оде у Саровску пустињу к томе прозорљивом старцу. Отац Серафим прими мога брата врло милостиво и, између осталих поука, одједном му рече: „Ах, брате Владимире, какав ћеш ти бити паница!“ — Ове речи силно огорчише и ожалостише мога брата. Он је имао од Бога многе дарове, и све их је употребљавао на славу Божју; према оцу Серафиму гајио је дубоку оданост, а према потчињенима био је као нежни отац. Зато је он себе сма-

трао веома удаљеним од пијанства, које не доликује његовом звању и начину живота. Прозорљиви старац, приметивши његову смућеност, рече му и ово: „Усталом немој да се смућујеш, и немој се жалостити: Господ по некад попушта да људи усрдни к Њему западну у ужасне пороке, и то ради тога да они не би запали у још већи грех — високоумље, уображеност. Твоје ће искушење проћи, милошћу Божјом, и ти ћеш смирено проводити остале дане свога живота; само не заборављај свој грех“. — Ово чудно предсказање старца Божјег стварно се потом и зби. Због разних рђавих околности мој брат западе у ту несрећну страст — пијанство и, на општу жалост свих сродника, он проведе неколико година у том несрећном стању. Но најзад, због молитава оца Серафима, и због своје простосрдачности, он би помилован од Господа: не само он остави свој пређашњи порок, него и сав начин свога живота потпуно измени, старајући се да живи по еванђелским заповестима, као што хришћанину доликује.

Године 1832. неки спахија Богданов удостоји се видети преподобног оца Серафима у Саровској пустињи. У разговору, поред осталог, Богданов упита блаженог подвижника, шта би му он наложио да чита. Свети подвижник одговори: „Еванђеље по четири главе дневно, од сваког еванђелиста по једну, и још живот праведнога Јова. Јер, иако му говораше жена да је боље да умре, он ипак све трпљаше и спасе се. Усто немој забрављати да шаљеш дарове онима који ти неправду нанеше“.

На питање Богданова, треба ли се лечити у болестима, и како уопште проводити живот, богомудри подвижник одговори: „Болест очишћује грехе. Ипак, како ти је воља. Иди средњим путем; не узимај на тебе оно што је изнад твојих моћи — пашћеш, и ђаво ће ти се насмејати; ако си млад, уздржавај се. Једном ђаво предложи неком праведнику да скочи у провалију, на што овај пристаде, али га Григорије Богослов задржа. Ево шта да радиш: када те руже — не ружи; када те гоне — трпи; када те срамоте — хвали; осуђуј сам себе, па те Бог неће осудити; потчињавај вољу своју вољи Господњој; никада не ласкај; знај шта је добро и зло у теби, — блажен човек који то

зна; љуби ближњег свог, ближњи твој је — тело твоје. Ако живиш по телу, погубићеш и душу и тело; ако пак по Богу, спашћеш их обадвоје. Ови су подвизи већи него ићи на богомољу у Кијев, или и даље“. — Последње речи оца Серафима односиле су се на моју жељу да отпутујем на богомољу у Кијев и даље, ако он благослови. Но, ствар је у томе, што ја ову своју жељу нисам био саопштио оцу Серафиму, а он је сазнао за њу једино даром прозорљивости, који је имао по благодати Божјој.

Сем дара прозорљивости Господ беше обдарио преподобног Серафима благодаћу исцељивања телесних недуга и болести. Још раније, у 1823. години, пре него што он коначно остави свој затвор, он учини једно поражавајуће чудо: исцели од неизлечиве болести суседног земљопоседника М. В. Манторова. Када болест овога узе претеће размере, те му парчета костију стадоше испадати из ногу, и свака нада у помоћ медицине беше изгубљена, рођаци и познаници посаветоваше Манторову да отиде к оцу Серафиму, о чијем се светом животу слава већ беше пронела широм целе Русије. И Манторова, чије имање беше удаљено четрдесет километара од Сарова, одвезоше к оцу Серафиму у Саров. Са великом муком Манторов би унесен под трем келије благодатног затворника, кога са сузама стаде молити да га исцели од ужасног недуга. Тада га старац са очинском љубављу и срдачним саучешћем упита, да ли он верује у Бога. И када му болесник трократно исповеди своју чврсту и потпуну веру у Бога, преподобни му умиљно рече: „Радости моја! ако ти тако верујеш, онда веруј и у то, да је све могуће од Бога ономе који верује, па стога веруј да ће Господ и тебе исцелити, а ја, убоги Серафим, помолићу се“.

После тога он се повуче у своју келију и, кратко време затим, он изађе отуда са светим јелејем из кандила пред иконом Божје Матере „Умилење“, нареди Манторову да обнажи ноге, и он помаза болесна места. И тог часа, красте од рана што покриваху тело, за трен ока отпадоше, и Манторов доби исцељење, и без ичије помоћи сам изађе из келије саровског чудотворца. А када се Манторов, осетивши да је исцељен, од радо-

сти баци преподобноме пред ноге, целивајући их и благодарећи за исцелење, старац га подиже и строго му рече: „Зар је Серафимово дело да умртвљује и оживљује, низводи у пакао и изводи, — шта је теби, пријатељу? То је дело Јединог Господа, који испуњује вољу оних који Га се боје и слуша молитву њихову. Господу свемогућем и Пречистој Матери Његовој одај благодарност“. — Са тим речима смиреномудри угодник Божи отпусти Манторова.

Не мање поражавајуће исцелење изврши свети старац 1827. године над неком женом Александром Лебеђевом. Она је више од године дана патила од неких страшних необјашњивих наступа, праћених бљувањем, шкргутом зуба, грчењем целога тела, после чега је она бивала потпуно онесвешћена. Такви наступи дешавали су јој се свакодневно. Лекови лекарски нису ништа помагали. Један искусан, верујући и честит лекар, који врло заузимљиво и усрдно употреби све своје знање и умење најзад јој даде савет да се ослони на вољу Свевишњег и да од Њега иште помоћ и заштиту, јер је нико од људи излечити не може. То изазва дубоку тугу код болсеничких сродника, а њу баци у очајање. Но једне ноћи к њој се јави једна непозната жена, веома стара, и када престрављена болесница стаде читати молитву светоме Крсту, жена јој рече: „Не плаши се мене; и ја сам такво исто људско биће, само сада нисам из овога света, већ сам из царства мртвих. Устани са постеље своје и похитај што брже у Саровску обитељ к оцу Серафиму: он те сутра очекује код себе и исцелиће те“. Болесница се усуди да је упита: „А ти ко си и откуда си?“ Старица одговори: „Ја сам из Девјејевског манастира, прва настојатељица — Агатија“.

Сутрадан рођаци повезоше болесницу у Саров, при чему она путем доби страховите наступе и грчеве. У Саров стигоше после касније литургије у време трапезе братије, када се преподобни отац Серафим затварао и никога није примао. Но приближивши се његовој келији, болесница још не беше успела да сатвори уобичајену молитву, а старац изиђе к њој, узео је за руку и уведе у своју келију. У келији јој метну епитрахил на главу, тихо изговори молитве Господу и Пресветој Богороди-

ци, затим је напоји богојављеном водом, даде јој парченце нафоре и три двопека, и рече јој: „Сваки дан узимај по двопек са светом водом; а отиди у Дивјејево на гроб слушкиње Божје Агатије, узми себи земље и направи колико можеш поклоне: Агатија те сажалева и жели ти исцелење“. Онда додаде: „Када ти буде тешко, ти се помоли Богу и реци: Оче Серафиме, помени ме на молитви и помоли се за мене грешну, да не бих опет запала у ову болест од противника и непријатеља Божјег“. Тада од болеснице отиде недуг приметно са великим шумом. И болест јој се више није враћала. И после тога она роди четири сина и пет кћери.

Септембра 1831. године допутова из Симбирске и Нижегородске губерније спахија Николај Мотовилов, сав болестан, и би чудесно исцељен молитвама оца Серафима. У својој забелешци, која се чува у Дивјејевском манастиру, он овако пише о свом исцељењу: „Велики старац Серафим исцели ме од тешких и невероватних, великих реуматичних и других болова и болести: цело ми тело беше одузето, ноге згрчене и у коленима отечене, на леђима и слабинама ране; од свега тога неизлечиво сам патио преко три године. Моје исцељење догоди се на следећи начин. Петог септембра 1831. године ја бих доведен у Саровску пустињу; 7. и 8. септембра, на дан Рождества Божје Матере, бих удостојен двају разговора са баћушком оцем Серафимом у његовој манастирској келији, али исцељење још не добих. А 9. септембра мене одведоше к њему у оближњу пустиницу његову, у близини његовог студенца, и четири човека који ме на рукама ношаху а пети ми подржаваше главу, принесоше ме к њему, окруженом масом посетилаца са којима је он разговарао; моји носиоци ме сместише на његовој ливадици поред једног огромног и врло дебелог бора на обали реке Саровке. На моју молбу, да ми помогне и исцели ме, он ми рече: „Па ја нисам доктор; треба докторима ићи када ко хоће да се лечи од каквих било болести“. Ја му онда подробно испричах моје патње, и како сам опробао све главне начине лечења, али исцелење не добих. Мени већ ни у чему нема спаса, а немам друге наде на исцељење од мојих болести осим благодати Божје. Али пошто сам грешан и сам немам слободе ка Господу Бо-

гу, то просим његове свете молитве, да би ме Господ исцелио. Он ме онда упита: „А верујете ли Ви у Господа Исуса Христа да је Он Богочовек, и у Његову Пречисту Божију Матер да је Она Приснодјева?“ Ја одговорих: „Верујем“. „А верујеш ли, — настави он да ме пита, — да Господ, који је раније све недуге по људима исцељивао тренутно и једном речју својом или додиром својим, може и сада тако исто лако и тренутно исцелити једном речју својом оне што требају Његову помоћ, и да је заузимање за нас Божје Матере пред Њим свемоћно, и да Вас на Њено заузимање Господ Исус Христос може и сада исто тако тренутно и једном речју потпуно исцелити?“ Ја одговорих, да свему томе истински од све душе и срца верујем и да, када не бих веровао, не бих ни наредио да ме доведу овде код њега. „Ако дакле верујете, — заврши он, — онда сте Ви већ здрави!“ „Како здрав, — упитах ја, — када ме моји људи и Ви држите на рукама?“ „Не, — рече ми он, — Ви сте сада свим телом својим већ потпуно здрави најзад“. И он нареди људима који ме држаху на својим рукама да одступе од мене, а он ме сам узе за рамена, подиже ме са земље и поставивши ме на ноге, рече ми: „Сигурније стојте, чвршће се држите ногама на земљи! ето тако! не плашите се, Ви сте сада потпуно здрави“. И затим додаде, радосно ме посматрајући: „Ето, видите ли како Ви сада добро стојите“. Ја одговорих: „Хтео не хтео ја добро стојим, зато што ме Ви добро и чврсто држите“. Тада он, одвојивши своје руке од мене, рече: „Е па ето, сада вас већ и ја не држим, а Ви и без мене чврсто стојите. Ходајте смело, баћушка мој, Господ вас исцели; хајде крените се с места“. И узевши ме за руку једном својом руком, а другом ме помало гуркајући с леђа, он ме поведе по трави и по неравној земљи око великог бора говорећи: „Ето, ваше богољубље, како сте ви добро кренули!“ Ја одговорих: „Зато што ме Ви изволите добро водити“. „Не“, — рече ми он на то, одвојивши од мене своју руку: „Сам Господ је изволео да вас потпуно исцели, и сама Божја Мати Га умоли за то. Ви ћете и без мене сада кренути, и свагда ћете добро ићи; хајде, крените се...“ И стаде ме гурати, да бих ја ишао. „Та тако ћу пасти и повредити се...“ „Не, — противречаше ми он —, нећете се повредити него ћете чврсто поћи...“ И када ја осетих у се-

би некакву силу која ме ту осени одозго, охрабрих се мало и поћох сигурним кораком. Он ме онда одједном заустави и рече ми: „Доста је!“ Па ме упита: „Шта дакле, јесте ли се сада уверили да вас Господ исцели у свему, и то потпуно? Узе Господ безакоња ваша и грехе ваше очисти. Видите ли какво чудо Господ учини с вама. Стога несумњиво верујте свагда у Њега — Христа Спаситеља нашег, и чврсто се уздајте у Његово милосрђе према вама; заволите Га свим срцем, приљубите се уз Њега свом душом својом, и вазда се непоколебљиво надајте у Њега, и благодарите Царицу Небеску за Њену велику милост према вама. Но пошто вас је ваше трогодишње страдање силно изнурило, то ви сада немојте нагло да ходате по много, него постепено: мало по мало навикавајте се на идење и чувајте своје здравље као драгоцен дар Божји...“ И још доста поразговаравши са мном, он ме отпусти у гостопримницу потпуно здрава. А пошто многи богомољци беху са мном при исцељењу мом, и беху се пре мене вратили у манастир, то они већ беху разгласили свима о великом чуду овом“.

После свог исцељења Мотовилов постаде врло чест посетилац манастира. За време једног свог разговора са старцем Серафимом крајем новембра 1831. он је имао срећу да види светог старца озареног Благодаћу и обасјаног светлошћу. Тада му је старац рекао да живот хришћанина треба да буде живот у Светом Духу.

Ево шта прича Никола Мотовилов у својој забелешци, која се чува у архиви манастира Дивјејева, а коју је забелешку објавила 1903. године његова удовица Јелена Мотовилова.¹⁵⁾

Дан је био облачан, прича Мотовилов; земља беше покривена дебелим снегом, који је стално падао, када ме отац Серафим постави да седнем поред њега на једно оборено стабло. Господ ми је открио, рече ми, да сте ви у детињству желели да сазнате који је циљ хришћанског живота. Вама су саветовали да посећујете цркву, да се молитe, да чините добра дела, јер се

¹⁵⁾ Ту забелешку је штампао писац Сергије Нил у „Московским Вједомости-ма“ од јула 1903. г.

у томе, говорили су, састоји циљ хришћанског живота. Али вас тај одговор није могао да задовољи. Стварно, молитва, пост, ноћна бдења као и сви други хришћански подвизи, добри су као такви; али циљ нашег живота није да само то испуњавамо, јер су то само средства. Прави циљ хришћанског живота је да задобијемо Духа Светог. Морате знати да само оно добро дело доноси плодове Духа Светог, које је учињено из љубави према Христу. Према томе, задобијање овог Духа је циљ нашег живота. — У ком смислу ви говорите да треба задобити Духа Светог, запитах оца Серафима; ја то добро не разумем. — Задобити значи стећи, рече ми он. Ви сигурно знате шта значи стећи новац. То исто важи и за Светог Духа. Циљ земаљског живота за обичног човека је да заради новац, или да стекне почести, одликовања и награде. Свети Дух је такође капитал, и то вечити капитал и једино благо које никада не престаје. Свако дело учињено из љубави према Христу доноси благодат Светог Духа; у сваком случају, молитвом се то најлакше постиже, јер је она оруђе којим увек располажемо. Може се догодити да бисте хтели да идете у цркву, али да црква није близу, или да је служба свршена. Или имате жељу да уделите просјаку, али њега нема; или желите да будете непорочни, али за то немате снаге. Али молитва, за њу увек има могућности, она је доступна како богатом тако и сиромашу, како ученом тако и простом, јаком као и слабом, здравом као и болесном, праведном као и грешном. Снага молитве је огромна и, више него све друго, она даје Духа Светог. — Оче, рекох, ви све време говорите о благодати Духа Светог, коју треба задобити, али како и где је могу видети? Добра дела су видљива, а зар Дух Свети може бити видљив? Како могу знати да ли је Он са мном или није? — Благодат Светог Духа, која нам је дата приликом крштења, сија у нашем срцу упркос нашим гресима и тами која нас окружује. Она се појављује у неискazаној светлости онима преко којих Господ најављује своју присутност. Свети Апостоли су опипљиво осетили присутност Духа Божјег. — Запитах га: Како бих ја лично могао да постанем сведок? — Тада отац Серафим обави руку око мене и рече ми: Пријатељу, ми смо сада обојица у Духу, ти и ја. Зашто не гледаш у мене? — Оче, не могу да

вас гледам, јер је ваше лице постало светлије од сунца и очи су ми засењене. — Не плашите се, ваше Богољубије, јер сте и ви сада постали светли као и ја. И ви сте сада испуњени Духом Светим, иначе не би вам било могуће да ме видите таквим. — И нагнувши се према мени, шапну ми благо на уво: Свим срцем молио сам Господа да вас удостоји да видите, телесним очима, овај силазак Његовог Духа. И ево, узвишена милост утешила је ваше срце као што мајка теши своју децу. Дакле, пријатељу, зашто ме не погледате? Не бојте се ничега, Господ је са вама! — Ја га тада погледах и сав претрнух. Замислите: у средини сунце, при његовом најсјајнијем блистању подневног лучезарја видите лице човека који са вама разговара. Видите покрете његових усана, израз његових очију, чујете његов глас, осећате да једна његова рука лежи на вашем рамену, али не видите ни ту руку, ни то лице, већ једино ту заслепљујућу светлост која се распростире свуда око вас, и која обасјава својим сјајем снежни покривач којим је покривен пропланак, као и снежне пахуљице које падају попут белог праха. — Шта осећате? запита отац Серафим. — Тишину и мир које не могу изразити, рекох. — Шта још осећате? питаше он. — Неискazану радост која испуњава моје срце, одговорих. — Та радост коју осећате ништавна је када се упореди са оном радошћу за коју је речено „да око још не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, што у њој Бој онима, који га љубе“ (1. Кор. 2, 9). Нама су дати само наговештаји ове радости, али шта казати о правој радости? Шта још осећате, ваше Богољубије? — Неискazану топлоту, рекох ја. — Какву, пријатељу! Ми смо у шуми, сада је зима и свуда је снег око нас... Каква је то топлота коју осећате? — Одговорих: Као када бих се купао у топлој води. Осећам такође мирис, какав никад до сада нисам осетио. — Знам, знам, рече он, ја вас хотимично питам. Тај мирис који осећате је благоуханије Духа Божјег. А та топлота о којој говорите није у ваздуху, већ у нама. Загрејани њом пустињаци се нису бојали зиме, јер су били одевени благодатном хаљином, која им је замењивала одело. Царство Божје налази се унутра у нама. Стање у коме смо сада доказ је за то. Ето шта значи бити испуњен Светим Духом. — Да ли ћу се сећати ове милости која нас је данас по-

сетила? запитих ја. — Верујем да ће вам Господ помоћи да сачувате ово у свом срцу, јер то није дато само ради вас једнога, већ преко вас, осталом свету. Идите с миром и нека Господ и Његова Пресвета Мајка буду са вама! — Када сам га напустио, завршава Мотовилов, виђење није престајало: старац је био у истом положају који је имао у почетку разговора и неисказана светлост коју сам видео својим очима, продужавала је да га и даље обасјава“.

Бесомучнике преподобни отац Серафим исцељиваше својим присуством, крстом и молитвом. Ја бејех сведок, — казивао је сељак, Лихачевски, који је радио у Сарову, — када неколицина људи приведоше ка трему пустињске келије оца Серафима једну бесомучну жену, која се целим путем одупирала а пред самим тремом пала и, забацивши главу назад, викала: „Сажећи ће, сажећи ће!“ Отац Серафим изађе из келије и, пошто жена не хтеде да отвори уста, он јој силом суну неколико капљица свете воде. Ја, и сви ми угледасмо где тог тренутка из њених уста изађе као некакав облак од дима. А када је старац одмах за тим ограда крсним знаком и са благословом сатвори над њом свету молитву, бесомучница се освести и сама се стаде молити. Доцније, угледавши је у саровској саборној цркви потпуно здраву, ја је упитих, шта она сада осећа. „Хвала Богу, одговори она, сада не осећам пређашњу болест.“

Много разних чудеса учини преподобни Серафим над тешким болесницима; многа су од њих записана, а многа су остала урезана само на таблицама срца исцељених. Ми смо само нека споменули. И у свим тим случајевима облагодатени старац имао је обичај да болеснике помазује уљем из кандила, које је горело пред његовом келејном иконом Богоматере „Умилење“. И када су га питали, зашто он то ради, он је одговорио: „Ми читамо у Светом Писму да су апостоли мазали уљем многе болеснике и исцељивали их. А ми, коме ћемо следовати ако не апостолима?“ И болесници, помазивани преподобним, добијаху исцељење.

Време, које преподобном оцу нашем Серафиму остајаше од сна и пословања са посетиоцима, он провођаше у молитви.

Вршећи са свом тачношћу и усрђем молитвено правило ради спасења своје душе, он беше у исто време велики молитвеник и посредник пред Богом за све живе и покојне православне хришћане. Ради тога је он при читању Псалтира на свакој Слави непропустљиво узносио од свег срца следеће молитве:

1. За живе: „Спаси, Господе, и помилуј све православне хришћане и оне који на сваком месту владавине Твоје живе православно; подај им, Господе, душевни мир и телесно здравље и прости им сваки грех вољни и невољни; и светим молитвама њиховим помилуј и мене једног“.

2. За покојне: „Упокој, Господе, душе преминулих слугу Твојих: праотаца, отаца и браће наше који овде почивају и свуда преминуле православне хришћане; подај им, Господе, царство и учешће у Твом бесконачном и блаженом животу, и прости им, Господе, сваки грех вољни и невољни“.

У молитви за покојне и за живе код преподобног оца Серафима нарочити значај имађаху воштане свеће, које у његовој келији гораху пред светињом. То објасни новембра месеца 1831. године сам свети подвижник отац Серафим у разговору са Николајем Мотовиловим. Мотовилов казиваше: „Видевши код баћушке оца Серафима многа кандила, нарочито многе гомили воштаних свећа, и великих и малих, на разним округлим послужавницима, на којима се од многогодишњег капања свећа беху образовали читави воштани брежуљчићи, ја помислих у себи: зашто ли то баћушка отац Серафим пали тако много свећа и кандила, те ствара у својој келији неподношљиву врућину? А он, као приморављујући моје помисли да умукну, рече ми: „Ви желите знати, ваше богољубље, због чега ја палим тако много кандила и свећа пред светим иконама Божјим. Ево дакле због чега. Ја имам, као што је и вама познато, много особа које су расположене према мени и чине многа добра воденичним сиротицама мојим.¹⁶⁾ Оне ми доносе зејтин и свеће и моле да се помолим за њих. И када читам своје правило, ја их у почетку поменем једанпут. А пошто је много имена, и ја не могу

¹⁶⁾ Тако је св. Серафим називао сестре Серафимо-Дивјејевског манастира.

да их понављам на сваком месту правила где треба, и времена би ми недостаало за вршење мога правила, то ја и палим све те свеће за њих на жртву Бога, за свакога по једну свећу, за неке пак по једну велику свећу за неколико њих, за неке опет стално прислужујем кандила; и где треба на правилу да их поменем, ја говорим: Господе, помени све те људе, слуге Твоје, за чије душе ја убоги припалих Теби ове свеће и кандила. А да то није мој изум, људски изум убогог Серафима, или просто нека моја ревност, ни на чему божанственом незаснована ја ћу вам као потврду навести речи Божанственога Писма. У Библији се каже да Мојсије чу глас Господа који му говораше: Мојсије, Мојсије! реци брату свом Арону, да пали преда мном кандила и дању и ноћу, јер ми је то по вољи, и та ми је жртва благопријатна. — Ето, ваше богољубље, због чега је св. Црква Божја примила као обичај да се у св. храмовима и у домовима хришћанским пале кандила пред светим иконама Господа, Божје Мајке, светих Анђела и светих људи који су угодили Богу“.

Једном је велики молитвеник, преподобни отац наш Серафим, примећен где за време молитве стоји у ваздуху. О томе књегини Е. С. Ш. казује ово. К њој допутова из Петрограда њен болесни братанац Г. Ј. Не оклевајући дуго, она га одвезе у Саров к оцу Серафиму. Млади човек је патио од таквог недуга и слабости, да су га на кревету унели у манастирско двориште. У то време отац Серафим стајаше на вратима своје манастирске келије, као очекујући да сретне ослабљеног. И одмах нареди да болника унесу у његову келију. И обративши се болеснику, он му рече: „Ти се, радости моја, моли; и ја ћу се молити за тебе; само пази, лези како лежиш и на другу страну се не окрећи“. Болник дуго лежаше, покоравалући се речима старца. Но трпљење му ослаби, и радозналост га подстаче да погледа шта старац ради. И он, осврнувши се, угледа оца Серафима где стоју на ваздуху у молитвеном ставу, и од неочекиваности и необичности онога што виде он врисну. Пошто заврши молитву, отац Серафим му приђе и рече: „Ето, ти ћеш сада свима причати да је отац Серафим — светац, моли се на ваздуху... Господ ће те помиловати... Но ти пази, огради себе ћутањем и не причај то никоме до дана мога престављења, иначе ће ти се болест

твоја опет вратити“. Г. Ј. стварно устаде са постеље и, мада ослањајући се на друге, ипак он на својим ногама изађе из келије. У манастирској гостопримници га са свих страна салетаху питањима, како је и шта радио отац Серафим, и шта је говорио. Али он, на чуђење свих, не рече ни речи. И млади човек, исцеливши се потпуно, отпутова и Петроград. А после извесног времена он опет допутова код своје тетке, књегини Е. С. Ш. Ту сазнаде да се блажени старац отац Серафим упокојио од трудова својих. И тада исприча о његовом мољењу на ваздуху.

А о „Богословском извору“, који доби назив „Серафимов студенац“, свети старац причаше касније: „Ја се молих да ова вода у студенцу исцељује од болести“. — И тада вода овог извора доби нарочита, необична и целебна својства, која се и до данас одржавају. Та се вода не квари, макар годинама стајала у незатвореним судовима. Њоме се у свако доба године, чак и за време најјачих мразева, поливају и умивају болесни и здрави, и то им користи. Многима који су патили од страшних рана преподобни Серафим је наређивао да се омију водом из тог студенца, — и сви су од тога добијали исцељење. Неки су, умивши се овом водом, прогледали; други су, пијући од ње, брзо се исцељивали од унутрашњих недуга и са одра тешких болести устајали здрави и чили.

За време колере тридесетих година прошлог столећа стицало се на „Серафимов студенац“ не мало верних, чак из најудаљенијих покрајина, и по вери својој добијали од његове целебне воде олакшање и исцељење. Тако и коњички капетан Теплов, чије се имање налазило у Екатеринославској губернији, где је колера стала косити, опомену се да му је преподобни Серафим раније, као узгред, говорио: „Када те буде снашла нека невоља, ти наврати к убогом Серафиму у келију; он ће се помолити за тебе“. И ово сећање подстаче га да се са својом женом из даљине обрати старцу Серафиму, да их избави од пагубне болести. И гле, идуће ноћи свети старац се јави у сну жени Теплова и нареди јој да се упути на Богословски извор, да узме воде са њега, па да се напије од ње и омије њоме она, њен муж, укућани и сва послуга. Са потпуном вером у моћ молитвеног

заступништва угодника Божјег Серафима Теплови отпутоваше на извор, напише се воде и умише, па водом напунише чиставо буре и одвезоше на своје имање. И стварно, оболели људи на имању Теплова, од којих многи већ беху на самрти, чудесно се исцелише, употребивши ову воду, и од тада нико више не умре од колере на имању Теплова.

Утицај благодатног старца није се ограничио само на Саровску пустињу. Изузетни значај он је имао за развиће месног женског монаштва. Нарочито су дирљиви били односи преподобног Серафима према Дивјејевском сестринству, основаном око 1780. спажинцом, удовицом пуковника, Агатијом Мељгуновом. Оставши удовица у маладим годинама, она поче гајити намеру да свој живот посвети Богу. Са тим циљем она обиђе многа света места. И где, одмарајући се на дваестак километара од Саровске обитељи, у селу Дивјејеву, она у полусну виде Мајку Божју, која јој наложи да остане на том месту и подигне храм у част Казанске чудотворне иконе Њене. Касније се Мељгуновој, која прими монаштво са именом Александра, придружише и друге подвижнице, те тако би положен почетак Дивјејевској обитељи, са којом је неодвојиво везано име преподобног Серафима Саровског. Још сама оснивачица Дивјејевске обитељи, умирући, повери будућу судбу сестара преподобном Серафиму, тада јерођакону. И блажени старац Пахомије, игуман Саровски, остављајући овај свет, повери оцу Серафиму старање о Дивјејевској заједници. Преподобни Серафим се стараше о њој са правом очинском љубављу и бригом. Дивјејевске сестре су одлазиле к њему за благослов и помоћ у разним тешкоћама и недоумицама. Старац им је старатељски давао добре и душекорисне савете, свом душом се уносећи у њихов живот и поредак.

Молитвама преподобног и средствима добротвора, исцељених преподобним, Дивјејевско је сестринство расло. Уједно са тим, свети Серафим раздели обитељ на две половине, но под заједничком управом и руководством, тако да се на извесном растојању, под засебном оградом, подизаху нове келије са посебним храмом, те се појави као нови манастирчић. „Ово је, го-

вораше преподобни, по вољи Господа и Божје Матере“. Тако уради угодник Божји, јер је сматрао да је незгодно и непробитачно да чисте деве живе заједно са удовицама, које су неко време провеле у браку. По указању Пресвете Богородице старац изабра за ово једно место, недалеко од Казанске Дивјејевске цркве, на поклоњеном имању. И ту подиже воденицу за Дивјејевске сестре. На тај начин преподобни отац Серафим образова нарочито, такозвано Серафимовско-Дивјејевско сестринство, одвојено од пређешњег, које основа гореспоменута Агатија Мељгунова.

Бринући се о сестрама Дивјејевским, нарочито о „својим воденичним сестрама“, како је обично преподобни Серафим називао сестре нове одвојене заједнице, он их је неуморно тешио и бодрео у свима тешкоћама и невољама многотрудног монашког живота. Но, благодарећи благодатном утицају преподобног оца, Дивјејевска обитељ стаде привлачити к себи све више и више сестара, које су под очинским руководством светог старца тражиле богоугодан монашки живот. Неке су посвећивале свој живот Богу у Дивјејевској обитељи из захвалности за исцељење, добијено молитвама светог старца. Друге пак он је, по својој прозорљивости, од детињства као предодређивао за ово, и израна их руководио ка ступању у манастир. А када би сестре, бојећи се за будућност, стале туговати због материјалне незбринутости и неосигураности манастира, он их је тешио говорећи им да је ово место изабрала за њих сама Царица Небеска, и Она ће их у свему помоћи, тако да ће у њих бити и свој хлеб, и своје цркве, и свој устав црквени, као у Сарову. И додавао је, да ће и он, „убоги Серафим“, свагда преклањати за њих колена на молитву. Сестре Дивјејевске обитељи беху у потпуном послушању преподобном Серафиму. Без старчевог благослова оне ништа нису предузимале. Када би која сестра на извесно време одлазилка из манастира она се и пред одлазак из обитељи и по повратку у обитељ јављала преподобном по благослов.

Старица Дивјејевске обитељи Матрона Пљешчејева казивала је о следећем чудесном догађају: „Ступивши у Дивјејевски

манастир, ја сам, по благослову оца Серафима, имала као послушање, да сестрама спремам храну. Једном, због слабуњавости и због вражјег искушења ја западох у такав душевни немир и утученост, да се реших да нечујно и без благослова напустим манастир, — толико ми се учинило тешко и неподношљиво ово послушање. Без сумње отац Серафим је провидео моје искушење, јер ме је изненада позвао да отидем до њега. Ја пођох к њему трећег дана по Петрову дне, и сав пут преплаках. Дошавши до његове саровске келије, ја пред вратима сатворих, по обичају, молитву. Одговоривши: „амин“, старац ме срете као чедољубив отац и, ухвативши ме за обе руке, уведе ме у келију. Онда рече: „Ето, радости моја, ја те очекивах целог дана“. Ја му са сузама одговорих: Баћушка, теби је познато какво је моје послушање; раније ми је било немогуће доћи; и чим сестрама издадох обед, ја одмах кренух к теби, и сав пут преплаках. — Тада ми отац Серафим својом марамицом убриса сузе, говорећи: „Матушка, сузе твоје не капљу узалуд на под“. Па затим приводећи ме ка икони Царице Небеске „Умилење“, рече ми: „Поклони се, матушка, и целивај, Царица Небеска утешиће те“. Ја начиних поклон и целивах свету икону, и осетих такву радост на души, да просто потпуно оживих. После тога отац Серафим ми рече: „Ну, матушка, сада иди у гостопримницу, а сутра дођи у даљну пустињицу“. Но ја му на то приметих: „Баћушка, ја се бојим да сама идем у даљну пустињицу. — А отац Серафим на то рече: „Ти, матушка, путем до пустињице читај наглас непрестано: „Господе, помилуј!“ И притом сам отпевавши неколико пута: Господе, помилуј!

Ја тако и урадох: сутрадан сам целим путем говорила наглас: Господе, помилуј! И не само нисам осећала никакав страх, него сам, штавише, осећала у срцу највећу радост, по молитвама оца Серафима. Прилазећи к даљној пустињици, одједном угледах где отац Серафим седи близу своје келије на пању и поред њега стоји ужасно велики медвед. Ја премрех од страха и повиках на сав глас: Баћушка, умрећу! — и падох. Отац Серафим, чувши мој глас, удари медведа и махну му руком. Медвед, као неки разумни створ, одмах пође у густу шуму на ону страну куда му отац Серафим показа руком. А ја, видећи

све то, дрхтах од ужаса; и чак кад ми отац Серафим приђе са речима: „Не ужасавај се! не бој се!“ ја продужих да вичем: Јаој, умрећу! — На то ми старац рече: „Не, матушка, нећеш умрети; смрт је далеко од тебе; а ово је радост“. И онда ме одведе к оном истом пању на коме је малочас седео, па, помоливши се Богу, посади ме на њега, и сам седе. Но тек што седосмо, а оно одједном се из густе шуме појави онај исти медвед, па пришавши к оцу Серафиму леже крај његових ногу. Ја пак, налазећи се у близини тако страшног звера, спочетка бејаш у највећем ужасу и трепету. Но затим, видећи да се отац Серафим опходи са њим без икаквог страха као са кротким јагњетом, па га чак из својих руку храни хлебом, ја се постепено смирих и живахних вером. Тада ми нарочито чудесно изгледаше лице великог оца мог: оно беше светло и радосно као у анђела.

Напоследку, када се потпуно смирих, а старац већ беше скоро читав хлеб дао медведу, он ми пружи преостали комад хлеба и наложи ми да ја сама похраним медведа. Но ја му одговорих: Бојим се, баћушка, он ће ми и руку одгристи. — А отац Серафим, погледавши на мене, осмехну се и рече: „Не, матишка, веруј да ти он неће одгристи руку“. Тада ја узех пружени ми комад хлеба, и похраних њиме медведа са таквим уживањем, да бих желела још да га храним, јер звер беше кротак и према мени грешној, због молитве оца Серафима. Видећи ме спокојном, отац Серафим ми рече: „Сећаш ли се, матушка, преподобном Герасиму на Јордану служио је лав, а убогом Серафиму служи медвед. Ето, и зверови нас слушају, а ти си, матушка, клонула духом. Та због чега да ми падамо духом? Ево, да сам понео маказе, ја бих га сад и остригао“. — Тада ја у простоти својој рекох: Баћушка, када би овог медведа виделе сестре, оне би умрле од страха. — Но он одговори: „Не, матушка, сестре га неће видети“. Ја онда рекох: А ако га неко закоље, мени ће га бити жао. Старац одговори: „Не, неће га ни заклати; сем тебе нико га неће видети“. Ја још размишљах како ћу испричати сестрама о овом страшном чуду. А отац Серафим одговори на моје мисли: „Не, матушка, до једанаест година после моје смрти ти никоме не причај о овоме. А онда ће ти воља Божја открити коме ћеш казати“.

После доста времена старица Матрона дође неким послом у келију, где се, са благословом оца Серафима, бавио живописом сељак Ефим Васиљев, познат по својој оданости и љубави према блаженом старцу. И видећи да он живопише оца Серафима, одједном му рече: „Било би згодно да ту намалаш оца Серафима са медведом“. Ефим Васиљев је упитао, због чега она тако мисли. И она њему првome исприча о ономе чудесном догађају. А тада се баш беше навршило једанаест година од старчеве смрти.

За сестре Дивјејевске обитељи преподобни отац Серафим остави нарочито молитвено правило, и даде им потребна упутства о чувању ризнице и црквене имовине. Спочетка сестре „воденичне заједнице“ не имаћаху посебни храм, што им причињаваше значајне тешкоће. Али кад угодник Божји чудесно исцели гореспоменутог Манторова, онда овај из благодарности према чудотворном старцу, и по савету његовом, продаде своје имање, и даде све на зидање великог каменог храма за „воденичне“ сестре. Храм би подигнут са два престола: један у име Рождества Христова, други у име Рождества Пресвете Богородице, и освећен 1829. године. Што се тиче рада преподобни отац Серафим је, сем воденичних послова, завештао Дивјејевским сестрама да се баве радом који је својствен простим људима. А цртање, шијење свилом и златом, и друга слична пословања, која захтевају удубљивање умно и спадају у уметност, он није хтео допустити. Свагда веран своме начелу, он је овако завештање заснивао на правилима св. Василија Великог и св. Григорија Богослова, који препоручује да се у манастиру баве само пословима који задовољавају манастирске потребе. Но при свима радовима отац Серафим је саветовао држати се строго правила: „Посао у рукама — молитва у устима“.

Сва ова старчева завештања строго су испуњавана у Дивјејевском сестринству. А скретања од њих обично су повлачила за собом непријатне последице по обитељ; но свети Серафим ју је чувао од невоља и бедâ. Тако, преподобни је био завештао да у подигнутом храму Рождества Христова, где се стално имао читати Псалтир, гори неугасива свећа пред иконом Спа-

ситеља а пред иконом Божје Мајке — неугасиво кандило. И притом је додао, да, ако се ово његово завештање буде испуњавало тачно, Дивјејевско сестринство неће трпети невоље и беде, и да за ову сврху неће недостати уља. Али једном црквеница, када сви беху изашли из храма, угледа да се кандило угасило и зејтин сав изгорео, а међутим то је био последњи зејтин. Тада се она сети завештања преподобног Серафима, и помисли да се, ето, речи његове нису испуниле, и да стога ни другим предсказивањима његовим не треба поклањати вере. Вера у прозорљивост благодатног старца стаде је напуштати. Но одједанпут она чу прасак и, подигавши главу, она виде да се кандило упалило, да је пуно зејтина, и да у њему плове две мале новчанице. Збуњена, она похита к старици Јелени Манторовој, код које беше на послушању, и исприча јој шта се догодило. На путу је срете сељак и даде јој 300 рубаља у новчаницама за зејтин у неугасивом кандилу за покој душе његових родитеља.

Не ограничавајући се на завештања, дата Дивјејевским монахињама, преподобни Серафим оде много даље: Још за живота свог он спреми место за зидање саборне цркве, пошто су тада, као и раније, сестре користиле парохиски храм за богослужења. „У нас ће, матушка, — говорио је он једној дивјејевској старици тешећи је —, бити и саборна црква. На нашој земљи биће и наша стада, и овчице, и волови. Зашто онда, матушка, туговати? Све ће у нас бити наше. Сестре ће и орати, и жито сејати.“

Тако преподобни отац наш Серафим образова засебно, такозвано Серафимско-Дивјејевско сестринство, одвојено од пређашњег, основано гореспоменутог Агатијом Мељгуновом. Али по духу он није одвајао „воденично сестринство“ од Дивјејевског, и као оснивача обојих сматрао је монахињу Агатију, чију је успомену дубоко поштовао. Покровитељком пак новообразоване заједнице свети подвижник је признавао Пресвету Мајку Божју. „Ето, матушка, знајте, — говораше он једној старици —, ово место изабра сама Царица Небеска за прослављање њеног имена: Она ће вам бити бедем и заштита“.

Са истом таквом бригом и љубављу преподобни Серафим се старао још и о Ардатовској обитељи и о Зеленгорском се-

стринству, испуњавајући благодатни завет Богоматере, која му у дивном виђењу повери ове три женске обитељи на руководство и уређење.

При крају свога земаљског живота свети подвижник се удостоји од Бога необично дивних дарова благодати. Сва личност његова одисала је светом кротошћу и смиренуљем. Његове речи, поуке, савети, разговори у својој чудесној простоти вршили су неодољив утицај: и неуки и учени, и богати и сиромаси, и мирјани и монаси добијали су од додира и разговора са њим велике духовне користи и утехе. Чак су се и неверни и маловерни обраћали на пут спасоносног покајања. Дар прозорљивости и чудотворства растао је у благодатном старцу све више и више. Он је читао у души својих посетилаца питања, пре но што су их ови изrekli, и давао на њих одговоре. Душа људска била је откривена пред њим као лице у огледалу.

Неисцрпна исцељења лила су се из светог подвижника. Када су неки на то указивали, он је са смирењем одговарао да то чини не он, „убоги“, већ молитвено посредовање Пресвете Богомајке и светих Апостола Христових. Сви који су пили и умивали се са „Серафимовог студенца“, исцељивали су се од својих недуга. Једноме монаху коме руке беху потпуно одузете, свети старац даде суд са светом водом и рече му: „Узми и пиј!“ Овај попи воду и исцели се. Жена неког Воротилова беше на самрти. Муж њен, гајећи велику веру к преподобноме, обрати му се са сузама да помогне његовој болесној жени; но преподобни изјави да његова жена мора умрети. Тада Воротилов, сав у сузама, припаде к ногама његовим преклињући га да се помоли да жени његовој буду враћени живот и здравље. Преподобни се погрузи на десетак минута у „умну“ молитву; затим отвори очи, подиже Воротилова на ноге, и радосно му рече: „Ну, радости моја, Господ дарује супрузи твојој живот. Иди с миром дому свом“. Воротилов с радошћу похита дома, и тамо сазнаде да је његовој жени наступило олакшање управо у оним тренуцима када се преподобни Серафим налазио у молитвеном подвигу. Убрзо затим жена потпуно оздрави.

Некима је свети старац предсказивао блиску смрт, желећи да они не би прешли у вечност без хришћанске припреме; дру-

гима је пак предсказивао смрт, да би их побудио на покајање, јер их без покајања и исправљења живота очекује казна Божја у оном свету.

Приближавајући се крају свога многотрудног живота, овај славни борац Христов не само не умањи своје трудбеништво, него пређашњим подвизима додаде нове трудове и подвиге. Последњих година свога живота он је спавао седећи на патосу, наслоњених леђа уза зид и испружених ногу; а понекад је приклањао главу на камен или на прерубљени пањ, или се опружао на врећу, на цигле, на цепанице, које су се налазиле у његовој келији. Приближавајући се пак часу свога одласка из овога света, он се спуштао на колена и спавао ничице к патосу на лактовима, подржавајући главу рукама. Храну је узимао једанпут на дан, увече; одећу је носио убогу и бедну. На питање једног богатог човека, зашто носи такве дроњке, блажени старац одговори: „Јоасаф царевих сматрао је мантију, коју му даде пустињак Варлаам, угледнијом и драгоценијом од царске порфире“.

Преподобни Серафим, иако већ беше потпуно умро за свет, ипак не престајаше да у исто време са безграничном љубављу молитвено посредује пред Богом за оне што живе у свету. Небо му постаде сасвим сродно. Када посетиоци из Курска питаху оца Серафима, нема ли што да поручи својим рођацима, он, указујући на ликове Спаситеља и Богомајке, с осмејком рече: „Ево мојих рођака, а за живе моје рођаке ја сам већ живи мртвац“.

На годину и девет месеци пред своју кончину преподобни Серафим би удостојен посете од стране Пресвете Богоматере. То се догоди рано изјутра на Благовести, 25. марта 1831. године. „На два дана раније, — казиваше старица дивјејевског сестринства Евпраксија —, баћушка ми нареди да дођем код њега за тај дан. Када ја дођох, баћушка објави: „Имамо виђење Божје Матере“. И поклопивши ме ничице, он ме прекри својом мандијом и читаше нада мном по књизи. Потом, подигавши ме, рече: „Ну, сада се држи за мене и ничега се не бој“. У то време настаде хука, слична хуци шуме од великог ветра. Кад се

хука утиша, зачу се певање, слично црквеном. Онда се врата од келије сама отворише, постаде светло, светлије од дана, и миомир испуни келију, сличан најлепшој измирни. Баћушка стајаше на коленима, са рукама к небу подигнутим. Ја се уплаших. Баћушка устаде и рече: „Не плаши се, чедо; ово није опасност, него нам се од Бога шаље милост. Ево, Преславна, Пречиста Владичица наша Пресвета Богородица иде к нама!“ — Напред иђаху два анђела, држећи, један у десној а други у левој руци, по гранчицу са тек расцветалим цветовима. Коса им беше златасто-жута, и падаше им по раменима. Они стадоше напред. За њима иђаху св. Јован Претеча и св. Јован Богослов. Хаљине на њима беху беле, блиставе од чистоте. За њима иђаше Богоматер, а за Њом дванаест дева. Царица Небеска имађаше на себи мандију, сличну оној која се виђа на икони Тужне Божје Мајке; мандија беше блистава, али какве боје — не умет рећи, неисказано лепа; закопчана испод грла великом округлом копчом, траком украшеном дивним чудесно украшеним крстићима, али чиме украшена не знам, само се сећам да је сијала необичном светлошћу. Риза, преко које беше мандија, беше зелена, високо препасана појасом. Преко мандије беше као епитрахил, а на рукама наруквице, које као и епитрахил, беху украшене крстовима. Растом Она изгледаше виша од свих дева. На глави Јој беше узвишена круна, разнолико украшена крстићима, предивна, чудесна, а блистала је таквом светлошћу да је немогуће било гледати очима у њу, исто као и у копчу, траку и у само лице Царице Небеске. Коса Јој беше распуштена по плећима и беше дужа и лепша него у анђела. Деве иђаху за Њом по две и две, у венцима, у хаљинама разне боје; беху разнога раста, разних лица и разне боје косе, која им се спуштала такође по плећима; све беху велике лепоте; и оне стадоше у круг око свију нас. Царица Небеска бејаше у средини. Келија постаде пространа и врх се сав испуни пламена као од горећих свећа. Беше светлије него у подне; светлост беше нарочита, неслична дневној светлости; беше светлије и видније него од сунчане светлости. Ја се уплаших и падох. Царица Небеска приђе к мени и, додирнувши ме десном руком, изволи ми рећи: „Устани, девице, и не бој се нас. Такве деве, као што си ти, дођоше овде

са мношом“. Ја не осетих како устадох. Царица Небеска изволи поновити: „Не бој се; ми смо дошли да вас посетимо“. Отац Серафим већ не стајаше на коленима него на ногама пред Пресветом Богородицом, и Она говораше с њим тако умиљато, као са својим блиским. Обузета великом радошћу, ја упитах оца Серафима, где смо ми. Мислила сам да већ нисам жива. Потом када га запитах: Ко су ово? Пречиста Богородица нареди ми да приђем к девама и да их сама упитам. Оне стајаху са обе стране по реду како су и дошле: на првим местима стајаху св. великомученица Варвара и Екатерина, на другим — св. првомученица Текла и св. великомученица Марина, на трећим — св. великомученица царица Ирина и преподобна Евпраксија, на четвртим — св. великомученица Пелагија и Доротеја, на петим — преподобна Макрина и мученица Јустина, на шестим — великомученица Јулијана и мученица Анисија. Ја прилазих свакој од њих, и свака ми казиваше своје име и подвиге мучеништва и живота Христа ради, сходно ономе што је написано о њима у Житијама светих; све говораху: „Није нам Бог тек онако даровао ову славу, него за страдање и понижење. И ти ћеш пострадади“.

Пресвета Богородица је мношшта говорила оцу Серафиму што учесница у виђењу није могла чути. А ево шта чу: „Не остављај моје деве“ (дивјејевске). Отац Серафим одговори: „О, Владичице! ја их прикупљам, али не могу сам од себе да их руководим“. На то му Царица Небеска рече: „Ја ћу ти, љубимче мој, у свему помагати. Наложим послушање; ако га изврше, онда ће бити с тобом и близу мене; а ако изгубе мудрост, онда ће се лишити удела ових ближњих дева мојих; ни места, ни венца таквог неће бити. Ко им учини неправду, биће поражен од мене; ко им послужи Господа ради, биће поменут пред Богом“. Затим, обраћајући се мени, рече ми: „Ето, погледај на ове моје деве и на венце њихове: неке од њих оставише земаљско царство и богатство, зажеливши царство вечно и небесно; заволеше добровољно сиромаштво; заволеше Јединог Господа; и зато се, видиш, удостојише овакве славе и части. Како је било раније, тако је и сада. Само су пређашње мученице страдале јавно, а садашње — тајно, мукама срца, и награда ће им бити таква иста“.

Виђење се заврши тиме што Пресвета Богородица рече оцу Серафиму: „Скоро ћеш, љубимче мој, бити с нама“, и благослови га. Опростише се са њим и сви свети: св. Јован Претеча и Јован Богослов благословише га, а деве се целиваше с њим рука у руку. Мени би речено: Ово виђење теби је дато ради молитава оца Серафима, Марка, Назарија и Пахомија. И потом у трен ока све постаде невидљиво.

Виђење је трајало не један сат. Баћушка, обраћајући се после тога мени, рече: „Ето, матушка, какве благодати удостоји Господ нас убоге. Мени је на овакав начин било већ дванаест јављања од Бога. Господ удостоји и тебе. Ето какву радост доживесмо! Имамо разлоге због којих треба да имамо веру и наду у Господа. Побеђуј непријатеља ђавола, и буди у свему мудра противу њега: Господ ће ти помоћи у свему. Призивај себи у помоћ Господа и Матер Божју, светитеље, и мене убогог помињи. Памти и говори у молитви: Господе, како ћу умрети? Како ћу, Господе, на страшни суд доћи? Како ћу, Господе, одговор дати за дела своја? Царице Небеска, помози ми!

Узлазећи све више и више по лествици врлина и подвига монашких, преподобни отац Серафим се, најзад приближи к одласку свом из овога света. Још на годину дана пре смрти он осети крајњу изнемоглост. У то време он напуни седамдесет и две године. У своју пустињицу он већ не одлажаше често; беше му чак теретно да у Сарову прими многобројне посетиоце. Ноге га страшно бољаху, што беше последица непрестаних бдења његових, хиљадудневног молитвеног подвига његовог, и премлаћености од стране разбојника. Из рана на ногама непрестано је цурио неки сок. Али у лицу преподобни је остајао светао и радостан, осећајући духом ону небеску радост и славу, које уготови Бог онима који Га љубе.

Исцељујући као и раније многе верне, и чудесним даром прозорљивости помажући многе у њиховом препороду и спасењу, преподобни отац наш стаде почешће предсказивати своју блиску кончину. Дајући неким последње поуке, он је упорно тврдио: „Ми се више нећемо видети“. Неким монасима, а и мирјанима, препоручивао је да се убудуће сами брину о своме

спасењу, примећујући да се они никада више неће видети, и праштајући се са њима молио их је да се моле за њега. Често су виђали светог старца где стоји крај свог мртвачког сандука, размишљајући о загробном животу, и покатад горко плачући. Неким дивјејевским сестрама је отворено говорио: „Силе моје малаксавају; живите сада саме, остављам вас... Господу и Пречистој Матери Његовој“. Неки су тражили од њега благослов да га идућег Великог Поста посете у Сарову, но он је одговарао: „Тада ће се врата моја затворити, ви ме нећете видети“.

И по телесном изгледу стало се примећивати да се живот светог подвижника брзо гаси, али је духом био још бодрији него раније. Наговештавао је он о блиској кончини својој и најближим пријатељима и саподвижницима својим, на пример, блаженом јеромонаху Тимону, верном ученику свом, који се подвизавао у Надјејевској пустињи. При томе му је дао и последње душекорисне поуке: „Сеј, оче Тимоне, сеј дану ти пшеницу. Сеј на доброј земљи, сеј и на песку и на камену, сеј крај пута, сеј и у трњу, да би негде проклијала, и узрасла, и род донела, макар и не брзо. И дани ти талант не сакривај у земљи, да не би био истјазаван од Господара твог, него га подај трговцима, нека тргују њиме“.

Своме келејнику преподобни је не једанпут говорио, циљајући на своју блиску кончину: „Скоро ће бити кончина!“ Једноме од саровских стараца, давши му поуку, он нареди да дуне у свећу; и када се она угаси, он рече: „Ето, тако ћу се и ја угасити“. А неким је од братије говорио: „Живот се мој скраћује; духом, као да сам се овог тренутка родио, а телом сам по свему мртав“.

Видећи истински подвижнички живот преподобног Серафима, један од саровске братије, поуке ради, упита светог подвижника на кратко време пред његову блажену кончину: „Зашто, баћушка, ми не проводимо онако строги живот, какав су проводили древни подвижници благочешћа?“ „Зато, — одговори свети старац —, што немамо одлучности. Када бисмо имали одлучности, онда бисмо живели као и Оци који у старини просијаше подвизима и побожношћу: јер је благодат и по-

моћ Божја к вернима и онима који свим срцем траже Господа и сада иста каква је и раније била; јер, по речи Божјој, *Исус Христос је јуче и данас онај исти и вавек*“ (Јевр. 13, 8). — Ова дубока и света истина, коју је отац Серафим схватио на основу свог властитог искуства животног, беше, такорећи, закључна реч његових уста и печат његових подвига.

Пред почетак 1833. године преподобни измери себи гроб са стране олтара Успенске цркве. На недељу дана до свог представљања, на Божић 1832. године, отац Серафим беше на светој литургији и причести се светим Тајнама Христовим. После литургије разговарао је са игуманом, оцем Нифонтом. Између осталог он га је молио да се стара о братији, нарочито о млађима. Том приликом му остави завештање да га сахране у гроб који је он себи спремио. У недељу, првог јануара 1833. године свети старац дође последњи пут у болничку Зосимо-Саватијевску цркву, целива све иконе и свуда припали свеће, па се потом, по обичају свом, причести Светим Тајнама. По завршетку литургије он се опрости са свом присутном у цркви братијом, све их благослови и целива, и тешећи их говораше им: „Спасавајте се; не падајте духом; бдите; данас вам се венци спремају“. Пошто се опрости са свима, свети старац целива Крст и икону Богоматере; затим обилазећи око светог престола, он учини уобичајени поклон, и изиђе из олтарара на северне двери.

Тога дана брат Павле, сусед благодатном старцу по келији, који је често вршио дужност његовог келејника и доносио му храну, примети где свети отац три пута одлажаше на спремљени му гроб и дуго остајаше гледајући у земљу. Увече тај исти монах чу како старац у својој келији пева ускршње песме, прослављајући Васкрсење Христово.

Сутрадан, другог јануара, отац Павле у шест сати изјутра изађе из своје келије за рану литургију и у трему близу келије оца Серафима осети мирис дима. У келији богоугодног старца увек је горело много свећа; упозораван да од тога може настати пожар, он је обично одговарао: „Док сам ја жив, пожара неће бити; а кад умрем, моја ће кончина бити објављена пожаром“. Тако и би. Отац Павле, сатворивши уобичајену молитву,

закуца на врата старчеве келије, но одговор не доби, а врата беху изнутра забрављена. Он онда, држећи да је старац отишао у своју пустињу и да у његовој келији нешто гори, позва братију. Када отворише врата, видеше да ватре нема, само су књиге лежале на клупи крај врата у нереду и неке платнене ствари, које су многи посетиоци доносили старцу. Ове су стварчице тињале, вероватно од искре са свеће, чији је подсветњак ту стајао, али ватре није било. Ствари што су тињале, угасише. Напољу је још био мрак, праскзорје је тек почињало, а и у келији је било мрачно, те ни оца Серафима нису могли приметити. Утом братија, обавештена о свему, наиђоше са ране литургије. Упаливши свећу, они угледаше оца Серафима где гологлав у својој обичној белој подраси, клечи на коленима на свагдашњем месту својих молитвених подвига пред иконом Божје Матере „Умилење“. О врату му је висио метални крст са Распећем; руке су му биле прекрштене на грудима; на аналоју пред иконом лежала је отворена књига по којој је он вршио своје молитвено правило пред иконом Богоматере. Мислећи да је старац заспао, монаси га стадоше опрезно будити, но одговора не би: старац је завршио свој подвижнички живот на земљи. Очи су му биле затворене, лице оживљено и одуховљено боготомислијем и молитвом, тело још топло, као да је тог часа дух његов напустио своје земно обиталиште.

Са благословом настојатеља, игумана Нифонта, братија на рукама пренеше тело блаженог старца Серафима и положише у суседној келији јеромонаха Евстатија. Ту му омише чело и колена, оденуше га по монашком чину, и положише у већ познати нам хрстов мртвачки сандук, и одмах пренесоше у саборну цркву.

Вест о кончини светог старца брзо се пронесе, и нагло се стече у манастир сва околина. Сви су туговали и горко плакали због смрти преподобног праведника, нарочито сестре Дивјејевске, јер су у њему губиле свог духовног оца и староца. Њихов је плач био утолико неутешнији, што није било човека који би био у стању да њега замени као духовног руководиоца.

У ноћ блажене кончине преподобног Серафима јеромонах Филарет, који се подвизавао у Глинској пустињи, излазећи

са јутрења из храма, указа братији на необичну светлост на небу и рече: „Ето како душе праведних узлазе на небо! Сада се душа оца Серафима узноси на небо“.

Осам дана стајало је тело преподобног Серафима у саборној цркви Успења. Гробницу блаженом старцу спремише на оном месту које он сâм давно беше изабрао. Саровска обитељ беше још пре дана сахране преплављена хиљадама и хиљадама народа, који се стицаше са свих страна, из суседних покрајина и губернија. Сви су једнодушно оплакивали кончину светога старца, и сваки се тискао да целива великог угодника Божјег. На сам дан сахране, на заупокојној литургији беше тако много народа у цркви, да су се свеће на светњацима око покојника гасиле од запаре. Сахрану изврши игуман саровски отац Нифонт, уз саслужење многобројне братије. Тело преподобнога би сахрањено са десне стране олтара саборне цркве, покрај гроба Марка затворника. Касније над гробом би подигнут метални споменик у облику гробнице, са натписом: „Живео у славу Божју 72 године, шест месеци и дванаест дана“.

И после блаженог представљења свог преподобни Серафим давао је разна исцељења и чудотворења свима који му се са вером обраћаху. Он је продужио да и из оног света показује људима своју чудесну самилосну љубав, коју је непрестано показивао за живота свог на земљи, када се свакоме, по неисказаној доброты својој, обраћао са речима: „радости моја“. Нарочито се он често јављао саровским и дивјејевским сестрама ради њиховог исцељивања и утехе.

Тако, на шест месеци после блажене кончине оца Серафима, једна сестра Дивјејевске обитељи разболе се од бесомучности. И једне ноћи она у сну види као да се налази у Дивјејевској цркви, где и преподобни Серафим; старац је, са још једном сестром која се такође налази ту, узима за руке, уводи у олтар, обилази са њом око престола, и она се одједном осети добро и лако. Пробудивши се, она се прекрсти и потпуно дође к себи; пробуди се она потпуно здрава, и од тада више никада није имала наступе бесомучности.

Друга сестра Дивјејевске обитељи разболе се силно од очију. Уочи Нове 1835. године види она овакав сан: као налази се она у цркви Тихвинске Божје Мајке, из царских двери излази у белој ризи преподобни Серафим, даје јој воздух и наређује да њиме обрише очи; она га пита: „Јеси то ти, баћушка?“ а он јој одговара: „радости моја, како си ти неверујућа! Сама си ме молила, а не верујеш. Та ја код вас литургију служим“. После тога старац постаде невидљив. — Од тога времена монахињу престадоше болети очи.

Познати и од свих поштовани руски подвижник са Атона, јеромонах Серафим, у схими Сергије, познат под именом „Светогорац“, у својим келејним забелешкама саопштава следеће: „Године 1849. ја се разболех. Болест моја беше убитачна; ја нисам мислио да ћу остати у животу. Никаква ми средства не могаху повратити снагу и здравље. Бејаш у очајању. Но касно увече на Нову годину 1850. г. одједном неко ми тихо говори: „Сутра је дан кончине оца Серафима, саровског старца; одслужи за њега заупокојну молитву и парастос, и он ће те исцелити“. Ово ме силно утеши. Иако нисам лично знао оца Серафима, али сам 1838. године, боравећи у Сарову, стекао према њему љубав и веру. Ова се осећања још јаче учврстише у мени када 1839. године сањаш како од све душе служим молепствије оцу Серафиму и громко певам: „Преподобни оче Серафиме моли Бога за нас!“ Само, када му је после шесте песме ваљало читати Еванђеље, и ја не знађах које, да ли Еванђеље преподобноме или које друго, одједном неко ми говори: читај тридесет и шесто зачало од Матеја. При овим речима тајанственог гласа ја се пробудих. Од тог доба, и сада, ја искрено верујем да је отац Серафим велики угодник Божји. Но да се вратим на моју болест у 1849. години. Према тајанственом наговештењу, које ми је препоручивало помен оцу Серафиму, ја замолих, пошто сâм не бејаш у стању, да се за њега одслужи литургија и парастос. И чим то урадох — болест ме прође: ја осетих необично спокојство, избавих се од насиља злог. И од тога времена све до сада ја сам благодаћу Божјом здрав“.

У среду пете недеље Великог Поста 1858. године дивјејевска монахиња Евдокија, заједно са другим сестрама, пуњаше

ледом огромну ледници, која беше дубока три метра. Но оклизувши се изненада, она паде на само дно леднице, где беху неколико гомила оштрога комађа леда. Од силног пада она и не јаукну. Једва је извукоше онесвешћену. Видећи да је још жива, послаше у село по лекара. Када после неколико часова дође к себи, духовник је исповеди и причести. Јадница се жаљаше на самртне муке у слабини и глави, на којој беше много модрица. Од најмањег додира она је падала у несвест. Дошавши, лекар нађе да је њено стање врло опасно. После две недеље, у току којих она готово није спавала од болова, у поноћ на Велики Четвртак она заспа површним сном у коме види ово: преподобни отац Серафим уђе к њој у келију и рече јој: „Дошао сам да посетим моје сиротице; одавно нисам био овде“; она му горко плачући рече: „О, баћушка, како ме боли слабина!“ Старац онда, саставивши три прста десне руке, прекрсти трипут повређено место, говорећи: „Стављам ти фластер и завој“. После тога он постаде невидљив. Евдокија се пробуди и отвори очи, — у келији беше савршена тишина, и она поново заспа. Пробудивши се у пет сати изјутра, она виде да лежи на болесном куку не осећајући никакав бол. Присетивши се јављења њој баћушке Серафима, она рече: „Дуго сам осећала као да фластер стоји на позлеђеном месту“. И тог дана она сама, без ичије помоћи, устаде са кревета и исприча свима о своме чудесном исцељењу.

Многима је преподобни давао исцељење, саветујући им да пију воду са његовог студенца и да се омију њоме. Тако, две године после кончине блаженог старца, једна сестра Дивјејевске обитељи тешко се разболе од тифуса и беше на самрти; притом јој се потпуно одузе једна рука. И гле, она види у сну преподобног оца Серафима, који је пита, зашто она не дође к њему на студенац; и узевши је за болесну руку, подиже је, наређујући јој да то неизоставно учини. — Пробудивши се, монахиња осети да јој је рука исцељена. А када је сестре одвезоше у Саров на „Серафимов студенац“ и облише водом из њега, она доби потпуно исцељење.

Коњички капетан Теплов, који гајаше особито поштовање према преподобном оцу Серафиму, дође 1834. године у Саров

са трогодишњом ћерком која боловаше од ногу. Одслуживши парастос на старчевом гробу, понеше дете на Серафимов студенац, чврсто верујући да ће се Господ ради старчевих молитава смиловати на њу. Напојивши девојчицу водом са студенца и омивши јој ноге, они понеше воде у манастир са намером да над њом одслуже молепствије са водоосвећењем. Но при улазу у манастир девојчица се отрже из дадиљиних руку и отрча напред као здрава, и доби потпуно исцељење.

У 1856. години јединац син вицегубернатора Костромске губерније А. А. Борзко, осмогодишњи дечко, стаде патити од грчева у стомаку. То се претвори у страшну болест, са ужасним изнурујућим нападима, тако да се родитељи стадоше бојати за живот свога јединчета. У то време расофорна монахиња Костромског женског манастира С. Д. Давидова поклони матери болесног дечака *Ојис живоџа и њодвиџа Серафима Саровског*. Овај *Ојис* стадоше читати дечакови и отац и мајка, дивећи се дејствима благодати Божје, која се пројавила у преподобном. Једне ноћи дечко виде у сну Спаситеља, окруженог Анђелима, који му обећа исцељење, ако он изврши оно што му буде наредио старац који ће доћи к њему. Потом му се јави старац, који му каза да се зове Серафим, и рече му: „Ако хоћеш да оздравиш, узми воде са студенца који се налази у Саровској шуми и зове се „Серафимов“, па њоме три дана изјутра и увече омивај главу, груди, руке и ноге; и пиј од ње“.

Изјутра дечко исприча свој сан родитељима; и они беху у недоумици како да набаве ту воду; и туговаху због тога. Сутрадан изјутра дечко исприча родитељима други сан: јави му се, окружена Анђелима, Божја Мати, и са љубављу му наређиваше да поступи по старчевим речима. — Тог баш дана врати се са пута у Саров госпођа Давидова, и родитељи је дечакови замолише да им да мало воде са Серафимовог студенца. Она им одмах посла боцу те воде. И када дечко поступи по упутству старчевом, он се стаде постепено опорављати, и потпуно оздрави.

Неке је преподобни Серафим спасавао од разбојника и лопова, на чудесан начин јављајући се и претећи овима. Тако, јед-

ном је нека богомољка ишла Муромском шумом. Чувши на једном забаченом месту запомагање и вику, она извади иконицу преподобног Серафима коју је при себи имала, па закрсти њоме себе и оно место откуда је долазило запомагање. Ускоро су недалеко пронађена два измрцварена човека, који испричаше како су их разбојници хтели убити, али су се одједном разбегли. Ухваћени касније, ови разбојници кајући се за разбојништво у Муромској шуми, казиваху ово: када су се спремали да својим жртвама зададу последњи ударац, одједаред истрча из шуме сед, погрбљен, у похабаној камилавци и белој подраси монах, који претећи прстом викну: „Сад ћу вам ја показати!“ За њим трчаше гомила народа с моткама. — Када овим разбојницима показаше иконицу преподобног Серафима, узету од оне богомољке, они изјавише да је то онај монах.

Млада сељанка из Рјазанске губерније и среза Олга И. доби наступе неке страшне болести, који беху праћени штучањем, зевањем, помрачењем вида и беснилом. Она је кидала себе, викала, показивала неприродну снагу и цепала у парампарче хаљине на себи. Њена страдања продужавала су се осам година. Године 1858. она са трима богомољкама-скитачицама крену у Саров и Дивјејево. Путем је понекад осећала наступе, али је још могла ићи. Уколико се више приближавала Сарову, утолико су се наступи појачавали. А кад угледа Саров, она леже на пут, и нипошто није хтела даље. Једва су је са највећим напором довели у Саров. После молепствија Царици Небеској и парастоса за оца Серафима, она се са својим сапутницама упути на његов студенац. Но ту напад беше изузетно страховит; она се драла: „Што ме ти давиш! ја сам јак, што ти мене ве зујеш? Изаћи ћу, изаћи ћу!“ Неколико пута ју је ударило о земљу на мртво; два сата она беше слепа и нема. Најзад зли дух повика: „Три изађоше, један остаде“. После двадесет и четири сата она се у Сарову причести Светим Тајнама и крену у Дивјејево. Али на пола километра до манастира она паде на земљу. Неколико пута путем њу је окретало као точак. Са великим напором доведоше болесницу до гостопримнице пред вече. Сву ноћ она проведе у немиру, и побегла би да је нису држали. Изјутра, не казујући јој, поведоше је у цркву Преображења Го-

сподња, где је пустињица преподобног оца Серафима, претворена у свети олтар и чува се сва његова одећа. Када су је вукли у цркву, неприродна снага противљаше се снази неколицине људи. Зао дух дераше се: „Изаћи ћу, изаћи ћу! Ћутаћу!“ Са распростртим рукама и ногама, и са набреклим вратом и стомаком одвукоше је до камена Серафимовог. Положивши је на њега, они је покрише мандијом, метнуше на њу епитрахил светога старца: болесница се стално дерала; а када јој на руке навукоше рукавице оца Серафима, она постаде као мртва. Мало по мало врат, стомак и остали делови тела стадоше се враћати у нормално стање; провевши сат и по у несвести, болесница дође к себи потпуно, и мољаше се са сузама, и благодараше Господа и угодника Његовог за своје исцељење. Но пошто беше веома изнурена, она није могла говорити много; њене сапутнице су причале о њој, а она је потврђивала; тврдила је то, да јој никада није било тако лако и пријатно као сада. Настојатељница обитељи благослови је на пут сликом оца Серафима и парченцетом од његовог камена. Идућег дана, одстојавши литургију, молепствије и парастос, она отпутова у Москву.

Исцељење муромског трговца Ивана Засухина, сина његовог и кћери описано је у часопису „Гражданин“ за октобар 1884. године. Муромски трговац Иван Иванов Засухин 21. марта 1882. године допутова из Урјупина кући својој у Муром тешко болестан. У Урјупину се он разболео од трбушног тифуса. Месни доктор у Урјупину унеколико му олакша болест, али му саветова да иде у своје родно место, што он и учини. Путовање веома замори болесника и он допутова у Муром врло слаб. Би позван доктор Стабровски. И он га стаде лечити од трбушног тифуса. Болест попусти, температура спаде од 40,1° на 37,5°. Не прође много дана и болесник се стаде поправљати. Али се за време болести код њега појави оток за ушима, па затим на врху десне ноге. Лекар нађе за потребно да се оток расече, да би изашла течност која се тамо накупила. Али расечање не испадде добро, јер течност није излазила, а оток стаде расти све више и више. Ни Стабровски ни други лекар у овој болести не помогоше. Тада они предложише болеснику да отпутује у Пе-

троград, сматрајући да ће му можда тамо моћи помоћи помоћу операције. Болесник отпутова у Петроград. Конзилијум петроградских професора, Богдановског и Мултановског, нађе да је операција немогућа, и они посаветоваше болеснику да се врати кући. По повратку у Муром, у Засухиновој болести настаде нови заплет: он доби запалење плућне марамице и растројство стомака. Болесник ослаби коначно. Позваше и друге лекаре; они установише да је болесниково стање безнадежно, па му чак и дан смрти одредише. После такве изјаве лекара болесник се стаде припремати за смрт. Би позван свештеник, као духовни лекар. Он затече болесника веома слабим, али при свести. Као прави хришћанин, Засухин се искрено исповеди и удостоји светог Причешћа. Не прође много дана, опет позваше свештеника. Свештеник дође и затече болесника при свести, али потпуно ослабелог. И прочита му молитву на исход душе. Но трећег дана болеснику би боље. Ствар беше у овоме: сусетка, угледна госпођа М. Т. Бичкова, жалећи веома што тако рано умире добар сусед, донесе болесниковој жени воде, захваћене са студенца оца Серафима и замоли је да самртнику да од те воде. Жена принесе мужу воду, али он већ не беше у стању ни уста отворити; жена је једва успела да му кашичицом спусти у уста неколико капи, а осталу воду она му изли на главу. Од тог тренутка, болесник се потпуно умири, тако да жена помисли не умире ли већ, и стаде пажљиво мотрити. Но болесник, на њено чуђење, заспа тихим сном; и спаваше неколико сати. Пробудивши се, болесник потражи нешто да попије. Овај неочекивани захтев потпуно збуни жену, те она није знала шта да му да, а да му не би шкодило. Паде јој на памет мисао, да му да млеко; и она то учини. Али се потом сети да му је млеко забрањено, стога стаде стрепити од рђавих последица. Попивши млеко, болесник осети да му је добро. Стомак је почео да ради, и нема онога што се раније дешавало. Од тих тренутака (16. новембра) њему би боље. Сутрадан лекар прегледа груди Засухину и нађе побољшање. Но кук је и даље остао болестан и поднадут, ране се нису затварале. Тада болесник, не обазирајући се на своју крајњу изнемоглост од болести, изјави да жели да сам лично отпутује у Саров и поклони се овом угоднику Бож-

јем. Спремајући се за пут, жена његова узме са собом, за сваки случај, све што је потребно за сахрану. Бише поведена и деца, да би болесник, у случају жалосног исхода, видео своју децу у последњим тренуцима свога живота. Положај болесников беше врло тежак: седети у колима он није могао, пошто му болесна нога беше савијена, а трупцање кола причињавало му је неподношљиве болове. При сваком задржавању, њега су на рукама износили из кола. У таквом болесном стању Засухин стиже у Серафимско-Дивјејевски манастир. Ту је болесник имао намеру да мало одахне од тешког путовања и проведе двадесет и четири сата. То је било петог јуна, на сам дан Духова. Наступи време свеноћног бденија, и болесник се реши да буде на богослужењу, без обзира на силне болове. Жена и његове слуге пренеше га на носилима из гостопримнице до цркве, и скоро га на рукама унесе у цркву. Када после величанија сав народ приступаше и целиваше икону Свете Тројице, пође с великим напором и болесник на својим штакама, уз помоћ жене и других, да се поклони празничној икони и да га помажу светим јелејем. Када целива икону и доби помазање, он нехотице баци поглед на свету икону Божје Мајке у иконостасу, која је раније била у келији старца Серафима и пред којом се он тако пламено молио, и у том тренутку осети како му нога чврсто стаде на патос и престаде бол. Он остави своје штаке и без њих, на чуђење свих присутних, оде на своје место. Када се служба заврши, Засухин устаде смело на ноге и изађе из цркве, где су га слуге очекивале са носилима. Но, пошто му њихова помоћ није била потребна, он им предаде чак и своје штаке, па без ичије помоћи прође пут, око четврт километра, до гостопримнице. Сутрадан он опет пешке оде у цркву, где се и причести светим Тајнама. Тог истог дана он похита и у Саров, и тамо на гробу оца Серафима одслужи парастос. Сутрадан изјутра, после богослужења, он пожури на целебни студенац, чијом водом би он онако чудесно спасен од смрти. Студенац је удаљен од манастира око два километра. Но болесник лако пређе тај пут. Путем је размишљао, да ли да са болесног места извуче дренажу или не. Многи му саветоваху да то не чини; и он их послуша. Кад дође до студенца, он се скину наг, приђе под сами студенац,

и чим осети на себи хладну воду његову — кроз његово тело проструја као нека пријатна врелина и нова снага. Изишавши, он виде да једне дренаже нема на отоку, а другу онда извуче сам. Идућег дана он се на св. литургији причести Светим Христовим Тајнама. Затим Засухин постаде потпуно здрав.

У сина г. Засухина, малишана од осам година, сва глава беше покривена крастама, и силно га бољаше. Водили су га познатом професору за кожне болести, г. Полотебнову. Прегледавши малишана, он изјави да се његова болест мора лечити најмање две године. Засухин поведе малишана у Саров. На путу у Саровску пустињу, 5. јуна на Свету Тројицу, они се зауставише да се одморе у Серафимско-Дивјејевској обитељи. Ту дознаше од монахиња да по заповести блаженог страца треба са умном молитвом пролазити по јарку, који сестре ископаше по његовом упутству, по коме је, према његовим речима, прошла сама Мати Божја. Засухини пођоше са целом породицом да испуне заповест светог старца. Болесни малишан, по савету монахиње која га вођаше, спуштао се на дно јарка, кидао траву и цвеће и стављао их сво време на своју болесну главу. Дошавши у Саров, он се окупа у Серафимовом студенцу. И када се 15. јуна вратише дома, у град Муром, глава се малишанова не само беше потпуно очистила него и обрасла дивном густом косом. — Треће чудо милосрђа Божјег десило се са ћерком Засухина, којој повређени прст би исцељен јелејем из кандила над гробом оца Серафима.

Много и других чудесних знамења и исцељења чињаше преподобни отац наш Серафим после свог блаженог престављења. Од дана његове кончине непрестано се дешавају исцељења на онима који му прибегавају са молитвом и вером за његово посредовање пред Господом. У години 1891. над гробницом преподобног Серафима би подигнута капела.

Успомена на узвишени подвижнички живот старца и вера у моћ његовог молитвеног посредовања, у току времена не само није ослабила, него је све више и више расла и утврђивала се код свих слојева православног народа. Потпуно делећи ту народну веру у светост старца Серафима, Свети Синод Руске

Цркве је већ неколико пута признао као потребу да се предузму потребне мере за прослављење угодника Божјег. Године 1895. преосвећени владика Тамбовски поднео је Светом Синоду извештај са материјалом нарочите комисије која је испитала двадесет и четири случаја чудесних знамења и исцељења, учињених молитвама старца Серафима. После тога преосвећени владика Тамбовски поднео је Светом Синоду, почетком и крајем 1897. године две збирке копија писмених изјава разних лица о чудесним знамењима и исцељењима, која су се збила на молитве светог оца Серафима. Најзад 1902. године, 19. јула, на рођендан старца Серафима, Његово Величанство цар Николај Александрович, имајући у виду молитвене подвиге блаженпопочившег угодника Божјег и свенародно усрђе према успомени његовој, изрази жељу да се приведе крају Светим Синодом већ започета ствар о прослављењу богоугодног подвижника. У почетку 1903. године Свети Синод, потпуно убеђен у истинитост и тачност чудеса, која се збивају на молитве старца Серафима, донесе одлуку да га призна у лику Светих, благодаћу Божјом прослављених, а свечане остатке његове — светим моштима. За свете мошти би направљен о трошку цара и царице кивот од сребра и позлаћен. Свечано прослављење новојављеног угодника Божјег би извршено 19. јула 1903. године у присуству цара, царице и других чланова царске фамилије и многохиљадне масе народа. Том приликом се десише многобројна исцељења на молитвено посредовање преподобног Серафима Саровскога чудотворца. Молитвама његовим нека Господ Бог сачува и нас од сваке беде и невоље! А Богу, дивноме у Светима Његовим, нека је свака част, слава и поклоњење — свагда, сада и увек, и кроза све векове, амин.

КЕЛИЈНО МОЛИТВЕНО ПРАВИЛО ПРЕПОДОБНОГ СЕРАФИМА САРОВСКОГ

Пре њочейка чийања Псалѝира чийај следеће:

Боже, очисти ме грешног и помилуј ме. (Поклон).

Господе, који си ме створио, помилуј ме. (Поклон).

Безброј пута сагреших, Господе, опрости ми. (Поклон).

Боже, милостив буди мени грешноме. (Поклон).

Боже, опрости моја безакоња и сагрешења. (Поклон).

Крсту Твоме клањам се, Владико, и свето васкрсење Твоје славим. (Поклон).

Господе, ако речју или делом сагреших у читавом свом животу, помилуј ме и опрости ми грешноме, милости Твоје ради.

Достојно је ваистину блаженом звати тебе, Богородицу, увек блажену и пренепорочну, и Матер Бога нашега. Часнију од Херувимâ и славнију неупоредиво од Серафимâ, Тебе што Бога Реч непорочно роди, ваистину Богородицу величамо.

Слава Оцу и Сину и Светоме Духу и сада и увек и у векове векова. Амин. Господе помилуј (ѝри ѝуѝа). Благослови.

Молитвама светих отаца наших, Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешног.

Слава Теби, Боже наш, слава Теби.

Царе небески, Утешитељу, Душе Истине, који си свуда и све испуњаваш, Ризницо добара и Даваоче живота, дођи и усели се у нас и очисти нас од сваке нечистоте и спаси, Благи, душе наше.

Свети Боже, свети Крепки, свети Бесмртни, помилуј нас (ѝри ѝуѝа). Слава Оцу и Сину и Светоме Духу и сада и увек и у векове векова. Амин. Пресвета Тројице, помилуј нас; Господе, очисти грехе наше; Владико, опрости безакоња наша; Свети, посети и исцели немоћи наше, имена Твога ради. Господе помилуј (ѝри ѝуѝа). Слава Оцу и Сину и Светоме Духу и сада и увек и у векове векова. Амин.

Оче наш који си на небесима, да се свети име Твоје, да дође Царство Твоје, да буде воља Твоја и на земљи као на небу; хлеб наш насушни дај нам данас и опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим, и не уведи нас у искушење, но избави нас од злога.

На славама кайѝизми ѓовори:

Слава, и сада: Алилѝја (ѝри ѝуѝа). Господе помилуј (ѝри ѝуѝа).

Зайѝм: Спаси Господе, и помилуј све православне хришћане и на сваком месту владавине Твоје оне који православно живе. Подај им, Господе, душевни мир и телесно здравље и опрости им свако сагрешење, вољно и невољно, и њиховим светим молитвама и мене покајног помилуј.

Упокој Господе, душе уснулих слугу Својих, праотаца, отаца и братије наше, који овде леже и православне хришћане који посвуда леже и подај им, Господе, Царство и удео у Свом бесконачном и блаженом животу и опрости им, Господе, свако сагрешење, вољно и невољно.

По завршејку кайѝизми чийај ѝројаре и кондаке:

У безакоњима зачет, ја блудни, не усуђујем се да погледам на висину небеску, али осмеливши се због човекољубља Твог, узвикујем: Боже, очисти ме грешног и помилуј ме.

Ако се праведник једва спасава, где ћу се јавити ја грешни? Напор и зној дневни ја не понесох, па ме ипак у најамнике једанаестог часа приброј Боже, и спаси ме.

Покрени се да ми отвориш наручје Очинско: блудно проживех свој живот гледајући на непотрошиво богатство штед-

рости Твојих, Спасе. Но моје сада осиромашено срце немој презрети, Господе, јер ти у умилењу говорим: сагреших небу и пред Тобом.

Достојно је ваистину блаженом звати тебе, Богородицу, увек блажену и пренепорочну, и Матер Бога нашега. Часнију од Херувимâ и славнију неупоредиво од Серафимâ, Тебе што Бога Реч непорочно роди, ваистину Богородицу величамо.

Сагреших Ти, Спасе, као блудни син. Прими ме, Оче, као покајника и помилуј ме Боже.

Богородице, Ти си извор милосрђа, удостој нас самилости: погледај на народ који сагреша, покажи као увек моћ своју, јер уздајући се у Тебе, ми Ти, као некада Гаврило, Архистратиг Бестелесних сила, кличемо: Радуј се.

Све твоје преславне тајне су изнад схватања, Богородице! Запечаћена чистотом и сачуване девствености, позната си као истинска мати, родивши Бога истинитог. Њега моли да се спасу душе наше.

Клањамо се пречистом лику Твоме, Благ, молећи опрштај за сагрешења наша, Христе Боже, јер си добровољно благоволео да телом узиђеш на крст, да би оне које си саздао избавио од робовања врагу. Стога Ти благодарно кличемо: Радостћу си испунио све, Спаситељу наш који си дошао да спасеш свет.

Спаси, Господе, народ Твој, и благослови наслеђе Твоје, благоверном и христољубивом роду нашем даруј победу над непријатељима и Крстом Својим сачувај народ Свој.

Небеских војски Архистратизи, молимо вас стално ми недостојни да нас својим молитвама оградите покровом крила ваше невештаствене славе, чувајући нас, који вам прилежно припадамо и узвикујемо: Избавите нас од невоља, као чиновначалници вишњих сила.

Боже Отаца наших, поступај са нама увек по кротости Својој. Не лиши нас милости Своје, него молитвама Њиховим, у миру упути живот наш.

Дубином мудрости човекољубиво све уређујући и све корисно свакоме дарујући, једини Саздатељу, упокој, Господе, ду-

ше слугу Својих, јер су наду положили на Тебе, Творца и Саздатеља и Бога нашега.

Са светима упокој, Христе, душе слугу Својих, где нема ни болести, ни жалости, ни уздисања, него где је живот бесконачан.

Надо хришћана, Пресвета Дјево, Бога, кога си родила изнад сваког ума и речи, непрестано моли, са горњим силама, да нам дарује остављење грехова и исправку живота, свима нама који Те увек са вером и љубављу поштујемо.

Господе помилуј (*40 њуџа*). *И молићу Светиоџ Јефрема:*

Господе и Владико живота мога, немој ми дати духа лености, чамотиње, властољубља и празнословља.

Дух, пак, целомудрености, смиреноумља, трпљења и љубави даруј слуги Своме.

Да, Господе Царе, даруј ми да видим своја сагрешења и да не осуђујем брата свога, јер си благословен у векове векова. Амин.

Зайим 12 малих њоклона, уз сваку молићу: Боже, очисти ме грешног и помилуј ме. *И њосле ойеџ целу молићу:* Господе и Владико...

По завршеџку џри кайизме џовори:

Боже, очисти ме грешног и помилуј ме. (*Поклон*).

Господе, који си ме створио, помилуј ме. (*Поклон*).

Безброј пута сагреших, Господе, опрости ми. (*Поклон*).

Боже, милостив буди мени грешноме. (*Поклон*).

Крсту Твоме клањам се, Владико, и свето васкрсење Твоје славим. (*Поклон*).

Господе, ако речју или делом сагреших у читавом свом животу, помилуј ме и опрости ми грешноме, милости Твоје ради.

Достојно је ваистину блаженом звати тебе, Богородицу, увек блажену и пренепорочну, и Матер Бога нашега. Часнију од Херувимâ и славнију неупоредиво од Серафимâ, Тебе што Бога Реч непорочно роди, ваистину Богородицу величамо.

Слава Оцу и Сину и Светоме Духу и сада и увек и у векове векова. Амин. Господе помилуј (*џри њуџа*). Благослови.

Молитвама светих отаца наших, Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешног.

У име Оца и Сина и Светога Духа. Амин. Слава Теби, Боже наш, слава Теби.

Царе небески, Утешитељу, Душе Истине, који си свуда и све испуњаваш, Ризнице добара и Даваоче живота, дођи и усели се у нас и очисти нас од сваке нечистоте и спаси Благои душе наше.

Свети Боже, свети Крепки, свети Бесмртни, помилуј нас (*ѿри ѿуѿа*). Слава Оцу и Сину и Светоме Духу и сада и увек и у векове векова. Амин. Пресвета Тројице, помилуј нас; Господе, очисти грехе наше; Владико, опрости безакоња наша; Свети, посети и исцели немоћи наше, имена Твога ради. Господе помилуј (*ѿри ѿуѿа*). Слава Оцу и Сину и Светоме Духу и сада и увек и у векове векова. Амин.

Оче наш који си на небесима, да се свети име Твоје, да дође Царство Твоје, да буде воља Твоја и на земљи као на небу; хлеб наш насушни дај нам данас и опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим, и не уведи нас у искушење, но избави нас од злога. Господе помилуј (*12 ѿуѿа*).

Приђите, поклонимо се Цару нашем Богу! (*Поклон*). Приђите, поклонимо се и припаднимо Христу, Цару нашем Богу! (*Поклон*). Приђите, поклонимо се и припаднимо самоме Христу, Цару и Богу нашем! (*Поклон*).

И 50. Псалам: Помилуј ме, Боже, по великој милости Својој, и по обиљу милосрђа Свога очисти безакоње моје. Опери ме сасвим од безакоња мога, и од греха мога очисти ме, јер ја знам безакоње своје и грех је мој стално преда мном. Теби јединоме сагрешних, и зло пред Тобом учиних, да се оправдаш у речима Својим и победиш кад Ти суде. Гле, у безакоњима се зачех, и у гресима роди ме мати моја. Јер гле, истину љубиш, и јављаш ми незнано и тајно премудрости Своје. Покропи ме испопом и очистићу се; опери ме и бићу белји од снега. Дај ми да чујем радост и весеље, да се прену кости потрвене. Одврати лице Своје од грехова мојих и сва безакоња моја очисти. Срце ми чисто сздај, Боже, и дух прав обнови у мени. Не одбаци ме од лица Твога и Духа Твога Светог не одузми од мене. Дај ми ра-

дост спасења Твога и духом владалачким учврсти ме. Научићу безаконике путевима Твојим, и непобожни ће се обратити Теби. Избави ме од крви, Боже, Боже спасења мога и обрадоваће се језик мој правди Твојој. Господе, отвори усне моје и уста ће моја казивати славу Твоју. Јер, да си хтео жртве, принео бих Ти; за жртве паљенице не мариш. Жртва Богу је дух скрушен; срце скрушено и смерно, Бог неће презрети. По благодати Својој, Господе, чини добро Сиону; нека се подигну зидови јерусалимски. Онда ће ти бити миле жртве правде, приноси и жртве паљенице, тада ће метати на жртвеник Твој, теоце.

И Символ вере: Верујем у једнога Бога Оца, Сведржитеља, Творца неба и земље и свега видивог и невидивог.

И у једнога Господа Исуса Христа, Сина Божијег, Јединородног, од Оца рођеног пре свих векова. Светлост од Светлости, Бога истинитог од Бога истинитог, рођеног, а не створеног, једносуштног Оцу, кроз Кога је све постало.

Који је ради нас људи и ради нашег спасења сишао са небеса, и оваплотио се од Духа Светога и Марије Дјеве и постао човек.

Који је распет за нас у време Понтија Пилата, и страдао и био погребен.

И Који је васкрсао у трећи дан по писму.

И Који се узнео на небеса и седи с десне стране Оца.

И Који ће опет доћи са славом да суди живима и мртвима, и Његовом Царству неће бити краја.

И у Духа Светог, Господа животворног, Који од Оца исходи, Који се са Оцем и Сином заједно поштује и слави, Који је говорио кроз пророке.

У једну, свету, саборну и апостолску Цркву.

Исповедам једно крштење за опроштење грехова.

Чекам васкрсење мртвих.

И живот будућег века. Амин.

Надање је моје Отац, прибежиште моје Син, покров је мој Дух Свети. Тројице Света, слава Ти.

Оче наш који си на небесима, да се свети име Твоје, да дође Царство Твоје, да буде воља Твоја и на земљи као на небу; хлеб наш насушни дај нам данас и опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим, и не уведи нас у искушење, но избави нас од злога.

Богородице Дјево, радуј се благодатна Маријо, Господ је с Тобом, благословена си Ти међу женама и благословен је плод утробе Твоје, јер си родила Спаситеља душама нашим.

Крсту Твоме клањам се, Владико, и свето васкрсење Твоје славим.

Теби, Војводи и Господе, који се за нас бориш, Победитељу пакла, ја, Твоје створење и слуга, избављен од вечне смрти, узносим Ти похвале. Но Ти, имајући неисказано милосрђе, ослободи свих мука мене који вапијем: Исусе, Сине Божији, помилуј ме!

Теби војвоткињи која се бори за нас, узносимо песме победне, а избавивши се од зла — песме захвалне, ми, слуге Твоје, Богородице. Но, пошто имаш моћ непобедиву, од сваке нас опасности избави да ти кличемо: Радуј се, Невесто Невесна!

Преславна Приснодјево, Мати Христа Бога, принеси нашу молитву Сину Твоме и Богу нашем да Тобом спасе душе наше.

Сву наду своју полажем на Тебе, Мати Божија. Сачувај ме под окриљем Својим.

Богородице Дјево, не заборави мене грешног коме је потребна Твоја помоћ и Твоје заступништво. Јер се у Тебе узда душа моја, помилуј ме.

Надање је моје Отац, прибежиште моје Син, покров мој Дух Свети. Тројице Света, слава Ти.

Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешног и опрости безакоња моја и сагрешења.

Свемилостива Владичице моја, Пресвета Госпођо, Пречиста Дјево, Богородице Маријо, Мати Божија, спаси ме грешног.

Свети Архангели и Ангели, Херувими и Серафими, и све небеске Силе, помилујте ме и молите се Господу Богу за мене грешног.

Свети Ангеле Господњи, чувару мој свети, помилуј ме и моли се Господу Богу за мене грешног.

Богородице Дјево, радуј се благодатна Маријо, Господ је с Тобом, благословена си Ти међу женама и благословен је плод утробе Твоје, јер си родила Спаситеља душама нашим.

Спаси Господе и помилуј оца нашег игумана, (*навести име*) са свом у Христу братијом. Подај им Господе, душевни мир и телесно здравље, и опрости им, Господе, свако сагрешење, вољно и невољно, и њиховим светим молитвама и мене покајног помилуј.

Спаси Господе, и помилуј све православне хришћане и на сваком месту владавине Своје оне који православно живе. Подај им, Господе, душевни мир и телесно здравље и опрости им свако сагрешење, вољно и невољно, и њиховим светим молитвама и мене покајног помилуј.

Упокој Господе, душе уснулих слугу Својих, праотаца, отаца и братије наше, који овде леже, и православне свуда, и подај им Господе, Царство и удео у Свом бесконачном и блаженом животу и опрости им, Господе, свако сагрешење вољно и невољно.

Слава Оцу и Сину и Светоме Духу и сада и увек и у векове векова. Амин. Алилуја (*ѡри ѡѡѡ*).

Слава Оцу и Сину и Светоме Духу: Спаси, Господе, и помилуј све православне хришћане и на сваком месту владавине Своје оне који православно живе. Подај им, Господе, душевни мир и телесно здравље и опрости им свако сагрешење, вољно и невољно, и њиховим светим молитвама и мене покајног помилуј.

И сада и увек и у векове векова. Амин: Упокој Господе, душе уснулих слугу својих, праотаца, отаца и братије наше, који овде леже и православне свуда и подај им, Господе, Царство и удео у Свом бесконачном и блаженом животу и опрости им, Господе, свако сагрешење, вољно и невољно.

Због тебе се, Благодатна, радује сва твар, анђелски сабор и људски род, освештани храмe и духовни рају, девствена похвало, из Тебе се Бог оваплоти и постаде Дете, Он који је пред-

вечни Бог наш. Јер крило Твоје учини престолом, и утробу Твоју показа широм од небеса. Теби се, Благодатна, радује сва твар, слава ти.

Слава Оцу и Сину и Светоме Духу и сада и увек и у векове векова. Амин. Господе помилуј (*ѿри ѿуѿа*). *Благослови*. Молитвама светих отаца наших, Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешног.

Попусти, отпусти, опрости Боже што смо згрешили хотимично и нехотице, делом и речју, у знању и незнању, ноћу и дању, умом и мислима. Све нам опрости, јер си благ и човекољубив.

Господе, опрости онима који нас мрзе и вређају. Онима који нам чине добро дај добро, оне који су немоћни посети и даруј исцелење. Оне који су на мору усмеравај. Прати оне који путују, а онима који нам служе и угађају даруј остављење грехова. Оне, који нама недостојнима заповедише да се молимо за њих, помилуј по великој милости Својој. Помени, Господе, оце и братију који раније уснуше и упокој их тамо где допире светлост лица Твога. Помени, Господе, нашу заробљену браћу и избави их из сваке невоље. Помени, Господе, оне који плодове доносе и добро творе у светим Црквама Твојим, и испуни им сва искања која су на спасење и живот вечни. Помени, Господе, и нас смирене и грешне, и недостојне слуге Твоје, молитвама Пречисте Владичице наше Богородице и Приснодјеве Марије и свих светих Твојих, јер си благословен у векове векова. Амин.

Богородице Дјево, радуј се благодатна Маријо, Господ је с Тобом, благословена си Ти међу женама и благословен је плод утробе Твоје, јер си родила Спаситеља душама нашим.

Блистај се, блистај, Нови Јерусалиме, јер слава Господња на теби засија. Ликуј сада и весели се, Сионе; а Ти, Чиста Богородице, радуј се васкрсењу Порода твог.

Исповедамо Тебе, ваистину Богородицу, ми који смо тобом спасени, Дјево Чиста, са бесплотним чиновима те величајући.

Достојно је ваистину блаженом звати Тебе Богородицу, увек блажену и пренепорочну, и Матер Бога нашега. Часнију од Херувимâ и славнију неупоредиво од Серафимâ, Тебе што Бога Реч непорочно роди, ваистину Богородицу величамо.

Радуј се, похвало девственика, радуј се, Мати Пречиста, Коју сва твар велича божанственим песмама.

Непостидна Заштитнице хришћана, неизменива пред Творцем Посреднице, не презри гласе молења нас грешних, него као Блага притекни у помоћ нама који Те са вером призивамо: пожури на молитву и похитај на умољавање, Богородице, свагдашња Заштитнице оних који Те поштују.

Отвори нам двери милосрђа, благословена Богородице, да не пропаднемо ми који се у Тебе надамо, но да се Тобом избавимо од бедâ, јер си Ти спасење рода хришћанскога.

Нескверна, беспрекорна, пречиста, чиста Дјево, Богоневесто, Владичице, преславним рођењем Твојим Ти си Бога Бога Слова са људима сјединила, и одбачену природу рода нашег са небесним саставила; Ти си једина нада безнадежних, и помоћ нападаних, спреман бранич оних који прибегавају к Теби, и прибежиште свих хришћана. Не гнушај се мене грешног, гадног, који грешним помислима, речима и грешним делима свега себе учиних непотребним и свесном леношћу постадох роб житејских сласти; но Ти, као Мати човекољубивог Бога, човекољубиво сажали се сажали на мене грешног и блудног, те прими молбу које ти приносим из грешних уста мојих, и материнском смелошћу моли Сина свога, и нашег Владику и Господа, да и мени отвори доброту човекољубивог срца Свог, и превидевши безбројна сагрешења моја обрати ме к покајању и покаже ме вечним вршиоцем заповести Његових. И као милостива, и жалостива, и доброљубива, буди увек поред мене, усрдна заштитница и помоћница у овом животу. Одбијајући најезде противника и упућујући ме ка спасењу; и у време одласка мог из овог живота чувај душу моју, одгонећи далеко од ње мрачна лица злих бесова; а у страшни дан суда, избави ме вечних мука, и покажи ме наследником неисказане славе Сина Твог и Бога нашег, коју славу и нека добијем, Владичице моја, Пресвета Богородице, Твојим посредовањем и заузимањем, благодаћу и човекољубљем Јединородног Сина Твог, Господа и Бога и Спаса нашега, Исуса Христа, Кома приличи свака слава, част и поклонење са Беспочетним Оцем Његовим и Благим и Животворним Духом Његовим, сада и увек и у векове векова. Амин.

Слава Оцу и Сину и Светоме Духу и сада и увек и у векове векова. Амин. Господе помилуј (*шри йуша*). *Блаџослови*.

Молитвама светих отаца наших, Господе Исусе Христе, Боже наш, помилуј нас. Амин.

Кратко молитвено правило преподобног Серафима за световњаке

Уставши од сна сваки хришћанин треба да, оградивши се крсним знаком и ставши на изабраном месту, чита спасоносну молитву коју је сâм Исус Христос предао Својим ученицима: *Оче наш*, (*шри йуша*), затим, у част Мајке Божије: *Божородице Дјево, радуј се* (*шри йуша*) и најзад, *Символ вере* (*једанйуш*).

Завршивши то јутарње правило, сваки хришћанин, ма којег пола да је, звања или рода, нека одлази на посао на који је постављен или призван.

Крећући на пут, или занимајући се послом код куће, нека он тихо говори: *Госйоде Исусе Хрисйе, Сине Божији, йомилуј ме жрешноџ* (или *жрешну*).

Ако га, пак, због неке потребе окружују људи, нека он, занимајући се делом, умом говори једино: *Госйоде йомилуј*, и нека тако продужи све до ручка.

Пред ручак нека он понови наведено јутарње правило.

После ручка нека сваки хришћанин, испуњавајући свој посао, такође тихо изговара: *Пресвейша Божородице, сйаси ме жрешноџ* (или *жрешну*) и нека тако продужи све до сна.

Када се деси да је усамљен, нека говори: *Госйоде Исусе Хрисйе, Божородицом ме йомилуј жрешноџ* (или *жрешну*).

Приближавајући се времену за сан сваки хришћанин треба да понови наведено јутарње правило, наиме: *Оче наш* (*шри йуша*), затим, у част Мајке Божије: *Божородице Дјево, радуј се* (*шри йуша*) и најзад, *Символ вере* (*једанйуш*), и после тога нека заспе оградивши се крсним знамењем.

При томе је преподобни, указујући на опит светих отаца и праведних стараца, говорио да сваки хришћанин који се држи овог малог правила као спасоносног сидра усред валова свет-

ске сујете и са смирењем га испуњава, може достићи до мере хришћанског савршенства и божанствене љубави зато што су ове три молитве основа Хришћанства: прва — јер представља речи самог Господа, коју је Он поставио као образац свих молитава, друга — јер ју је Архангел донео са неба као поздрав Пресветој Дјеви, Мајци Господњој, као крајеугаони камен Новог Завета, и трећа — јер у себи укратко сабира све догмате хришћанске вере.

Ако хришћанин, држећи се овог правила, буде имао још слободног времена, нека придода и друге спасоносне молитве и читања, на пример, неколико зачала из Светог Јеванђеља и Апостола, или каноне, акатисте, Псалме и молитве, смирено при том хвалећи Господа што га је удостојио да Му принесе још нешто од свештених плодова. Кроз то он се мало по мало уздиже на врх хришћанских врлина.

Ономе ко није у стању да испуни чак ни то мало правило (на пример, слуга због обавеза према господару, или службеник због обавеза према својој дужности), преподобни је саветовао да га изврши макар и на постељи, или у ходу, или при вршењу посла, будући да реч Божија каже: *Јер сваки који йризове име Госйодње, биће сйасен* (*Рим. 10, 13*).

Келијно правило које је преподобни Серафим задао монахињама Дивјејевског манастира

Налазећи да је правило саровских монаха којег су се са свом строгошћу држали у општини мати Александре, тешко и да премањује силе, преподобни Серафим је сестрама „Млинске“ Дивјејевске обитељи дао свакодневно правило које му је предала Богородица.

Устйавши из йосйеље ујушру шреба (у келији) *йрочишйаши мало йравило*.

Достојно је ваистину Блаженом звати Тебе, Богородицу, увек блажену и пренепорочну, и Матер Бога нашега. Часнију од Херувимâ и славнију неупоредиво од Серафимâ, Тебе што Бога Реч непорочно роди, ваистину Богородицу величамо (*једанйуш*).

Оче наш који си на небесима, да се свети име Твоје, да дође Царство Твоје, да буде воља Твоја и на земљи као на небу; хлеб наш насушни дај нам данас и опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим, и не уведи нас у искушење, но избави нас од злога (*ѿри ѿуѿа*).

Богородице Дјево, радуј се благодатна Маријо, Господ је с Тобом, благословена си Ти међу женама и благословен је плод утробе Твоје, јер си родила Спаситеља душама нашим (*ѿри ѿуѿа*).

И Символ вере: Верујем у једнога Бога Оца, Сведржитеља, Творца неба и земље и свега видивог и невидивог.

И у једнога Господа Исуса Христа, Сина Божијег, Јединородног, од Оца рођеног пре свих векова. Светлост од Светлости, Бога истинитог од Бога истинитог, рођеног, а не створеног, једносуштног Оцу, кроз Кога је све постало.

Који је ради нас људи и ради нашег спасења сишао са небеса, и оваплотио се од Духа Светога и Марије Дјеве и постао човек.

Који је распет за нас у време Понтија Пилата, и страдао и био погребен.

И Који је васкрсао у трећи дан по писму.

И Који се узнео на небеса и седи с десне стране Оца.

И Који ће опет доћи са славом да суди живима и мртвима, и Његовом Царству неће бити краја.

И у Духа Светог, Господа животворног, Који од Оца исходи, Који се са Оцем и Сином заједно поштује и слави, Који је говорио кроз пророке.

У једну, свету, саборну и апостолску Цркву.

Исповедам једно крштење за опрштење грехова.

Чекам васкрсење мртвих.

И живот будућег века. Амин. (*једанѿуѿ*).

Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешног (*два ѿуѿа са ѿјасним ѿклонима*).

Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј нас грешне (*једанѿуѿ са ѿјасним ѿклоном*).

Господе Исусе Христе, Сине Божији, Госпођом Дјевом Богородицом Маријом, помилуј ме грешну (*два ѿуѿа са ѿјасним ѿклоном*).

Господе Исусе Христе, Сине Божији, Госпођом Дјевом Богородицом Маријом, помилуј нас грешне (*једанѿуѿ са ѿјасним ѿклоном*).

И као закључак ѿоѿ ѿравила, клечећи:

Господе Исусе Христе, Боже наш, помилуј нас грешне (*12 ѿуѿа са ѿјасним ѿклонима*).

Владичице моја, Пресвета Богородице, спаси нас грешне (*12 ѿуѿа са ѿјасним ѿклонима*).

Зайим чийѿѿи јуѿарње молиѿве:

Све то треба чинити по келијама. Сестре које се труде могу све то прочитати и у ходу, на раду.

До ручка мислено (у себи) треба читати Исусову молитву: *Госѿоде Исусе Христѿе, Сине Божији, ѿмилуј ме ѿреѿне.*

После трпезе до ноћи треба мислено читати: *Владичице моја, Боѿородице, сѿаси нас ѿреѿне.*

Затим вечерње правило у цркви:

Дванаестѿ изабраних Псалама.

Помјаник.

Поуке.

Господе Исусе Христе, Боже наш, помилуј нас грешне (*100 ѿуѿа са ѿјасним ѿклонима*).

Затим, поменуто бађушкино правило:

Ноћу, пре легања у постељу, свака у келији нека прочита мало правило преподобног Серафима и молитве пре спавања.

Мајка Божија је преподобном Серафиму наложила да читање акатиста не буде обавезно, како би се избегао терет и сувишан грех на души (уколико се не обави читање).

ДОСАДАШЊА ИЗДАЊА

• ЕДИЦИЈА – ФИЛОСОФИЈА

- БОЖИДАР КНЕЖЕВИЋ *Мисли*, 1988.
АРИСТОТЕЛ *Метафизика А* (двојезично), 1989.
НИКОЛА КУЗАНСКИ *О берилу* (двојезично), 1989.
Г. В. ЛАЉНИЦ *Начела природе и милости ушмељена на уму; Монадологија* (двојез.), 1989.
М. Т. ЦИЦЕРОН *О природи богова* (двојезично), 1989.
В. ТАТАКИС *Историја византијске философије*, 1996.

• ЕДИЦИЈА – САВРЕМЕНА ПРАВОСЛАВНА ТЕОЛОГИЈА

- ВЛАДИКА АТАНАСИЈЕ *Бољословје Свештој Саве*, 1991.
ВЛАДИКА АТАНАСИЈЕ *Бољ се јави у шелу*, 1992.
ВЛАДИКА АТАНАСИЈЕ *Философија и теологија*, 1994.
ВЛАДИКА НИКОЛАЈ *Мисионарска писма 1. књ.*, 1992.
ВЛАДИКА НИКОЛАЈ *Мисионарска писма 2. књ.*, 1994.
ВЛАДИКА НИКОЛАЈ *Мољтве на језеру*, 1994, 1996.
ВЛАДИКА НИКОЛАЈ *Мисионарска писма 3. књ.*, 1996.
ДР. ЕВГЕНИЈЕ В. СПЕКТОРСКИ *Хришћанска етика*, 1992.
МИТРОПОЛИТ АМФИЛОХИЈЕ *Основи православној васпићања*, 1993.
МИТРОПОЛИТ АМФИЛОХИЈЕ *Свештосавско шросвешто шредање и шросвеш. Досијеја Обрадовића*, 1994.

• ЕДИЦИЈА – ОТАЧКА ПРАВОСЛАВНА ТЕОЛОГИЈА

- СВ. ИСАК СИРИН *Одабрана месћа из дела*, 1992.

• ПОСЕБНА ИЗДАЊА

- ГРУПА АУТОРА *Свешта шјајна Кришћена и Миршмазања са Именословом*, 1994.
Прев. Митропол. Амфилохије *Премудрости Соломонове*, 1995.
Прев. Владика Атанасије *Књиже Макавејске*, 1995.

• ЕДИЦИЈА – РЕЧНИЦИ

- Бакон др РАДОМИР ПОПОВИЋ *Грчко–српски речник Н. Завешта*, 1994.

• ЕДИЦИЈА – РАСТКО

- Српска деца Свештом Сави* (бојаница), 1992.
Живош Свештој Саве – шрейричан деца (сликовница), 1994.
Живош Свештој Саве – шрейричан деца (сликовн., српско–енглески), 1996.